

تفسیر اقبال

فارسی کلام کا پنجابی ترجمہ

مصنوفی غلام مصطفیٰ اقبالی

اقبال اکادمی پاکستان

۹۰-بی-۲-گلبرگ ۳ ○ لاہور

تفسیر اقبال

فارسی کلام کا پنجابی ترجمہ

صوفی غلام مصطفیٰ اتیسیم

نیشنل کمیٹی برائے صلاہ تقریبات و لاوت علامہ محمد اقبالؒ

اقبال اکادمی پاکستان

۹۰-بی-۲-گلبرگ ۳ ○ لاہور

جملہ حقوق محفوظ ہیں

ناشر : ڈاکٹر محمد معزالدین
ڈائریکٹر : اقبال اکادمی پاکستان
۹۰ بی - ۲ گلبرگ نمبر ۳ لاہور

مطبع : رہن پرنٹنگ پریس لمٹیڈ
باہتمام سرزا محمد صادق
۴ - لیک روڈ لاہور

طبع اول : ۱۹۷۷

تعداد : ۱۱۰۰

علامہ محمد اقبالؒ

(۱۸۷۷—۱۹۳۸)

فہرست

صفحہ	عنوان
۸۵-۲	۱- نظمیں
۱۲۷-۸۸	۲- غزلیں
۲۳۱-۱۳۰	۳- قطعے

باسمہ تعالیٰ

ہمارے پرانے اساتذہ کا مقولہ تھا کہ شاعری کی ابتدا

بھی غزل ہے اور انتہا بھی غزل - بظاہر یہ بات خلاف قیاس

معلوم ہوتی ہے لیکن دراصل حقیقت پر مبنی تھی - غزلیہ

شعر کے دو مصرعوں کو سوزوں کر لینا ہر مبتدی کے

لیے آسان ہوتا ہے لیکن فکر و فن کے محاسن کو اس چھوٹے

سے پیمانے میں سمو لینا گویا دریا کو کوزے میں بند

کرنا ہے -

یہی کچھ حال منظوم ترجمے کا ہے۔ 'تک بندی اور بات ہے، لیکن کسی ایک زبان کی نظم یا غزل کو دوسری زبان میں خوش اسلوبی سے منتقل کرنا، شعر کی روح کو گرفت میں لا کر، اس کی باز آفرینی کرنا ہے۔ اور یہ کٹھن کام ہے۔ آپ خیال کرتے ہوں گے کہ جب نوعیت کار یہ تھی تو پھر میں نے یہ جسارت کیوں کی؟

اول تو احباب کا اصرار تھا کہ اقبال کے فارسی کلام کا پنجابی میں ترجمہ ہونا چاہیے کہ ان کی ساری عمر اسی سرزمین پنجاب میں گزری، اس کی زبان پر بھی ان کا کچھ حق ہے۔ سیری یہ خطا کہ میں ان کی دو چار نظموں کو پنجابی قالب میں ڈھال چکا تھا جو دوستوں کو پسند آئی تھیں۔ خیال تھا کہ چند ایک نظموں اور ہو جائیں گی۔ لیکن اقبال کے جشن صد سالہ سے ان کی تعداد سو تک پہنچ

گئی۔ اس کٹھن کام کی تکمیل میری کہنہ مشقی کا نتیجہ نہیں، علامہ سرحوم کی محبت اور عقیدت کا کرشمہ ہے۔

’قبول خاطر و لطف سخن‘ تو خداداد بات ہے لیکن میں نے یہ کام بڑے خلوص اور لگن سے کیا ہے۔ امید ہے کہ اقبال ایسے عظیم مفکر اور فنکار کا کلام ہر حال میں اپنے جوہر دکھائے گا اور میری محنت کو اقبال ہندی نصیب ہوگی۔

میں اپنی اس مقدور بھر سعی و کوشش کو انہی کی یاد سے منسوب اور انہی کے نام سے معنون کرتا ہوں اور اسے اپنی سعادت سمجھتا ہوں۔

امید ہے قارئین میرے احساسات کو ملحوظ رکھتے ہوئے میری کوتاہیوں سے درگزر کریں گے۔

میں برخوردار اعجاز حسین بٹالوی کا شکر گزار ہوں
کہ اس کام میں انہوں نے میری حوصلہ افزائی کی اور
اپنے بزرگ دوست چودھری شیر محمد حمید کا ممنون ہوں
کہ انہوں نے بڑی عرق ریزی سے کتاب کے پروف پڑھے اور
بعض مفید مشورے بھی دیے۔

نیاز مند

صوفی تبسم

لاہور-۱۹ نومبر ۱۹۷۷ء

حور و شاعر

حُور

نہ بہ بادہ میل داری ، نہ بمن نظر کشائی
عجب این کہ تو ندانی رہ و رسمِ آشنائی
ہمہ ساز جستجوئے ، ہمہ سوز آرزوئے
نفسے کہ می گدازی ، غزلے کہ می سرائی
بنوائے آفریدی چہ جہانِ دلکشائے
کہ ارم بچشم آید چو طلسمِ سیمیائی

شاعر

دلِ رہرواں فریبی بہ کلامِ نیش دارے
مگر این کہ لذتِ او نرسد بہ نوکِ خارے

چہ کنم کہ فطرتِ من بہ مقام در نسازد
دلے ناصبور دارم چو صبا بہ لالہ زارے

حُور تے شاعر حُور

نہ شراب دے ول اے دھیان تیرا نہ تون میرے نال اکھ ملاؤنا این
ایہہ کیہہ طور تری اشنائی دے نیں ، ایہہ کیہہ تون پھمنیاں پاؤنا این
تو جیہڑی وی غزل الاپنا این ، اوہ ساز سارا جستجو دا اے
جس ساہ نے تینوں گداز کیتا اے ، اوہ سوز نرا آرزو دا اے
ایسا نغمے دا جادو پھوکنا این ایسا سوہنا جہان اُسارنا این
ایہہ فردوس وی نظروچ نہیں جچدا کچھ ایسا طلسم وکھاؤنا این

شاعر

رہ چلدیاں دے دل موہ لوین ، ایسے مٹھڑے بول تون بولنی این
لذت ہور پر کنڈے دے نوک دی اے ، خالی سینیاں نوں کیوں ٹٹولنی این
میں نہیں جاندا سہل انگاریاں نوں ، اپنی طبع تون سخت مجبور ہاں میں
جیہڑی چیز جتی نظر آؤندی اے ، اوس چیز تون اوہنا ای دور ہاں میں

وانگ ہوادے چمن تون لنگ جانا این ، اک پھل وی دل بھرماؤندا نہیں
توبہ ایہہ بے صبرا دل میرا ، کسے تھان تے وی ڈیرا لاؤندا نہیں

چو نظر قرار گیرد بہ نگارِ خوبروے
تپد آن زماں دلِ من پے خوبتر نگارے

ز شرر ستارہ جویم ، ز ستارہ آفتابے
سرِ منزلی ندارم کہ بمیرم از قرارے

چو ز بادہ بہارے ، قدحے کشیدہ خیزم
غزلے دگر سرایم بہ ہوائے نو بہارے

طلبم نہایتِ آن کہ نہایتے ندارد
بہ نگاہِ ناشکیبے ، بہ دلِ امیدوارے

دلِ عاشقان بمیرد ، بہ بہشتِ جاودانے
نہ نوائے درد مندے ، نہ غمے نہ غمگسارے

جد وی تكدے تكدے نظر میری کسے اک حسین دے ٹک گئی
میرا دل فیر تڑفن لگ پیا ، کسے ہور سوہنے طرحدار لئی

میں چنگاری توں تارے ول لپک جاواں ، اوہنوں چھڈاں تے سورج ول جھک جاواں
کسے اک منزل دی نہیں دھن مینوں ، جیکر آجاوے تے میں مک جاواں

جیکر اک بہار توں مست ہو کے کدی لذت دی چسکی لاؤنا این
فوراً آٹھ جانا این ، کوئی نواں نغمہ ، کسے نویں بہار دا گاؤنا این

اوس شے دی تھاہ نوں ڈھونڈنا این ، جدا انت کوئی نہیں جدی تھاہ کوئی نہیں
میریاں ایناں اُمنگاں دی رہ کوئی نہیں ، میریاں ایناں نگاہاں دا واہ کوئی نہیں

ایہ بہشت تیرا میری سوہنی نیں ! ایہ بہشت تیرا سدا رہن والا
نہ ایہ جگہ کوئی ایسی اوسن والی ، نہ مقام کوئی ایسا رہن والا
دل عاشقاں دے مر جان ایتھے ، کیہہ کرن اوہ بے قرار ایتھے
نہ ای درد دی کوئی پکار ایتھے نہ ای غم ، نہ غمگسار ایتھے

طیارہ

سری شاخ گل طائرے یک سحر

ہمی گفت با طائرانِ دگر

ندادند بال آدمی زادہ را

زمین گیر کردند این سادہ را

بدو گفتم اے مرغکِ باد سنج

اگر حرفِ حق با تو گویم سرنج

ز طیارہ ما بال و پر ساختم

سوے آسماں رہگذر ساختم

چہ طیارہ آن مرغِ گردوں سپر

پر او ز بالِ ملک تیز تر

بہ پرواز شاہین ، بہ نیرو عقاب

بچشمش ز لاہور تا قاریاب

ہوائی جہاز

(آزاد ترجمہ)

ٹہنی تے دو پنچھی بیٹھے اک پیا دوجے نوں آکھے
اللہ دے کوئی کم کی جانڑے اوہدیاں کیتیاں اوہی جانڑے
ایہہ نکتہ مینوں سمجھ نہ آیا ایہہ کی آدم زاد بنایا
نہ اے وج ہواواں کُڑدا نہ ایہہ سنگ جنوراں اُڑدا
ایڈا عاجز بے پر کیتا گویا نال زمیں دے سیتا
میں کہیا سُن پنچھی بھولے آڈیں وانگوں واہ ورولے
سچ آکھاں تے تبک نہ جاویں میری گل ول دھیان لگاویں
تکیا ای کدی ہوائی جہاز نوں سمجھیا ای اوہدے وچلے راز نوں

ایس جہاز دے جیہڑے پر نیں ساڈے اپنے ہتھ دے ہنر نیں
وج ہوا جد ایہہ پر کھولے امبر ول دے رستے کھولے

بگردوں خروشنده و تند جوش
میان نشیمن ، چو ماهی خموش

خرد ز آب و گل جبرئیل آفرید

زمین را بگردوں دلیل آفرید

چو آن مرغِ زیرک کلام شنید

مرا یک نظر آشنایانه دید

پَرش را بمنقار خارید و گفت

که من آنچه گوئی ندارم شگفت

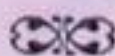
مگر اے نگاہِ تو بر چون و چند

امیر طلسمِ تو پست و بلند

”تو کار زمین را نکو ساختی؟“

که با آسماں نیز پرداختی؟“

(سعدی)

جس ویلے اڈن تے آوے پچھے ملائک نوں چھڈ جاوے

شاہین وانگ اڑان اے ایدی زور عقابی شان اے ایدی

کیہہ لاہور تے کیہہ طہران اے ایدے سامنے کل جہان اے

وج ہوا دے شپ شپ بُجھے شور مچاوے ، کڑکے ، گجے

جد ایہہ اپنے ڈیرے آوے مچھلی وانگوں چپ ہو جاوے

عقل نے اے جبریل بنایا دھرتی تے آسان سجایا

سندا رہیا سیانا پنچھی مُڑ پر کھرچ کے بولیا پنچھی

لبھنا پھرنا این راز ہستی گھمنا وج بلندی ہستی

طرف آسان جو دھیان کیتا ای زمین دا کم سنوار لیتا ای ؟

کرمکِ شبِ تاب

یک ذرہ بے مایہ متاعِ نفس اندوخت
شوقِ این قدرش سوخت کہ پروانگی آموخت
پہنائے شبِ افروخت

واماندہ شعاعے کہ گرہ خورد و شرر شد
از سوزِ حیات است کہ کارش ہمہ زر شد
دارائے نظر شد

پروانہ بے تاب کہ ہر سوتگ و پو کرد
بر شمع چناں سوخت کہ خود را ہمہ او کرد
ترکِ من و تو کرد

جگنو

بھڑکی شوق والی اک ڈاہڈا رنگ لا گئی
اک نکے جیسے ذرے وچ جان پا گئی
اوبدے دل نوں جگایا
اوہ پتنگا بن آیا
سارا جگ چمکایا

اک ٹٹی ہوئی شعاع ول پیچ کھا گئی
ایس ول وچوں زندگی دا بھیت پا گئی
اک حقیر جیہی لکیر
بن گئی اکسیر
مارے نیناں والے تیر
اک پتنگا آڈا آڈا شمع نال چھو گیا
ایسا آپ 'نوں جالایا اوہیو روپ ہو گیا
گئی خودی والی 'بو
کوئی میں رہیا نہ 'تو
کرے 'ہو 'ہو 'ہو

در تیره شبان مشعلِ مرغانِ شب استی
آن سوز چه سوز است که در تاب و تب استی
گرمِ طلبِ استی

مائیم که مانند تو از خاک دمیدیم
دیدیم تپیدیم ، ندیدیم تپیدیم
جای نرسیدیم

گویم سخنِ پخته و پرورده و تدار
از منزلِ گم گشته مگو ، پای بره دار
این جلوه نگهدار

کالیاں راتان تون مشالان بال بال نسنا این
رستہ بھلے ہوئے پنچھیاں نون راہ دسنا این

کیہڑی اگ بھڑکایا

بھانبر سینے وچ لایا

پل چین نہیں اوں پایا

تیرے وانگ ایسے مٹی ساڈا روپ ڈھا لیا اے

ایسے خاک وچوں جمے ، ایسے خاک پالیا اے

کی میل ، کی جدائی

دتی دوہاں دی دہائی

ڈھوئی فیر وی نہیں پائی

اک گل تینوں آکھاں نری تجربے دی دہار

گل سچی تے نرول ، گل ڈوہنگی تہ دار

جیہڑی بھل جائیں راہ

تے اوہدا کھائیں نہ وساہ

لائی لائی جائیں ایہو واہ

قیمت نامہ سرمایہ دار و مزدور

غوغائے کارخانہ، آپنگری ز من
گلبانگ، ارغنون، کلیسا از آن، تو

نخلے کہ شہ خراج برو می نہد ز من
باغ، بہشت و سدہ و طوبلی از آن، تو

تلخابہ، کہ درد سر آرد از آن، من
صہبائے پاک آدم و حوا از آن، تو

مرغابی و تدر و کبوتر از آن، من
ظل، بہا و شہپر، عنقا از آن، تو

این خاک و آنچه در شکم، او از آن، من
وز خاک تا بعرش، معلا از آن، تو

سرمایہ دار نے مزدور دی آپس وچ دی ونڈ

ایس لوہے دے کرخانے دے شور شرابے میرے
ایہہ گرجا ، تے ایس گرجے دا ، بھجن مسہانا تیرا

ایہہ کھیتی جس کھیتی اُتے مالیہ لگے ، میری
جنت دے باغیچے تیرے ، سدہ ، طوبلی تیرا

ایہہ شراب ، ایہہ کوڑا پانی ، ایہہ سردردی میری
کوٹر والی پاک شراب دا سارا نشا تیرا

ایہہ مرغابی ، ایہہ بٹیرے ، ایہہ کبوتر ، میرے
عنقا دے شہپر نیں تیرے ، سایہ ہا دا تیرا

ایہہ زمین ، تے ایس زمین وچ جو شے ہے ، اوہ میری
خاک توں لے کے عرشِ معلیٰ تیکر سارا تیرا

بهشت

کجا این روزگارے شیشه بازے

بهشت این گنبد گردان ندارد

ندیده درد زندان یوسف او

زلیخایش دل نالان ندارد

خلیل او حریفے آتشی نیست

کلیمش یک شرر در جان ندارد

به صرصر در نیفتد زورق او

خطر از لطمه طوفان ندارد

بہشت دی دنیا

ایہہ جنت اے ایتھے کوئی ول فریب جہان دا نہیں

ایس زمین دے سر دے اُتے چکر کسے اسہان دا نہیں

ایدا یوسف واقف نہیں اے قید خانے دیاں راہاں توں

ایدی زلیخا دا دل خالی ، فریاداں تے آہاں توں

ایتھے ابراہیم کدی وی ، نال اگاں دے لڑدا نہیں

ایتھے موسیٰ غش نہ کھاوے ، ایتھے طور وی سڑدا نہیں

ایتھے بیڑیاں دے ڈبن دا کوئی وی امکان نہیں

ایتھے گھمن گھیر نہ کوئی ایتھے کوئی طوفان نہیں

یقین را در کمین بوک و مگر* نیست

وصال اندیشہٴ ہجران ندارد

کجا این لذتِ عقلِ غلط سیر

اگر منزل رہِ پیچان ندارد

مزی اندر جہانے کور ذوقے

کہ یزدان دارد و شیطان ندارد

* بوک و مگر=بوک ، لفظ 'بود کہ' کا مخفف ہے بمعنی «ہو سکتا ہے کہ» مگر بمعنی شاید۔ عربی میں اس کے مترادف لعل و عسی کے الفاظ مستعمل ہیں۔ خواجہ جمال الدین سلمان کا شعر ہے:

رفت بر بوک و مگر عمر تو سلمان چہ کفم
کار دنیا ہمہ بر بوک و مگر می گردد

ایتھوں دے واسی نہیں روندے دکھڑا بہترے تھوڑے دا

ایتھے وصل دے نال نہ چھووے درد فراق وچھوڑے دا

ایتھے عقل نہ ٹھوکر کھاوے دوش کی دانشمنداں دا

رستے دے ول پیچاں کولوں مزا نہ آوے پنڈاں دا

اوس دنیا توں نٹھ اوے سجنناں ، اوس دنیا وچ جان نہیں

جس دنیا وچ اللہ اے ، جس دنیا وچ شیطان نہیں

نامه عالمگیر

(بیکے از فرزندانش کہ دعای مرگ پدر می کرد)

ندانی کہ یزدان دیرینه بود

بسے دید و سنجید و بست و کشود

ز ما سینه چاکانِ این تیره خاک

شنید است صد ناله دردناک

بسے ہمچو شبیر در خون نشست

نه یک ناله از سینه او گسست

نه از گریه پیرِ کنعان تپید

نه از دردِ ایوب آہ کشید

عالمگیر دا خط

(اپنے اک پتر دے ناں جیہڑا اوہدے سرن لئی دعا منگدا سی)

تو نہیں جاندا ازلی رب سچا
جو ہمیش محرم سب دے حال دا اے

ہر اک توڑتے جوڑنوں بھانپدا اے
ہر اک بات نون ویکھدا بھالدا اے

ایس جگ دے خاکیاں واسیاں تے
کیہہ کیہہ مصیبتاں بیتیاں نیں

اوہناں غم وچ کیہہ کیہہ وین پائے
دردناک فریاداں کیتیاں نیں

ایتھے حادثے کئی ہزار گزرے
کوئی غم وی دل تے لایا سو

ایتھے کئی حسین شہید ہوئے
اتھرو اک وی کدی وگایا سو

سپند ار آن کہنہ فنجیر گیر

بدام دعای تو گردد اسیر

خدا ایستاد را در آید کس از او

خدا ایستاد را در آید کس از او

خدا ایستاد را در آید کس از او

خدا ایستاد را در آید کس از او

خدا ایستاد را در آید کس از او

خدا ایستاد را در آید کس از او

۳۳

خدا ایستاد را در آید کس از او

خدا ایستاد را در آید کس از او

خدا ایستاد را در آید کس از او

خدا ایستاد را در آید کس از او

خدا ایستاد را در آید کس از او

خدا ایستاد را در آید کس از او

نہ یعقوب دے رون دا خیال اوسنوں
نہ ایوب دا کوئی ملال اوسنوں

اوبدی ذات اے بے نیاز ڈاہڈی
کیوں بیکار اوبنوں بھرماؤنا این

اوہ تے آپ پرانا شکاری اے
کی دعا دے جال وچھاؤنا این

عبدالرشید صاحب رشیدی صاحب
پشاور، پاکستان

نسیم صبح

ز روی بجز و بگرد سرِ کوهسار می آیم
ولیک می نشناسم که از کجا خیزم

دہم بہ غمزہ طائر پیامِ فصلِ بہار
تہ نشیمنِ او سیم یاسمن ریزم

بہ سبزہ غلطم و بر شاخِ لالہ می پیچم
کہ رنگ و بو بہ مساواتِ او بر انگیزم

خمیدہ تا نشود شاخِ او ز گردشِ من
بہ برگِ لالہ و گل ، نرم نرمک آویزم

چو شاعرے ز غمِ عشق در خروش آید
نفسِ نفس بہ نواہائے او در آمیزم

صبح دی ہوا

پہلاں پاواں سمندر ، پہاڑاں اُتے
پر نہیں جاندی کدروں آؤنی آن

اداس پنچھی دے آلڑیں وچ آکے
سیج پُہلاں دی بیٹھ وچھاؤنی آن

وڑکے سبزے تے لالے دی رگاں اندر
رنگ تے بو دی اگ بھڑکاؤنی آن

جھک جاوے نہ پُہل دی شاخ کدرے
ہولی ہولی اوہنوں چھپیاں پاؤنی آن

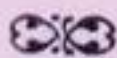
شاعر عشق وچ جد فریاد کردا اے
اک اک ساہ وچ اوہدے ساؤنی آن

کرمک شبِ تاب

شنیدم کرمکِ شبِ تاب می گفت
نه آن مورم که کس نالد ز نیشم

توان بے منتِ بے گانگان سوخت
نه پنداری که من پروانه کیشم

اگر شب تیره تر از چشمِ آہومت
خود افروزم چراغِ راهِ خویشم

جگنو

سنیا کوئی جگنو بیٹھا ، شان دے وچ پکارے
میں کیڑی نہیں جس دے ڈنگ تو دنیا دے دہائی

میں پتنگا وی نہیں مینوں کہو نہ تسی پتنگا
اوس کیہ جلنا این او جلد اے لے کے اگ پرائی

بھانویں ہرن دی اکھ تو ودھ کے ہووے رات ہنیری
اپنے دل دا دیوا بال کے کر لینا این رشنائی

زندگی

شبه زار نالید ابر بهار
که این زندگی گریه پیم است

درخشید برق سبک سیر و گفت

خطا کرده خنده یکدم است

ندانم به گلشن که بُرد این خیر

سخن با میان گل و بلبل است

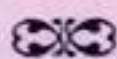
زندگی

بدل چیخ کے بولیا ایہہ جندڑی
ساری عمر دا رن سیا پڑا اے

بجلی چمک کے ، کڑک کے ، کہن لگی
نہیں نہیں ، اک پل دا باسٹرا اے

ایہہ گل اڈ کے چمن تک جا پہنچی
پھل تے شبنم دے کن تک جا پہنچی

اک دوسرے نوں تکن لگ پئے
چپ ہو گئے سوچن لگ پئے

بوئے گل

حورے بکنجِ گلشنِ جنتِ تپید و گفت
مارا کسے ز آنسوئے گردون خبر نداد

ناید بہ فہمِ من سحر و شام و روز و شب
عقلم ربود این کہ بگویند مُرد و زاد

گردید موجِ نکہت و از شاخِ گل دمید
پا این چنین بہ عالمِ فردا و دی نہاد

وا کرد چشم و غنچہ شد و خندہ زد دمی
گل گشت و برگ برگ شد و بر زمین فتاد

ز آن نازنین کہ بند ز پایش کشادہ اند
آہے است یادگار کہ بو نام دادہ اند

پھل دی خوشبو

اک حور فردوس دے باغ اندر بڑی کلپدی کاپدی کہن لگی
کیہہ ہوندا اے اسان دے اوس پاسے ایس راز دی ساہنوں نہ خبر کوئی
میری سمجھ دے وچ نہیں آؤندا اے، صبح شام کیہ نہیں، دن رات کیہ نہیں
ایدھرا اک جمیا، اودھرا اک موٹیا، ایہہ کیہ سلسلہ اے، ایہہ کیہ گل ہوئی
رنگ دی لہر بن کے پھٹی شاخ وچوں، اج آئی ایس فانی جہان دے وچ
کھلی کلی وانگوں، ہنسی پھل بن گئی، پتیاں جھڑگیاں اگو آن دے وچ
نس کے آئی بہشت توں ختم ہوئی، ایس نسنے دا مزہ چکھ لیتا
اک آہ رہ گئی یادگار اوسدی، اسان ناں اوہدا خوشبو رکھ لیتا

جهانِ عمل

هست این میکند و دعوتِ عام است اینجا

قسمتِ باده باندازهٔ جام است اینجا

حرف آن راز که بیگانهٔ صوت است هنوز

از لبِ جام چکید است و کلام است اینجا

نشسته از حال بگیرند و گذشتند ز قال

نکتهٔ فلسفه، دردِ تهِ جام است اینجا

ما درین ره نفسِ دهر برانداختیم

آفتابِ سحر او لبِ بام است اینجا

ای که تو پاسِ غلط کردهٔ خود می داری

آنچه پیشِ تو سکون است خرام است اینجا

ما که اندر طلب از خانه برون تاختم ایم

علم را جان بدیدیم و عمل ساختیم ایم

عمل دی دنیا

ایہہ زندگی اے اک شراب خانہ ، سدا پین دی اے دعوتِ عام ایتھے
حصے اوہنی شراب ای آؤندی اے جتاں ہوندا اے کسے دا جام ایتھے
گل راز والی جیہڑی اجے توڑی کسے واج دے وچ سائی نہیں اے
صاف جام دے لبیاں توں ٹپکدی اے ، بول پیندی اے وانگ کلام ایتھے
ایتھے سلسلہ وجد تے حال دا اے ، ایتھے گل کوئی قیل و قال دی نہیں
نکتہ فلسفے دا جنہوں سمجھدے او ، اوہنوں آکھدے نیں دردِ جام ایتھے
ایس جندڑی دی تیز دوڑ اندر ، اسان وقت دا ساہ آکھاڑ دتا
اوہدا سویر دا ابھریا ہويا سورج نظر آؤندا اے لب بام ایتھے
لوکی مُٹ توں ای اک غلطی نوں صحیح سمجھ کے ذہن وچ بیٹھ گئے نیں
آکھن زندگی نام سکون دا اے ، تے اوہ زندگی کرے خرام ایتھے

اسیں طلب دے جوش وچ نکلے این ، اسیں طلب دی لاج نوں پالنے آن
ایس علم دے جسم وچ جان پا کے اوہنوں عمل دے روپ وچ ڈھالنے آن

افکار انجم

★

شنیدم کو کبے با کو کبے گفت
کہ در بحریم و پیدا ساحلے نیست

سفر اندر سرشت ما نہادند
ولے این کاروان را منزلے نیست

★

اگر انجم بہان استے کہ بودہ است
ازیں دیرینہ تاپیہا ، چہ سود ست

گرفتار کمند روزگاریم

خوشا آنکس کہ محروم وجود ست

ستاریاں دی سوچ

اک تارے نے دو جے نوں آکھیا ، ایہہ کی اے قسمت ساڈی
اوس شو وچ پئے رڑنے این جیہڑا ، ناں مکے ناں 'مکے

ٹردے جاناں ، ٹردے جاناں ، ازل توں عادت ساڈی
پر ایہہ قافلہ ساڈا ڈاہڈا کتے نہ جا کے ڈھکے

جے کر تارے اوہو نیں ، جئے پہلاں وی سان تارے
ایہہ پرانیاں چمکان لے کر پھرنا اے بے سود

وقت دی سخت کمنداں وچ اینویں جکڑے ہوئے بچاوے
ایس کولوں تے اوہو چنگا ، جدا کوئی وی نہیں وجود

چشمه کردی * لایق است

کس این بارِ گراں را برنتابد

ز بودِ ما ، نبود جاوداں به

فضای نیلگونم خوش نیاید

ز اوجش پستی آن خاکداں به

★

خنک انساں کہ جانش بے قرار است

سوارِ راهوارِ روزگار است

قبای زندگی بر قامتش راست

کہ او نوآفرین و تازه کار است

*

کیہڑے نیں جیہڑے ایڈا بہارا بوجھ اٹھاندے جاون
 ساڈی نکاری ہستی کولوں موت دی وستی چنگی
 ایہہ فضاواں نیلیاں نیلیاں ، مینوں مول نہ بہاوان
 ایناں دی ایس بلندی کولوں خاک دی پستی چنگی

*

خوش نصیب انسان اے جیہڑا ہر دم تڑپاں لبھے
 وقت دے گھوڑے اُتے چڑھ کے ودھ ودھ چھالاں مارے

جندڑی دا ایہہ جھولا ، خالی ایسے دے تن تے پھیرے
 زویاں زویاں سوچاں سوچے ، تازہ کم سنوارے

گلِ نخستین

هنوز هم نفسی در چمن نمی بینم

بهار می رسد و من گلِ نخستینم

به آجیو نگرم ، خویش را نظاره کنم

باین بهانه مگر روی دیگر می بینم

بخامه که خطِ زندگی رقم زده است

نوشته اند پیامی به برگِ رنگینم

دلَم بدوش و نگاهم به عبرتِ امروز

شهید جلوه فردا و تازه آئینم

ز تیره خاک دمیدم ، قباله گل بستم

و گرنه اخترِ وامانده ز پروینم

پہلا پہل

گذرے ہوئے کل وچ میرا
دل رہے گا ڈبیا
نظراں اگے فیر آٹھے گا
اج دا گھمن گھیرا
فیر کل آون والے دن دے
کہاں دیاں نویاں سوچاں
ہر دم میرے من دے اندر
لاؤندیاں رہن گئیاں ڈھیرا
انج تے مٹی وچوں پھٹیا
پہل این پیارا پیارا میں
ویسے ایناں تاریاں وچوں
اک ٹٹا ہوئیا ہیں تارا میں

میں بہار دا پہلا پہل این
اجے تیک مینوں ایس چمن وچ
کوئی اپنے رنگ دا ساتھی
کدرے نظر نہیں آئیا اے
اٹھنا این تے پانی دے اندر
اپنے عکس نوں ویکھ لینا این
شاید ایسے بہانے نال ای
میرے جیہا کوئی دوجا چہرہ
میریاں اکھاں اگے آ جاوے
جس قلم نے مرے وجود دے
خط و خال بنائے نیں
مری رنگیلیاں پتیاں اتے
ایوی نقش سجائے نیں

جوئے آب

بنگر کہ جوئے آب چہ مستانه می رود
مانند کہکشای بگریبان مرغزار

در خواب ناز بود بہ گہوارہ سحاب
وا کرد چشم شوق با آغوش کوہسار

از سنگریزه نغمہ کشاید خرام او
سیاہے او چو آئینہ بے رنگ و بے غبار

زی بحر بیکرانہ چہ مستانه می رود
در خود یگانہ از ہمہ بیگانہ می رود

در راہ او بہار پریشانہ آفرید
نرگس دمید و لاله دمید و سمن دمید

گل عشوہ داد و گفت یکے پیش ما بایست
خندید غنچہ و سر دامن او کشید

ندی

ویکھو اس ندی ول کیویں پہلاں پوندی جاوے
سبزے دی مانگ وچ کہکشاں دے بھردی جاوے تارے
بدلاں دے نرم پنگوڑے اندر کوک سی ستی ہوئی
کھولی اکھ، پہاڑ دی گود وچ لیندی پھرے ہلارے
کنکراں دے وچ راگ الپے چال اوہدی مٹکیلی
ہسے تے آئینے وانگوں متھا چمکاں مارے
اپنے آپ وچ کھوئی ہوئی کسے وی شے ول دھیان نہ پاوے
بے کنار سمندر ولے ٹردی جاوے، ٹردی جاوے

رہ وچ اوہدے بہار دیاں پریاں اپنا ناچ نچایا
نرگس تکی، لالہ پخیا، سمن نے ناز وکھایا

سہک سہک کے پھل نے اوس نوں ٹھہرن لئی پھسلا یا
مسک مسک کے کلی نے اوہدے دامن نوں ہتھ پایا

ناآشنای جلوه فروشانِ سبزِ پوش
صحرا برید و سینه کوه و کمر درید

زی بحرِ بیکرانه چه مستانه می رود
در خود یگانه از همه بیگانه می رود

★

صد جو و دشت و مرغ و کهستان و باغ و راغ
گفتند اے بساطِ زمین با تو سازگار

ما را که راه از تنک آبی نه برده ایم
از دستبرد ریگ بیابان نگاه دار

وا کرد سینه را به پوهاهای شرق و غرب
در بر گرفته همسفرانِ زبون و زار

زی بحرِ بیکرانه چه مستانه می رود
در خود یگانه از همه بیگانه می رود

★

باغ دے خوش پوشاکاں کولوں اکھ بچا کے لنگی
کوہ تے راغ دے سینے چیر کے اگے قدم ودھایا

اپنے آپ وچ کھوئی ہوئی کسے وی شے ول دھیان نہ پاوے
بے کنار سمندر ولے ٹردی جاوے ، ٹردی جاوے

★

ندی دے ایس زور نوں ویکھ کے ، چھوٹے موٹے نالے
ایدروں ، اوہدروں ، ایتھوں اوتھوں ، بولے نیر وگا کے

پانی دی ایس تھوڑے نہیں ساہنوں ڈاہڈا مار مکایا
دو قدم وی چل نہیں سکدے ریت دے اندر آکے

ندی پہلاں سجے کھبے پھیلی ، فیر ٹر پئی
سب ککھ کنڈے ہم سفران نوں سینے نال لگا کے

اپنے آپ وچ کھوئی ہوئی کسے وی شے ول دھیان نہ پاوے
بے کنار سمندر ولے ، ٹردی جاوے ، ٹردی جاوے

★

دریای پر خروش ز بند و شکن گذشت
از تنگنای وادی و کوه و دمن گذشت

یکساں چو سیل کرده نشیب و فراز را
از کاخِ شاه و باره و کشت و چمن گذشت

بے تاب و تند و تیز و جگر سوز و بیقرار
در هر زمان بتازه رسید ، از کهن گذشت

زی بحرِ پیکرانہ ، چه مستانہ می رود
در خود یگانہ از همه بیگانہ می رود

*

ندی شور مچاؤندی ، اپنا زور دکھاؤندی ہوئی
ہر اک بند تے ہر بندش نوں توڑ کے لنگ گئی اگے

وانگ سیلاب دے ٹوٹے ٹپے پدھے کر کے چھوڑے
بڑیاں سخت چٹاناں دا سر پھوڑ کے لنگ گئی اگے

ہر پرانے انگ نوں تجیا ، تازہ نوں گل لایا
بادشہاں دے محل تے ماڑیاں چھوڑ کے لنگ گئی اگے

اپنے آپ وچ کھوئی ہوئی کسے وی شے ول دھیان نہ پاوے
بے کنار سمندر ولے ٹردی جاوے ، ٹردی جاوے

★

مجاوره مابین خدا و انسان

خدا

جهان را ز یک آب و گل آفریدم

تو ایران و تاتار و زنگ آفریدی

من از خاک پولاد ناب آفریدم

تو شمشیر و تیر و تفنگ آفریدی

تبر آفریدی نهال چمن را

قفس ساختی طائر نغمه زن را

انسان

تو شب آفریدی چراغ آفریدم

سفال آفریدی ایاغ آفریدم

بیابان و کهنسار و راغ آفریدی

خیابان و گلزار و باغ آفریدم

من آنم که از سنگ آئینه سازم

من آنم که از زهر نوشینه سازم

خدا تے انسان دی گفتگو

خدا

میں مٹی دی اک سٹھی توں ایہہ جہان بنایا
ایس جہان تے توں توران ، ایران تے زنگ بنا لئے
میں ایس خاک دے وچوں خالص لوہیا کڈھ لیا یا
توں تلووار ، کٹار ، ہتھوڑے ، تیر تہنگ بنا لئے
گھڑ کے اک کہڑی باغ دے رکھ نوں وڈ گرایا
پنچھی دا ساہ گھٹن کارن پنجرہ چک بنایا

انسان

توں ہنیری رات بنائی ، میں بنایا دیوا
توں بنائی مٹی تے میں مٹیوں جام بنایا
توں میدان ، پہاڑ بنائے ، ریگستان بنائے
میں اوہناں نوں سوہنیاں باغ بغیچیاں نال سجایا
میں اوہ این جنے پتھر نوں وی آئینہ کر دتا
میں اوہ این جنے زہر دے اندر شہد دا رس بھر دتا

تمہائی

بہ بحرِ رقتم و گفتم بہ موجِ بیتابے

ہمیشہ در طلبِ استی چہ مشکلی داری؟

ہزار لولوے لالاست در گریبان

درونِ سینہ چو من گوہرِ دلے داری؟

تپید و از لب ساحلِ رمید و ہیچ نگفت

★

بکوهِ رقتم و پرسیدم این چہ بیدردی است

رسد بگوشِ تو آہ و فغانِ غم زدہ؟

اگر بہ سنگِ تو لعلے ز قطرہ خون است

یکے در بہ سخنِ با من ستم زدہ؟

بخود خزید و نفس در کشید و ہیچ نگفت

★

تنہائی

میں سمندر کول گیا اک لہر نون جا کے پچھیا میں
ہر ویلے تون کلپدی پھردی ، ڈاہڈی کیہہ مشکل اے دس

تیری جھولی دے اندر کنے سوہنے سوہنے موتی نیں
میرے جیہا ترے سینے دے وچہ چیکر کوئی دل اے دس

لہر دا ریلا ساحل چھڈ کے نس گیا تے کجھ نہ کہیا

میں پہاڑ نون جا کے آکھیا تون عجب بے دردی این
دکھ بھری آواز کدی کوئی پہنچی اے تیرے کناں کول

چیکر تیرے پتھراں دے وچہ خون دا کوئی قطرہ اے

مجھ دکھیارے نال اکواری ، دو اک پیار دے بول تے بول

اپنے آپ وچہ سمٹ گیا ، دھڑوٹ لیا ، تے کجھ نہ کہیا

رہِ دراز بریدم ز ماہِ پرسیدم
سفر نصیب! نصیبِ تو منزلی است کہ نیست

جہاں ز پرتوِ سیاہی تو سمن زارے
فروغِ داغِ تو از جلوہ دلے ست کہ نیست؟

سوئے ستارہ رقیبانہ دید و پیچ نگفت

شدم بحضرتِ یزداں گذشتم از مہ و مہر
کہ در جہانِ تو یک ذرہ آشنایم نیست

جہاں تہی ز دل و مشتِ خاکِ من ہمہ دل
چمن خوش است ولے در خورِ نوایم نیست

تبسمے بہ لبِ او رسید و پیچ نگفت

لمے پینڈے مارے تے جا چن کولوں ایہہ پچھیا میں
سفر نصیبا ! ترے نصیباں وچہ کوئی منزل ہے کہ نہیں

دنیا ترے متھے دی چمکان نال پئی لشکان ماردی اے
ترے سینے دے داغ اندر کوئی سوز والا دل ہے کہ نہیں

تاریاں ولے چپ چپتے اوس تکیا تے کجھ نہ کہیا

★

چند تے سورج وی چھڈ دتے، رب نون جا کے آکھیا میں
مولا ترے جہان وچہ میرا اک وی جان پہچان نہیں

دنیا ساری دل توں عاری، میں خاکی این دل ای دل
باغ رنگیلا ہے پر میرے چہکن دا سامان نہیں

اوہ وی میری ایہ گل سن کے ہس پیا تے کجھ نہ کہیا

★

به یکے از صوفیہ نوشتہ شد

ہوسِ منزلِ لیلیٰ نہ تو داری و نہ من

جگرِ گرمیِ صحرا نہ تو داری و نہ من

من جوانِ ساقی و تو پیرِ کہنِ میکہدہ

بزمِ ما تشنہ و صہبا نہ تو داری و نہ من

خزفے بود کہ از ساحلِ دریا چیدیم

دانہ گوہرِ یکتا نہ تو داری و نہ من

دگر از یوسفِ گم گشتہ سخن نتوان گفت

تپشِ خونِ زلیخا نہ تو داری و نہ من

به کہ با نورِ چراغِ تہِ داماں سازیم

طاقتِ جلوہ سینا نہ تو داری و نہ من

اک صوفی دے ناں

صحرا وچ رُلن دا چسکا نہ تینوں نہ مینوں

مِل سکیا لیلی دا ڈیرا نہ تینوں نہ مینوں

میں جوان تو رند پرانا ، بزم اسماعلی پیاسی

لبھے اک شراب دا قطرہ نہ تینوں نہ مینوں

باہر سمندرون ڈگی ہوئی ٹھیکری لے کے بہہ گئے

چمکاں مار دا موتی لبھا نہ تینوں نہ مینوں

ہن گواچے ہوئے یوسف دا یارا قصہ چھڈ دے

عشق زلیخا والا ملیا ، نہ تینوں نہ مینوں

اپنے ہنیرے دیوے نال ای اپنا جی پرچائے

ویکھنا آوے طور دا جلوہ نہ تینوں نہ مینوں

حکمت و شعر

بو علی اندر غبارِ ناقه گم
دستِ رومی پردهٔ محمل گرفت

ابن فروتر رفت و تا گوهر رسید
آن چو گردا بے چو خس منزل گرفت

حق اگر سوزے ندارد حکمت است
شعر می گردد چو سوز از دل گرفت

فلسفہ تمے شعر

بو علی ناقہ دی گرد غبار وچہ پھرے گواچا
روسی ودھ کے محمل دے پردے نوں جا ہتھ پاوے

اک نے ڈونگی ڈبکی لائی، موتی تک جا پہنچا

اک بھنور وچہ تیلے وانگوں گھمن گھیریاں کھاوے

حق وچہ جے کر سوز نہ ہووے فلسفے دی اک گنجل

دل دی حرارت وچوں لنگ کے آوے، شعر بن جاوے

غلامی

آدم از بے بصری بندگیِ آدم کرد

گوهرے داشت ولی نذرِ قباد و جم کرد

یعنی از خوی غلامی ز سگان خوار تراست

من ندیدم کہ سگرے پیش سگرے سر خم کرد

غلامی

آدم بے عقلی دے ہتھوں جھکے آدم آگے
جنوری اوپدی سنڈر پیرا ، دھر دیندا جم آگے

وچ غلامی کتیاں توں وی ودھ ذلیل ہو جاندا
ویکھیا کوئی کتا کتے آگے سیس نواندا ؟

*

*

انقلاب

★

خواجہ از خونِ رگِ مزدور سازد لعلِ ناب
از جفائے ده خدایاں کشتِ دہقانانِ خراب

انقلاب!

انقلاب! اے انقلاب!

★

شیخِ شہر از رشتہٗ تسبیحِ صد مومن بدام
کافرانِ سادہ دل را برہمنِ زنار تاب

انقلاب!

انقلاب! اے انقلاب!

★

میر و سلطان نردباز و کعبتینِ شاں دغل
جانِ محکوماں ز تن بردند و محکوماں بخواب

انقلاب!

انقلاب! اے انقلاب!

★

انقلاب

خواجه خون مزدور دا لے کے پیا بناوے لعلِ ناب
زمینداراں دے ہتھوں ہوئے دہقانان دے کھیت خراب
انقلاب !

انقلاب ! اے انقلاب !

شیخِ شہر نے مومناں اگے تسبی دے جال وچھائے نیں
بھولے کافراں لئی زنار نوں بہمن دیوے وٹ تے تاب
انقلاب !

انقلاب ! اے انقلاب !

میرتے سلطان دونوین جواری اتے جھوٹے مسہرے دوہاں دے
محکوماں دی جان مکائی ، تے اوہ ستے وچہ ڈونگی خواب
انقلاب !

انقلاب ! اے انقلاب !

★

★
واعظ اندر مسجد و فرزندِ او در مدرسہ
آن بہ پیری کودکے این پیر در عہدِ شباب

انقلاب ! انقلاب !
انقلاب ! اے انقلاب !

★

اے مسلمانانِ فغان از فتنہ ہائے علم و فن
اہرمین اندر جہاں ارزان و یزداں دیریاب
انقلاب ! انقلاب !
انقلاب ! اے انقلاب !

★

شوخیِ باطل نگر ! اندر کمینِ حق نشست
شپر از کوری شیبخونے زند بر آفتاب
انقلاب !

انقلاب ! اے انقلاب !

★

واعظ نون مسجد وچ ویکھو ، پتر نون وچ مکتب دے
اوہ وڈا ، مت بچیاں والی ، ایہ بڈھا وچ عین شباب
انقلاب !

انقلاب ! اے انقلاب !

توبہ لوکو ! توبہ ! توبہ !! علم و فن دے فشیاں توں
ایتھے ابلیس مل اچا پاوے ، اللہ دا اے بہاہ خراب
انقلاب !

انقلاب ! اے انقلاب !

باطل دی ذرا شوخی ویکھنا ، حق دی تاک وچ بیٹھا اے
کیویں انی چمگادڑ ٹکر لوے پئی نال آفتاب
انقلاب !

انقلاب ! اے انقلاب !

★

در کلیسا ابنِ مریم را بدار آویختند
مصطفیٰ از کعبه هجرت کرده با ام‌الکتاب
انقلاب!

انقلاب! اے انقلاب!

★

من درونِ شیشہ‌ہائے عصرِ حاضر دیدہ ام
آنچنان زھرے کہ از وے مارھا در پیچ و تاب
انقلاب!

انقلاب! اے انقلاب!

★

با ضعیفان گاہ نیروی پلنگان می دهند
شعلہ شاید بروں آید ز فانوسِ حباب
انقلاب!

انقلاب! اے انقلاب!

★

☆
گر جے وچ ابنِ مریم 'نوں 'سولی اُتے چاڑھ دتا
مصطفیٰؐ کعبے توں بھج اُٹھیا رب دی لے کے نال کتاب
انقلاب !
انقلاب ! اے انقلاب !

☆
اج دے دور دیاں صحرا حیاں اندر ایسا زہر میں ویکھیا اے
جس ول تک کے، مارے ڈردے، سپ وی کھاندے پیچ و تاب
انقلاب !
انقلاب ! اے انقلاب !

☆
کمزوراں وچ وی آجاندا اے چیتیاں والا زور کدی
ہوسکدا اے اگ بھڑکاوے پانی دا ایہ نرم حباب
انقلاب !
انقلاب ! اے انقلاب !

☆

پٹوفی

شاعرِ جوانامرگ ہنگری کہ در معرکہ کارزار در حمایت وطن کشتہ شد

و نعش او نیافتند تا یادگارِ خاکی از او بہاند

نفسے دریں گلستان ز عروسِ گل سرودی

بہ دلے غمے فزودی ، ز دلے غمے ربودی

تو بخونِ خویش بستی ، کفِ لالہ را نگارے

تو بہ آہِ صبحگاہے دلِ غنچہ را کشودی

بنوائے خود گم استی ، سخنِ تو مرقدِ تو

بہ زمیں نہ باز رفتی کہ تو از زمیں نہ بودی

پٹوفی

(ہنگری دا اک جوانا مرگ شاعر جیہڑا اپنے دیس دی حمایت
وچہ لڑدا لڑدا ماریا گیا تے اوہدی نعش نہ ملی - تے زمین
تے اوہدی کوئی یادگار نہ رہ سکی -)

اک پل ایس چمن وچ رہ کے گیت بہار دا گایا

اک دل اندر غم بھر دتا ، اک دا درد ونڈھایا

اپنے جگر دا خون وگا کے لالے نون چمکایا

صبح سویرے آہاں بھر کے کلی نون آن جگایا

شاعری اندر گم رہیا اوہ ، شعر مزار بنایا

ناں اوہ ایس زمین دا سی نیاں وچ زمین سہایا

قیصر ولیم

گناہِ عشوہ نازِ بتان چیست
طوافِ اندر سرشتِ برہمن ہست
دما دم نو خداوندان تراشد
کہ بیزار از خدایان کہن ہست

ز جورِ رہزناں کم گو کہ رہرو
متاعِ خویش را خود راہزن ہست

اگر تاجِ کئی جمہور پوشد
ہماں ہنگامہا در انجمن ہست

ہوس اندر دلِ آدم نہ میرد
ہماں آتشِ میانِ مرزغن ہست

عروسِ اقتدارِ سحر فن را
ہماں پیچاک زلفِ پُرشکن ہست

نماند نازِ شیریں بے خریدار

اگر خسرو نباشد کوہکن ہست

قیصر ولیم

ایدے وچ گنہ کیہڑا اے بتاں دے نازتے نخرے دا
بت ہرستی بہن دی پیدائشی اک مجبوری اے
بیٹھا بیٹھا پل پل نوں آقا گھڑدا رہندا اے
پرانے خداواں نوں بن دینا اوہدی اک مجبوری اے
راہزناں دا ذکر نہ کر ایہ رہرہ آپ ای رہزن نیں
مالداراں دی اپنی ٹولی، خود ای بڑی لٹیری اے
جے عوام دے وچوں کوئی تاج شاہی پہن لوے
اوہدی سیاسی دنیا وچ وی اوہو پیرا پھیری اے
کجھ بھی کرو انسان دے دل دی ہوس کدی وی مردی نہیں
جس بھی آتشدان نوں پھولو او دھر اگ دیا چڑنگاں نیں
اقتدار دے فن دا اپنا جادو بڑا انوکھا اے
ایس دلہن دے چہرے تے بھی گنجلاں بھریاں زلفاں نیں
شیریں دے ناز اٹھاون والا کوئی نہ کوئی ہوندا اے
جے خسرو پرویز نہ ہووے کوہکن آن کھلوندا اے

حکما

لاک

ساغرش را سحر از بادۀ خورشید افروخت

ورنه در محفل گل لاله تہی جام آمد

کانٹ

فطرتش ذوق سے آئنے فامے آورد

از شبستان ازل کولب جامے آورد

برگساں

نہ مئے از ازل آورد نہ جامے آورد

لالہ از داغِ جگر سوزِ دوامے آورد

حکما

لاک

صبح نے آکے کرناں دی مے نال اوہدا پیالہ بھریا
ورنہ چمن وچ لالہ خالی ساغر لے کے آیا سی

ناپالہ

کانٹ

فطرت اوہدی نُوں صاف شراب دی مستی نے چمکایا سی
ازل دیاں روشن راتاں وچوں جام دا تارا لیایا سی

برگساں

نہ کوئی مے ازل توں لتی نہ کوئی جام لیایا سی
لالہ اپنے جگر دے داغ توں سوزِ دوام لیایا سی

شعراء

بروننگ

بے پشت بود بادہ سر جوش زندگی
آب از خضر بگیرم و در ساغر افکنم

بائرن

از منت خضر نتوان کرد سینه داغ
آب از جگر بگیرم و در ساغر افکنم

غالب

”تا بادہ تلخ تر شود و سینه ریش تر
بگدازم آبگینه و در ساغر افکنم“

رومی

آسيز شے کجا ، گهرِ پاکِ او کجا
از تاک بادہ گیرم و در ساغر افکنم

شعراء

بروننگ

جنڈری دی ایس تند شراب دا نشہ عارضی ہوندا اے
خضر دے کولوں پانی لے کے ساغر دے وچ پاؤناں این

بائرن

خضر دا کیوں احسان آٹھاواں ، دل تے داغ لگاواں میں
پانی اپنے جگر توں لینا این ، ساغر دے وچ پاؤناں این

غالب

مے وچ ہور وی تلخی ہووے ، سینہ ہور وی زخمی ہووے
مے دی ضراحی نوں پگلا کے ساغر دے وچ پاؤناں این

رومی

چیز ملاوٹ والی کتھے ، صاف تے پاک مصفا کتھے
مے انگور دے وچوں کڈھ کے ساغر دے وچ پاؤناں این

لینن

بسے گزشت کہ آدم درین سرای کهن

مثالِ دانه تہِ سنگِ آسیا بوده است

فریبِ زاری و افسونِ قیصری خورد است

اسیرِ حلقہٴ دامِ کلیسیا بوده است

غلامِ گرسنه دیدی کہ بر درید آخر

قمیصِ خواجہ کہ رنگین ز خونِ ما بوده است

شرارِ آتشِ جمہورِ کهنہ سامان سوخت

ردایِ پیرِ کلیسا ، قبایِ سلطان سوخت

لینن

جانے کیہڑے زمانے توں آدم، ایس پرانی دھرتی دے وچ
چکی دے پڑ بیٹھ آئے ہوئے دانے وانگوں پسدا رہیا

مدت تیکر دھوکے کھادے زاراں دے تے قیصران دے
صدیاں تیکر پادریاں دے جالاں دے وچ پھسیا رہیا

بھکے غلام نے آقا دا کرتا لیراں لیراں کر چھڈیا
اپنے خون نال رنگیا ہويا اوہدے خون نال بھر چھڈیا

آخر کار عوام دے سینیوں شعلے نکلے آہاں دے
پادریاں دے جیے سڑ گئے نالے چوغے شاہاں دے

میخانہ فرنگ

یاد ایامی کہ بودم در خمستانِ فرنگ
جامِ او روشن تر از آئینهٔ اسکندر است

چشمِ مستِ من فروشش باده را پروردگار
باده خواران را نگاه ساقی اش پیغمبر است

جلوهٔ او بے کیم و شعلهٔ او بے خلیل
عقل ناپروا متاعِ عشق را غارت گر است

در هوایش گرمی یک آه بے تابانه نیست
رند این میخانہ را یک لغزش مستانه نیست

یورپ دا میخانہ

یاد نیں اوہ دن جیہڑے گزرے یورپ دے میخانے وچ
انج چمکدے ساغر سان جیویں آئینہ اسکندر دا

مے فروش دی اکھ مستانہ ، شراب دی گویا رب سی اوہ
رنداں واسطے نظر ساقی دی قول جیویں پیغمبر دا

بے کلیم سب جلوے اوتھے ، بے خلیل سب شعلے اوتھے
اوتھے عشق دے گل وچ پھندا انی عقل دے غارتگر دا

اوس محفل وچ گرمی بھریا اک نعرہ رندانہ نہیں
اوتھے شرابیاں دی پال اندر اک لغزش وی مستانہ نہیں

آزادی بحر

بطرے می گفت ، بحر آزاد گردید
چنین فرماں ز دیوانِ خضر رفت

نہنگے گفت رو پر جا کہ خواہی
ولے از ما نباید بے خبر رفت

سمندر دی آزادی

بطخ آکھیا ، خواجہ خضر نے بھیجیا اے ایہ فرمان
اج آزاد ہو گیا سمندر ، راج پن ایتھے ساڈا اے

مگر مچھ ایہ سن کے بولیا ، جدھر چاہونی این توں جا
پر ساتھوں بے خبر نہ ہووین ، ساڈا وجود وی ڈاہڈا اے

پیغام برگساں

تا بر تو آشکار شود رازِ زندگی
خود را جدا ز شعله، مثالِ شرر مکن

بہر نظارہ جز نگہ آشنا میار
در مرز و بوم خود چو غریبان گذر مکن

نقشے کہ بستہ، ہمہ اوہامِ باطل است
عقلے بہم رساں کہ ادب خورده دل است

پیغام برگساں

جے توں چاہویں راز ترے تے زندگی دا کھل جاوے
اپنے شعلے توں وکھ نہ ہویوں ، اینویں چنگاری وانگوں

نظارے لیے پیدا کر لیے واقف کار نگاہواں
اپنے دیس توں لنگی ناں پردیسی اجنبی وانگوں

ترے نقشاں دی بیل تے جھوٹے وہاں چھنڈی ہوئی اے
ایسی عقل کر پیدا جیہڑی دل دی چنڈی ہوئی اے

خطاب بانگستان

مشرقی بادہ چشید امت ز مینای فرنگ
عجبے نیست اگر توبہ دیرینہ شکست

فکر نو زاده او شیوہ تدبیر آموخت
جوش زد خون بہ رگ بندہ تقدیر پرست

ساقیا تنگ دل از شورشِ مستان نشوی
خود تو انصاف بدہ اینہم ہنگامہ کہ بست؟

”بوی گل خود بہ چمن راہ نما شد ز نخست
ورنہ بلبل چہ خبر داشت کہ گزارے ہست“

خطاب بانگلستان

عجب نہیں جے اوسدی پرانی توبہ ڈٹ گئی
مشرق تے افرنگ دی مے دا کچھ کچھ چڑھیا رنگ

ایس تقدیر پرست بندے دے خون نیں ماریا جوش
نویں خیالاں آن سکھائے تدبیراں دے ڈھنگ

ساقیا توں ہی دس کہ پہلاں کس نے شوشہ چھڈیا
ہن مستان دی با و ہو توں کیوں پیاں توں تنگ

”پھل دی خوشبو نے خود آ کے رستہ چمن دا دسیا
بلبل نوں تے خبر نہیں سی باغ بھی کوئی ہے گا“

نوائے حلاج

ز خاکِ خویش طلب آتشے کہ پیدا نیست بچہ
تجلیِ دگرے در خورِ تقاضا نیست

نظر بخویش چنان بستہ ام کہ جلوہ دوست
چنان گرفت و مرا فرصتِ تماشا نیست

بملکِ جم ندہم مصرعِ نظیری را
'کسے کہ کشتہ نشد' از قبیلہٴ ما نیست

اگرچہ عقل فسوں پیشہ لشکرے انگیخت
تو دل گرفتہ نباشی کہ عشق تنها نیست

بہ قید و صید نہنگان حکایتے اور
مگو کہ زورقِ ما روشناسِ دریا نیست

شریکِ حلقہٴ رندانِ بادہ پیما باش
حذر ز بیعتِ پیرے کہ مردِ غوغا نیست

نوائے حلاج

اپنی خاک توں کڈھ اوہ شعلہ جیہڑا ہن تک چمکیا نہیں
ایس ویلے کوئی ہور نظارا تیرے ویکھن والا نہیں

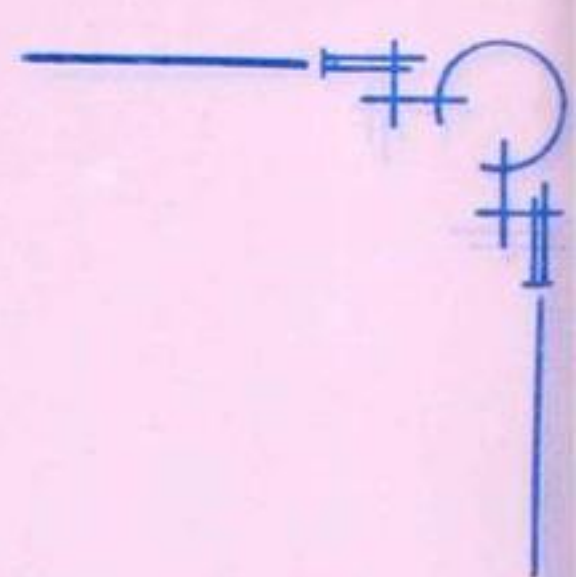
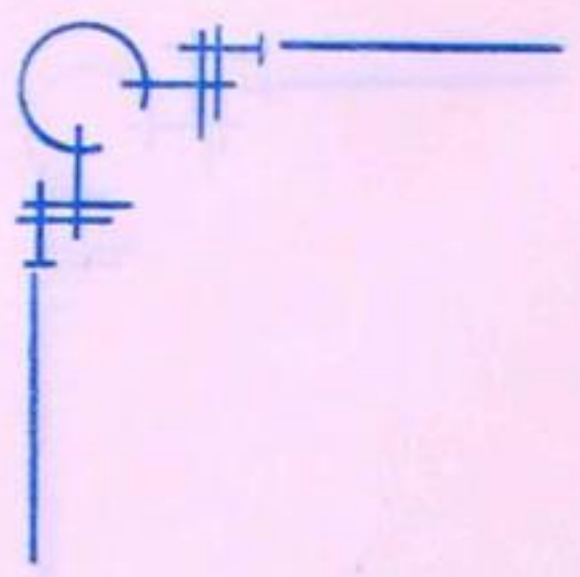
اپنا نظارا کرن لئی انج اپنی نظر جا لئی میں
یار دا جلوہ ویکھن واسطے ویلا کوئی ملدا نہیں

جم دی شاہی لے کے دیاں ناں مصرعہ ایہہ نظیری دا
جس نے سیس کٹایا نہیں اوہ بندہ ساڈے ول دا نہیں

عقل عیار بھانویں کناں وڈا لشکر لے کے آئی اے
اینویں توں ملول نہ ہو ویں عشق بھی ساڈا کلا نہیں

مگر مچھاں دی تیز جھڑپ دیاں گلاں بہہ کے کردا جا
ایہہ نہ آکھ کہ ساڈی کشتی روشناسِ دریا نہیں

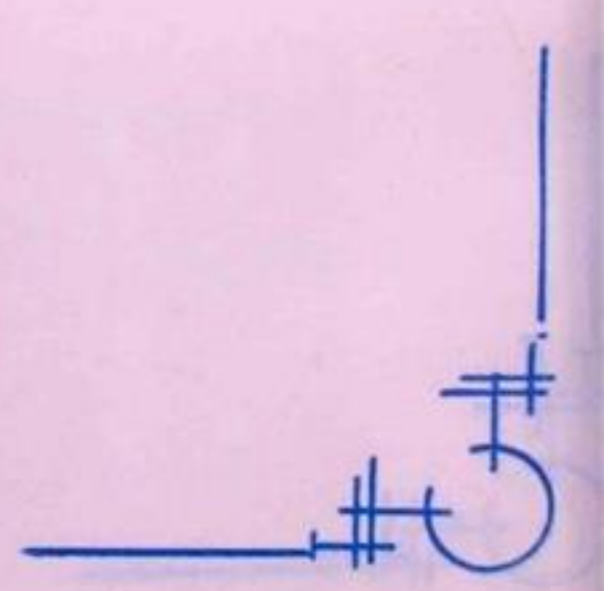
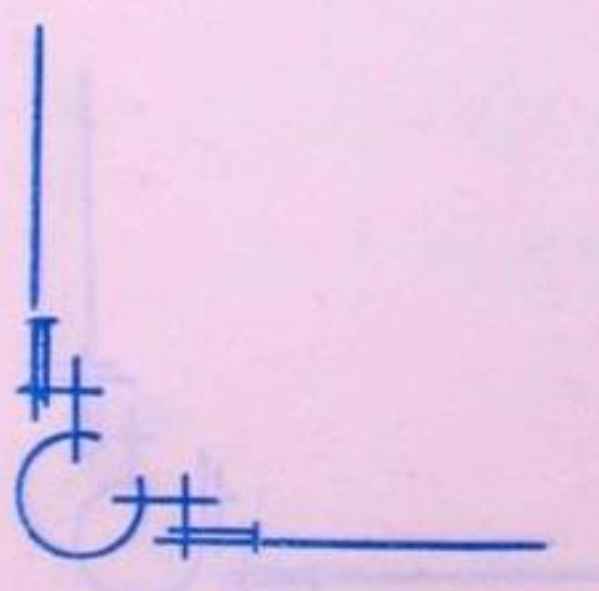
آجاتے گھل مل کے بہہ جا زندان دی محفل دے وچ
اوس پیر دی بیعت توں بچ جدی بزم وچ کوئی ہنگامہ نہیں

بڑے جانے سے قال اذوعہ کہ وہ منور ہوتے ہیں اور ان سے
 عابد مل جاتے ہیں اور ان سے کہیں کہیں وہ جاتے ہیں اور ان سے
 ہر اس شخص کو کہیں کہیں وہ جاتے ہیں اور ان سے کہیں کہیں وہ جاتے ہیں
 قال اذوعہ کہ وہ منور ہوتے ہیں اور ان سے کہیں کہیں وہ جاتے ہیں

غزلیات

اور وہ منور ہوتے ہیں اور ان سے کہیں کہیں وہ جاتے ہیں اور ان سے کہیں کہیں وہ جاتے ہیں
 کہیں کہیں وہ جاتے ہیں اور ان سے کہیں کہیں وہ جاتے ہیں اور ان سے کہیں کہیں وہ جاتے ہیں
 کہیں کہیں وہ جاتے ہیں اور ان سے کہیں کہیں وہ جاتے ہیں اور ان سے کہیں کہیں وہ جاتے ہیں

بایں بہانہ دریں بزمِ محرمے جویم
غزلِ سرایم و پیغامِ آشنا گویم

پے نظارہٴ روئے تو می کنم پاکش
نگاہِ شوق بہ جوئے سرشک می شویم

میانہٴ من و او ربطِ دیدہ و نظر است
کہ در نہایتِ دوری ہمیشہ با اویم

بہ آشیان نہ نشینم ز لذتِ پرواز
گہے بشاخِ گم گاہ بر لبِ جویم

بڑے بہانے دے نال ایس بزم اندر شعر پڑھنا تے غزلاں گاؤنا میں
شاید مل جائے محرم راز کوئی پیام یار دا سدا سناؤنا میں

میرا عشق اے میرے سونیا اوئے! تیرے حسن دے کولوں بھی پاک ودھ کے
نال آنسوواں اکھیاں دھولینا، تیرے نال فیر نظر ملاؤنا میں

اوہدے مرے درمیان اے اوہو رشتہ جو رشتہ اکھتے نظر دا اے
میتھوں دور اے فیر وی جاپدا اے، اوہدے کول بیٹھا جھاتاں پاؤنا میں

پٹیا ہوئیاں این شوق پرواز دا میں، کسے آنڑے وچ نہیں ٹک سکدا
کدی ندی دے کنڈے تے جھومنا آں، کدی پھلاں تے چہچہاؤنا میں

آشنا ہر خارہ را از قصہٴ ما ساختی
دز بیابانِ جنوں بُردی و رسوا ساختی

جرمِ ما از دانہٴ ، تقصیرِ او از سجدہٴ
نے باں بے چارہ می سازی ، نہ با ما ساختی

پرتوِ حسنِ تو می افتد بروں مانندِ رنگ ،
صورتِ مے پردہ از دیوارِ مینا ساختی

طرحِ نو افگن کہ ما جدت پسند افتادہ ایم
این چہ حیرت خانہٴ امروز و فردا ساختی

ایہہ کیہہ کیتا ای ہر کنڈے نون قصہ ساڈا دسیا تون
جنگل جنوں دے وچ اجا کے ساہنوں کیتا رسوا تون

اوس دا جرم اک سجدہ سی تے ساڈا جرم اک دانہ اے
نہ او ہدے نال کیتا گزارہ نہ ساڈے وچ رسیا تون

حسن ترے دیاں چمکاں دا رنگ آپے ڈھل ڈھل جاوے
وانگ شراب دے لے بیٹھا ابنِ مینا والا پردا تون

اسیں ہن نوہن دور دے ساہنوں تازہ کوئی روپ وکھا
دس تے سہی ایہہ اج تے کل دا کیہہ کھٹراگ رچایا تون

ہوائے فرودیں در گلستان سیخانہ می سازد

سبو از غنچه می ریزد ، ز گل پیمانہ می سازد

محبت چون تمام افتد ، رقابت از میان خیزد

بہ طوفِ شعلہ پروانہ با پروانہ می سازد

بہ سازِ زندگی سوزے ، بہ سوزے زندگی سازے

چہ بیدردانہ می سوزد ، چہ بے تابانہ می سازد

تنش از سایہ بالِ تدروے لرزہ می گیرد

چو شاپیں زادہ اندر قفس با دانہ می سازد

بگو اقبال را اے باغبانِ رخت از چمن بندد

کہ این جادو نوا مارا ز گل بیگانہ می سازد

چلی ہوا بہار دی ، کھلیا ، ہر پاسے میخانہ

ہر اک کلی کٹوری بن گئی ، ہر اک پھل پیمانہ

عشق جے کامل ہووے تے اوس وچہ رہندی نہیں رقابت

تہ جلتے ویلے اک ہوندا اے پروانہ پروانہ

زندگی دے ساز اندر سوز اے سوز اندر اک ساز

سوز اے ایدا درد دی تلخی ، ساز مٹھا یارانہ

اوس دا بدن بٹیر دا سایہ ویکھ کے کنبن لگدا

پنجرے وچ جد شاہیں بچہ ریجھ کے کھاندا اے دانہ

باغبانا ! اقبال نوں کہدے ، باغ توں باہر جاوے

ایہہ تے ساہنوں کر رہیا اے پھل کولوں بے گانہ

بیا که ساقی گل چهره دست برچنگ است

چمن ز باد بهاران جواب ارژنگ است

حنا ز خون دل نو بهار می بندد

عروس لاله چه اندازه تشنه رنگ است

نگاه می رسد از نغمه دل افروزے

بمعنی که برو جامه سخن تنگ است

بچشم عشق نگر تا سراغ او گیری

جهاں بچشم خرد سیمیا و نیرنگ است

بلند تر ز سپهر است منزل من و تو

براه قافله خورشید ، میل فرسنگ است

ویکھ مرے ساقی نے کنا سوہنا نغمہ چھیڑیا اے
چمن دے ہر اک کوئے دے وچ جنت دا نظارہ اے
نو بہار دے دل دے خون دی مہندی لا لا بہندا اے
لالے دے ایس پھل نوں ویکھو کنا رنگ دا بُھکھا اے

نغمہ سُن کے ایسے نکتے نظراں سامنے آؤندے نیں
جنہاں کوئی بول انسانی کدی وی کہہ نہیں سکدا اے

عشق دی اکھ نال ویکھ جے تینوں ایس دی کوئی ٹھور ملے
ایہہ جہاں تے عقل دی اکھ وچ نرا نظر دا دھوکا اے

تیری میری منزل ایس اسمان توں ودھ کے اچی اے
ایہہ سورج تے ساہنوں راہیاں نوں خالی فاصلہ دسدا ہے

ز خود گذشته، اے قطرہ محال اندیش
شدن بہ بحر و گہر برنخاستن ننگ است

تو قدرِ خویش ندانی بہا ز تو گیرد
و گرنہ لعلِ درخشندہ پارہ سنگ است

قطرہ ڈونگیاں ڈبکیاں لا کے اپنا آپ گنوا بیٹھا
ڈب کے موتی بن نہ سکيا کناں کرماں مارا اے

تینوں اپنی قدر نہیں اے ، توں ایدا مُل پایا اے
ورنہ چمکدا لعل تے اینویں پتھر دا اک ٹکڑا اے

شعر بن جاوے جس دم مارے دل نعرہ مستانہ
 ایس دیوے دی جوت جگاوے ایہو اک پروانہ
 اسپں اک مٹھی مٹی دی این ساہنوں کی مار نشے دی
 پر گردش وچ آجاندا اے دل دا ایہہ پیمانہ
 ایہہ مٹی دی ڈھیری جس نوں لوکی دنیا آکھدے نیں
 دنیا کیہہ اے اک پرانا دل دا اے بتخانہ
 انج محمود نے لکھ مندران دے بت تہہ کر چھڈے
 پر اوہ توڑ نہ سکیا اپنے دل دا اک بتخانہ
 مسلمان توں ودھ کے کوئی غافل نظر نہیں آؤندا
 دل سینے دے اندر دھڑکے اوہ دل توں بیگانہ

رصدگہ وچ بیٹھے ہوئے ویکھ نجومی ول
 اوہ وی ڈھونڈے کتھے مکدا اے دل دا ایہہ ویرانہ

نہ تو اندر حرم گنجی ، نہ در بت خانہ می آئی

و لیکن سوئے مشتاقان چہ مشتاقانہ می آئی

قدم بے باک تر نہ در حریمِ جانِ مشتاقان

تو صاحب خانہ ، آخر چرا دزدانہ می آئی

بغارت می بری سرمایہ ، تسبیح خوانان را

بہ شبخونے دلِ زناریاں ترکانہ می آئی

گہے صد لشکر انگیزی کہ خونِ دوستان ریزی

گہے در انجمن با شیشہ و پیمانہ می آئی

تو بر نخلِ کایمے بے محابا شعلہ می ریزی

تو بر شمعِ یتیمے صورتِ پروانہ می آئی

نہ تو حرم دے وچ سا سکنا این ، نہ تو دیر وچ قدم جاؤنا این
اپنے پیار دے ماریاں ہوئیاں ول ، بڑے شوق نال ٹر کے آؤنا این

دل وچ عاشقاں دے جیکر آؤنا ای ، بے باک آجا ، بے دھڑک آجا
تیرا اپنا گھر ہے پیاریا اوئے ، چوری چوری کیہہ جھاتیاں پاؤنا این

ساری دولت عبادت دی لٹ لینا اپنے تسبی پھیرنے والیاں دی
خون کافراں دے دل دا چوس لینا ، ایڈا کفر نوں آن دباؤنا این

کدی ایناں جلال وچ آؤنا این ، مجلس یاراں دی آن برباد کرنا این
کدی جام ، سبو ، شراب لے کے بزم غیراں دی جا سجاؤنا این

آودھراگ دا بھانہ بھڑ بال کے تے پل وچ طور پہاڑ نوں ساڑ چھڈنا این
ایدھراک یتیم دی شمع ولے اڈدا وانگ پروانیاں آؤنا این

بیا لایم شود پردہ چشم پر کاہے گاہے

بیا دیدہ ام ہر دو جہاں را بنگاہے گاہے

بیا وادی عشق بسے دور و دراز است ولے

بیا طے شود جادہ صد سالہ بہ آہے گاہے

در طلب کوش و مدہ دامن امید ز دست

دولتے ہست کہ یابی سرِ راہے گاہے

اکھ دا پردہ بن جاندا اے نکا جیہا ککھ کاہ کدی
دونویں دنیا تک لیندی اے میری اک نگاہ کدی

عشق دی وادی بڑی ای دور دوراڈی اے تے کیہہ ہوئیا
سو ورہیا دا پینڈا مکدا اے بھر دے بھر دے آہ کدی

آس دی ڈوری نون گل پا کے طلب دی رہ وچ ٹر دا جا
اک دولت اے لبھ پیندی اے ڈگی ہوئی وچ راہ کدی

بے تو از خوابِ عدم چشم کشودن نتوان
بے تو بودن نتوان ، با تو نبودن نتوان

در جهان است دلِ ما که جهان در دلِ ماست
لب فرو بند که این عقده کشودن نتوان

دل یاران ز نواہای پریشانم سوخت
من ازاں نغمہ تپیدم کہ سرودن نتوان

اے صبا از تنک افشانیِ شبم چہ شود
تب و تاب از جگرِ لاله ربودن نتوان

دل بہ حق بند و کشادے ز سلاطین مطلب
کہ جبین بر درِ این بت کدہ سودن نتوان

اسیں تیرے بغیر ، عدم تو باہر آنہیں سکنے آں
پر تون مل جاویں تے اپنا نقش گنوا نہیں سکنے آں

دل ساڈا اے دنیا وچ ، یاں دنیا ساڈے دل وچ اے
جان دے سجنناں، اسیں اس گل دے راز نوں پا نہیں سکنے آں

مری پریشان فریاداں تون دل یاراں دا جلیا اے
میں اوہ نغمہ مُن کے تڑپیاں ، جیہڑا منا نہیں سکنے آں

اے ہوا ! تون شبنم دا چھڑکا کیہ کرنی پھرنی این
ایس لالے دے جگر دی آگ نوں اسیں بجھا نہیں سکنے آں

منگ اللہ تون ، شاہاں آگے جھولی کیہ پھیلاؤنا این
اسیں ایناں مورتیاں آگے سیس نوا نہیں سکنے آں

این جهان چیست ؟ صنم خانه پندار من است

جلوه او گرو دیده بیدار من است

همه آفاق که گیرم به نگاہ او را

حلقه هست که از گردش پرکار من است

هستی و نیستی از دیدن و نادیدن من

چه زمان و چه مکان ، شوخی افکار من است

آن جهان که در و کاشته را می دروند

نور و نارش همه از سبزه و زنار من است

اے من از فیض تو پائنده ، نشان تو کجاست ؟

این دو گیتی اثر ماست ، جهان تو کجاست ؟

دنیا کیہ اے ؟ اک بتخانہ میرے ای پندار دا اے
میریاں اکھیاں دے وچ پورا جلوہ ایس سنسار دا اے

ایہ سنسار سا جاندا اے ، جیہڑا اک نگہ اندر
دائرہ جیہا کھچیا ہوئیا ، میری ای پرکار دا اے

جے میں ویکھاں تے ہستی اے نہ ویکھاں تے نیستی اے
ایہ وجود زمان مکان دا ، لشکارا افکار دا اے

آوہ جہان کہ جتھے اپنا بیجیا ہويا کٹ دے نیں
اوس دا نور تے نار کم میری تسبی تے زنار دا اے

امیں ہین تیرے فیض نال قائم ، تیرا نشان اے کتھے
ایہ دو جہان نیں ساڈا کرتب ، تیرا جہان اے کتھے

درونِ سینهٔ ما ، سوزِ آرزو ز کجاست
سبوحِ ماست ، ولی باده در سبوحِ کجاست

گرفتم این که جهان خاک و ما کفِ خاکیم
به ذره ذرهٔ ما دردِ جستجو ز کجاست

نگاهِ ما بگریبانِ کمپکشان افتد
جنونِ ما ز کجا ، شورِ ها و هو ز کجاست

دستانِ ما از کجا ، آرزو ز کجا
دستانِ ما از کجا ، آرزو ز کجا

سہائی آ کے سینے وچہ سلگدی آرزو کیویں

سبو ساڈا مسہی ، مے نال بھریا اے سبو کیویں

ایہ منیا خاک ہے دنیا ، امیں این خاک دے پتلے

مگر ذریاں وچہ آئی درد والی جستجو کیویں

نگہ ساڈی ، ابھر کے کہکشاں تے جھاتیاں پاوے

ایہ آیا اے جنوں کتھوں ، ایہ اٹھی ہا و ہو کیویں

خود را کنم سجودے ، دیر و حرم نمانده

این در عرب نمانده ، آن در عجم نمانده

در کارگاه گیتی ، نقش نوی نه بیم

شاید که نقش دیگر اندر عدم نمانده

یا در بیاض امکان یک برگ تازه نیست

یا خامه قضا را تاب رقم نمانده

در برگ لاله و گل آن رنگ و نم نمانده

در ناله های مرغان آن زیر و بم نمانده

اپنے آپ نوں سجادہ کرلے، کچھ نہیں دیرتے حرم دے وچ
حرم، عرب دے وچ نہیں لبھدا، دیر ایران عجم دے وچ

ہستی دے کرخانے اندر نویں شے کوئی دسدی نہیں
شاید ہن باقی نہیں کوئی تازہ نقش عدم دے وچ

یاں امکان دی بیاض دے اندر اک وی سادہ ورقہ نہیں
یاں اوہ پہلا زور نہیں اے اج قضا دی قلم دے وچ

اودھر گل تے لالے دے وچہ، ناں اوہ رنگ رہیا نہ روپ
ایدھر نغمہ خوان پرندے سوں گئے زیرتے بم دے وچ

بر جهانِ دلِ من تاختش را نگرید
کشتن و سوختن و ساختنش را نگرید

روشن از پرتوِ آن ماه، دلِ نیست که نیست
با هزار آئینه پردازتتش را نگرید

آنکه یک دست برد ملک سلیانه چند
با فقیران دو جهان باختنش را نگرید

آنکه شبخون بدل و دیده دانایان ریخت
پیش نادان سپر انداختنش را نگرید

میرے دل دی دنیا تے اوہدا قبضہ پاؤنا ویکھو

مار مکاؤنا ، ساڑ چھڈنا تے فیر بناؤنا ویکھو

چند ماہی دے جلوے ویکھ لے کیہڑا دل نہیں چمکیا

لکھ آئینیاں اندر اوہدا آن ساؤنا ویکھو

جیہڑا اک پلک وچ کھووے تخت سلیمان دے

درویشاں کول آکے اپنا مال ہراؤنا ویکھو

داناواں دے دلاں تے جیہڑا رات نوں چھا پا مارے

اک ناداں دے اگے اوسدا سیس نواؤنا ویکھو

کشاده رُو ز خوش و ناخوشِ زمانه گذر

ز گشن و قفس و دام و آشیانه گذر

گرفتم این که غریبی و ره شناس نه ای

بکوئے دوست باندازِ محرمانه گذر

بهر نفس که بر آری بهاں دگرگوں کن

دریں رباطِ کهن صورتِ زمانه گذر

اگر عنانِ تو جبریل و حور می گیرند

کرشمه بر دلِ شاں ریز و دلبرانہ گذر

چھڈ دے خوشی غمی نون تون دیوانیاں وانگن لنگ جا

ایناں آنلڑیاں پنجریاں کولوں سیانیاں وانگن لنگ جا

منیاں تون اک اجنبی این رہ تون نہیں تون واقف

یار دی گلی دے اندر آ کے اپنیاں وانگن لنگ جا

ہر اک ساہ وچ ایس جہان دا نقشہ بدل کے رکھ دے

آپ زمانے دیاں بدلن والیاں چالان وانگن لنگ جا

جے رہ وچ جبریل تے حوراں تیرا پلا کھچن

تون اوہنا دا دل بھرما کے سوہنیاں وانگن لنگ جا

کفِ خاک برگ و سازم بر ہے فشام او را
بامید این کہ روزے بفلک رسانم او را

چہ کنم ، چہ چاره گیرم ، کہ ز شاخِ علم و دانش
نہ دمید ، ہیچ خارے کہ بدلِ نشام او را

دہد آتشِ جدائیِ شرِ مرا نمودے
ہاں نفسِ بمیرم کہ فرونشام او را

مئے عشق و مستیِ او نرود بروں ز خونم
کہ دل آنچنان ندادم کہ دگر ستانم او را

تو بلوحِ سادہ من ہمہ مدعا نوشتی
دگر آنچنان ادب کن کہ غلط نخوانم او را

مری اوقات اک خاک دی مٹھی راہواں وچ اڑاواں میں
 ایس امید تے اک دن ایس نوں فلک دے تیک پہنچاواں میں
 کیہ کراں بے وس ہوٹیا این میں ، میرے علم دی شاخ وچوں
 اک کنڈا نہیں پھٹیا جس نوں دل دے وچ بٹھاواں میں
 اگ فراق دے وچوں میری اوہ چنگیاری پھٹدی اے
 جے کر اوہنوں کدی بچھاواں فوراً ای مر جاواں میں
 عشق دی مے تے نشہ اوہدا خون مرے وچ رسیا اے
 دل میں ایس طراں نہیں دتا واپس لے کے آواں میں

میری سادہ تختی آتے توں سب کچھ لکھ چھڈیا اے
 دے توفیق ، غلط نہ ہووے جے کوئی حرف اٹھاواں میں

از ما بگو سلامی آن ترکِ تندخو را

کاتش زد از نگاہی یک شهرِ آرزو را

این نکته را شناسد آن دل که درد مند است

من گرچه توبه کردم نشکسته ام مینو را

شادم که عاشقان را سوزِ دوام دادی

درمان نیافریدی آزارِ جستجو را

از ناله بر گلستانِ آشوبِ محشر آور

تا دم به سینه پیچد ، مگذار ها و هو را

ساڈا سلام کہنا اوس شوخ تند خو نوں

جس نے تباہ کیتا ایس وسدی آرزو نوں

اک درد مند دل ای ایس نکتے نوں سمجھدا اے

میں توبہ تے ہے کیتی ، نہیں توڑیا سب نوں

تو اپنے عاشقاں نوں سوزِ دوام دتا

کیا بے علاج رکھیا ایس دردِ جستجو نوں

فریاد کر چمن وچ ، کر پیدا اک قیامت

جد تیک ساہ ہے باقی چھڈیں نہ ہا و ہو نوں

نہ یابی در جہاں یارے کہ داند دلنوازی را

بخود گم شو ، نگہدار آبروے عشق بازی را

من از کار آفرین داغم کہ با این ذوق پیدائی

ز ما پوشیدہ دارد ، شیوہ ہائے کار سازی را

اگر یک قطرہ خون داری ، اگر مشت پرے داری

بیا ، من با تو آموزم ، طریق شاہبازی را

اگر این کار را ، کارِ نفس دانی ، چہ نادانی

دمِ شمشیر اندر سینہ باید نے نوازی را

کسے اک یار وچ وی خُو نہیں ہے دلنوازی دی
خود اپنا بن کے عاشق آبرو رکھ عشقبازی دی

عجب کار آفریں ہے تو کہ شوق اپنا نمائش دا
چھپا رکھی او ساتھوں رمز اپنی کارسازی دی

جے ہے اک قطرہ خوں دل وچ ، جے ہن دو چار پر پلے
تے آدساں کہ کیہ ہوندی اے قوت شاہبازی دی

سُن اے ناداں تو ایسنوں ساہ دا کرتب سمجھنا این
نُری تلوار دی ہے کھیڈ برأت نے نوازی دی

دیارِ شوق کہ درد آشناست خاک آنجا

بذرہ ذرہ توں دید جانِ پاک آنجا

مٹے مغانہ ز مغزادگان نمی گیرند

نگاہ می شکنند شیشہ ہائے تاک آنجا

بہ ضبطِ جوش جنوں کوش درمقامِ نیاز

بہ ہوش باش و مرو با قبائے پاک آنجا

شوق دی دنیا ! بھری ہوندی اے درد تڑپ وچ جان اوتھے
ہر ذرے وچ چمکان مار دی دسے جانِ پاک اوتھے

سے مغانہ ، مغ بچیاں توں اے کے کدی نہیں پیندے نیں
نال نظر دے کھل کھل جاندے انگوراں دے تاک اوتھے

نیازمنداں کول آئیں تے اپنے جوشِ جنوں نُوں روک کے رکھ
ہوش کریں کتے کر کے نہ جائیں اپنی قبا نُوں چاک اوتھے

ز رسم و راه شریعت نکردهام تحقیق
جز اینکه منکر عشق است کافر و زندق

مقام آدم خاکی نهاد دریا بند
مسافران حرم را خدا دهد توفیق

من از طریق نه پرسم ، رفیق مے جویم
که گفته اند نخستین رفیق و باز طریق

ہزار بار نکوتر متاع بے بصری
ز دانشے، کہ دل او را نمی کند تصدیق

ز آستانہ سلطان کنارہ می گیرم
نہ کافر کہ پرستم خدای بے توفیق

بس ایس توں اگے شریعت دی کچھ نہیں تحقیق
کہ عشق نوں جو نہ منے اوہ کافر زندیق

مقام ، آدمِ خاکی کچھ سمجھ تے سُکن
حرم دے راہیاں نوں اپنی تے دے خدا توفیق

طریق پچھدا نہیں ، میں رفیق نوں لبھنا این
کہ لوک کہندے نیں پہلے طریق ، فیر رفیق

بلند مرتبہ ہے کنا اُس جہالت دا
اوس علم توں کہ جدی دل نہ کر سکے تصدیق

میں آستانہٴ سلطان تو بیچ کے رہنا ہیں
میں کافر این کہ خدا ہووے میرا بے توفیق

عشق را نازم کہ بودش را غمِ نابود نے
کفرِ او ز ناز دارِ حاضر و موجود نے

عشق اگر فرماں دہد ، از جانِ شیریں در گذر
عشق محبوب است و مقصود است ، جاں مقصود نے

کافری را پختہ تر سازد شکستِ سومنات
گرمیِ بتخانہ بے ہنگامہٴ محمود نے

مسجد و میخانہ و دیر و کایسا و کنشت
صد فسوں از بہرِ دل بستند و دل خوشنود نے

نغمہ پردازی ز جوئے کوہسارِ آموختم
در گلستانِ بودہام ، یک نالہ دردِ آلود نے

پیش من آئی ، دم سردے ، دل گرمے بیار
جنہش اندر تست ، اندر نغمہٴ داؤد نے

عشق ای سوہنا ، جدی ہستی وچ کوئی غمِ نابود نہیں
کفر وچ اوہدے اک صورت بھی حاضر تے موجود نہیں

عشق اگر کہدے تے اپنی جانِ شیریں نُون بھی تج
عشق محبوب ، مقصود ہے تیرا ، جان تری مقصود نہیں

سومناں دا ٹٹنا ، پکا کر چھڈ دا اے کافری نُون
اوس مندر وچ کیہ ہنگامہ جتھے کوئی محمود نہیں

مسجد ہووے ، سیخانہ ہووے ، گرجا ہووے یاں بتخانہ
دل خوش کرن دے سب حیلے نیں ، دل فیر بھی خوشنود نہیں

میں ایہ نغمہ گاؤنا سکھیا اک پہاڑی ندی نُون
باغ دے اندر درد بھری فریاد اک بھی موجود نہیں

میرے کول آؤنا تے ٹھنڈا ماہ تے نگھا دل لیا
توں ہی ساز ہیں ، تیتھوں الگ کوئی نغمہ نہیں ، داؤد نہیں

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

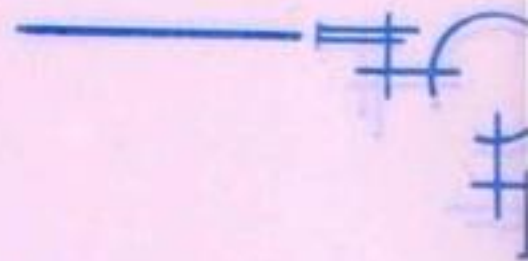
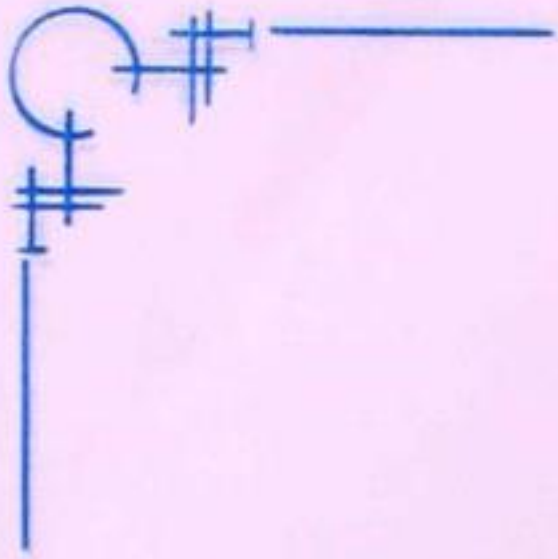
في هذا اليوم المبارك
تذكرنا الله بفضله
وعظمته وجلاله
وأنه هو العزيز الحكيم
العليم الخبير

يا ذا الجلال والإكرام
يا ذا الشان والكرام
يا ذا القدر العظيم
يا ذا العرش العظيم

يا ذا الملكوت العظيم
يا ذا النور العظيم
يا ذا البرق العظيم
يا ذا الرعد العظيم

يا ذا السحاب العظيم
يا ذا المطر العظيم
يا ذا الثلج العظيم
يا ذا البرد العظيم

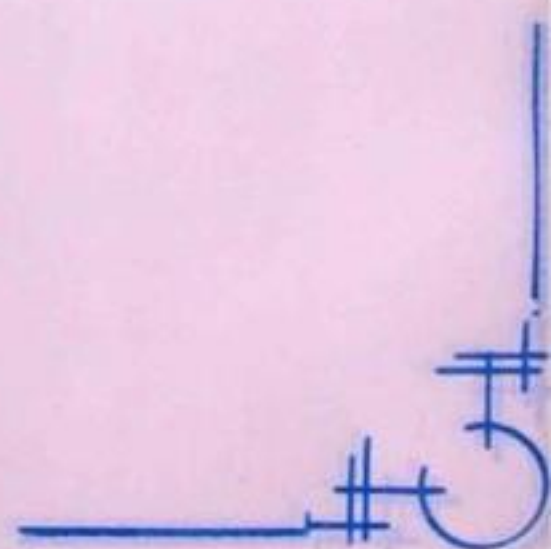
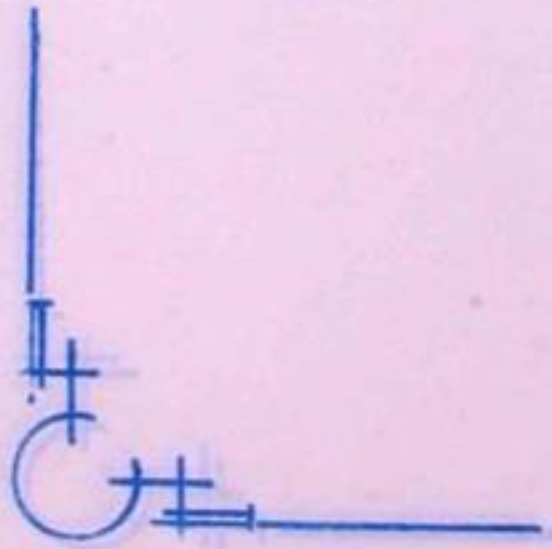
يا ذا البرق العظيم
يا ذا الرعد العظيم
يا ذا السحاب العظيم
يا ذا المطر العظيم

قطعات

کلیه اکتفا به این کتاب است که در آنجا
مقاله در این باره درج شده است

مقاله در این باره در این کتاب
درج شده است و در آنجا

سحر می گفت بلبلی باغبان را
درین گل جز نهال غم نگیرد

به پیری می رسد خار بیابان
ولے گل چون جوان گردد بمیرد

کل اک بلبل باغ دے اندر مالی 'نوں سمجھاوے
ایس مٹی وچ غم ای پھلدا اے ، ہور 'نوں راس نہ آوے

جنگل وچہ جو کنڈا آگے ، پہنچے توڑ بڑھاپے
'پھل جد آوے جو بن آتے چان چک مر جاوے

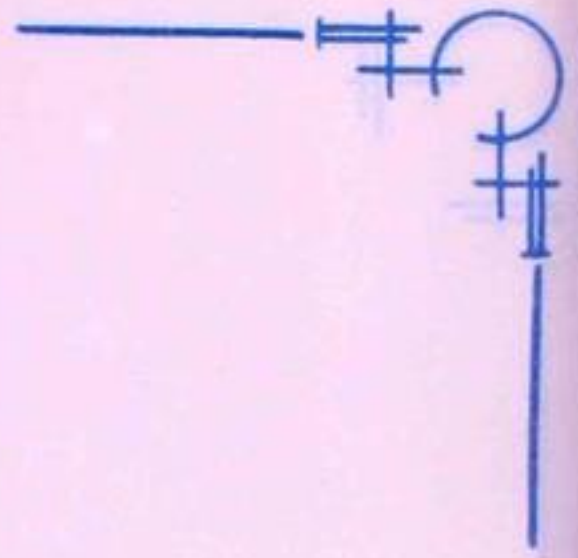
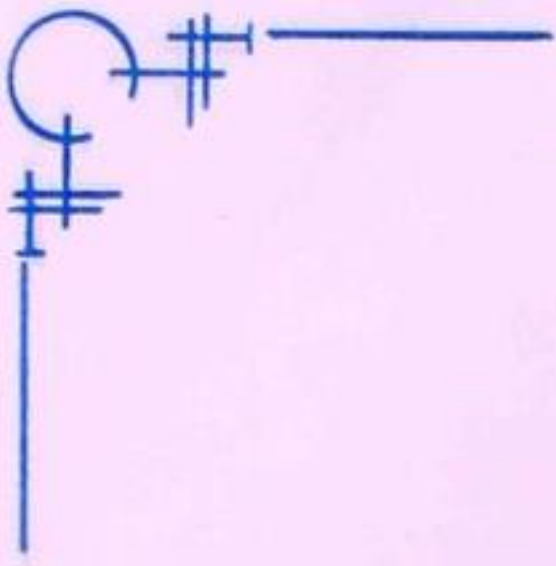

عقابان را بهای کم نهد عشق
تدروان را ببازان سر دید عشق

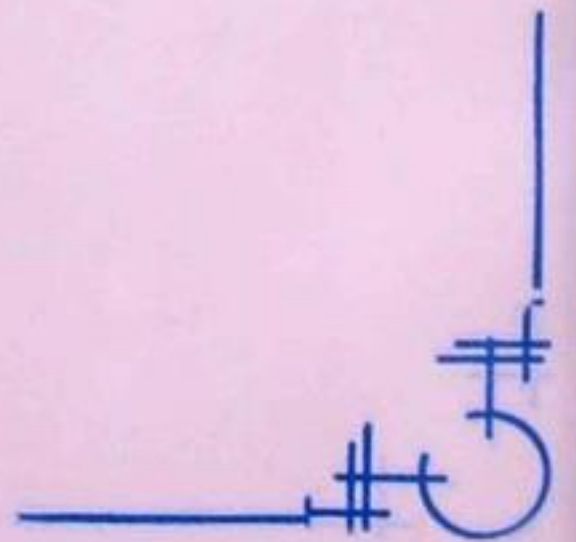
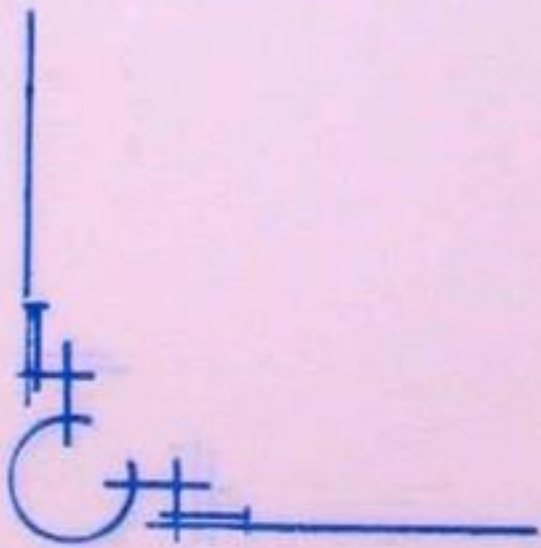
نگه دارد دل ما خویشان را
و لیکن از کمینش بر جهد عشق

عشق عقاب ، شہباز ، شاہیں نون خاطر وچ نہ لیاوے
جے چاہوے تے چک چکوراں بازاں نال لڑاوے

دل بے چارا لک لک جاوے ، اپنا آپ بچاوے
عشق ایس دل دیاں کھونجاں وچوں اٹھ اٹھ جھاتیاں پاوے

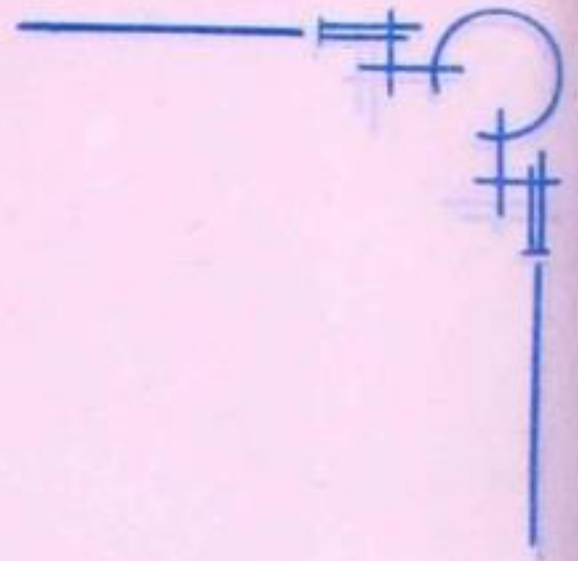
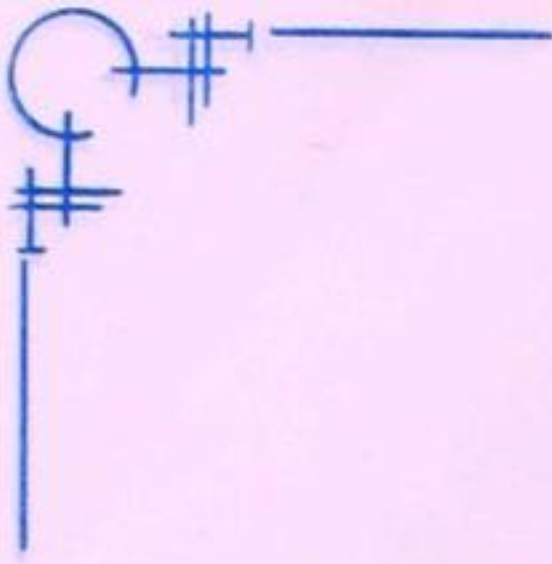

گذشتی تیزگام اے اخترِ صبح
مگر از خوابِ ما بیزار رفتی

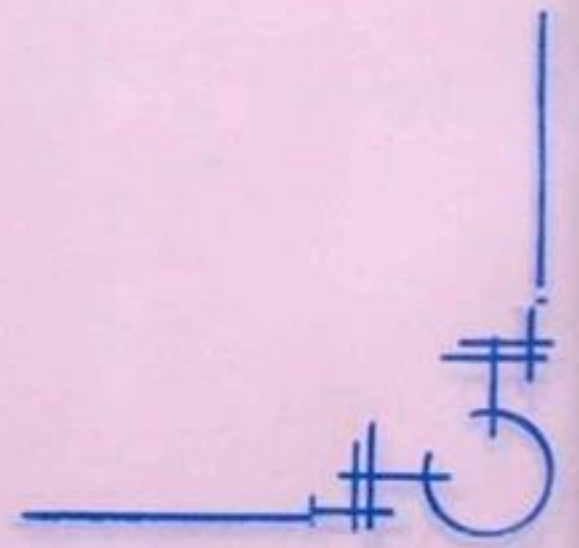
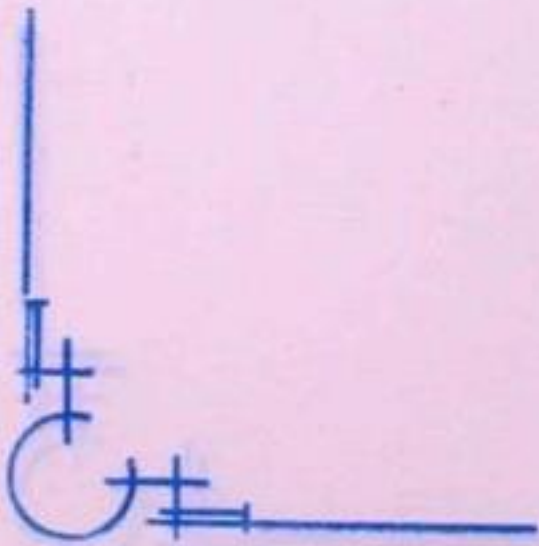
من از نا آگهی گم کرده راہم
تو بیدار آمدی بیدار رفتی

صبح دے تار یا ! اینی تیزی توں کس لئی وکھائی
شاید ساڈی نیند نوں ویکھ کے توں بیزار گیا این

اسیں نالائقی اپنی ہتھوں ہوش گنوا کے رہ گئے
توں ہشیار ای آئیا سین تے توں ہشیار گیا این

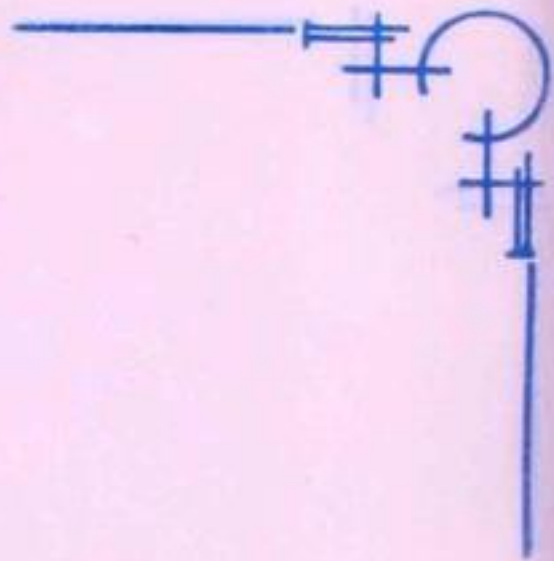
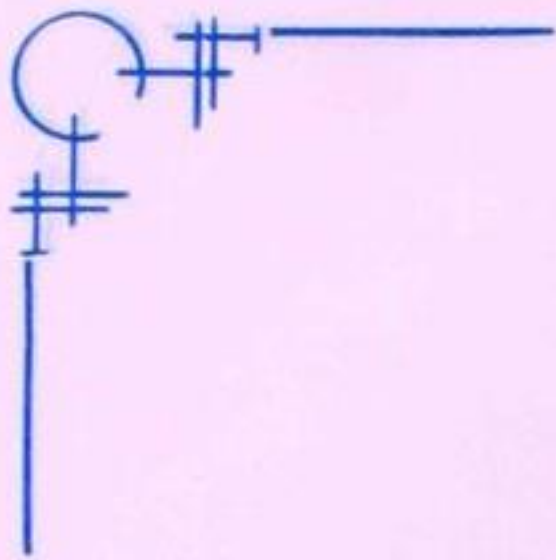

★

تہی از ہا و ہو میخانہ بودے
گلِ ما از شرر بیگانہ بودے

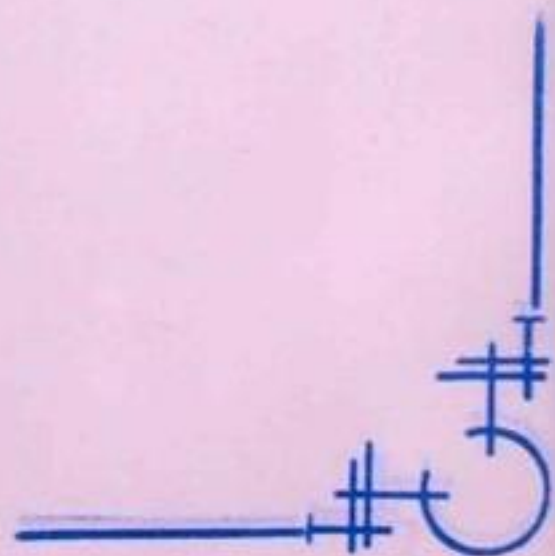
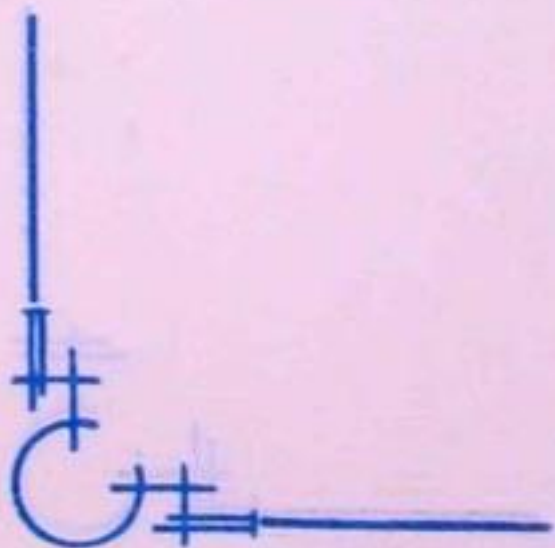
نبودے عشق و این ہنگامہ عشق
اگر دل چوں خرد فرزانه بودے

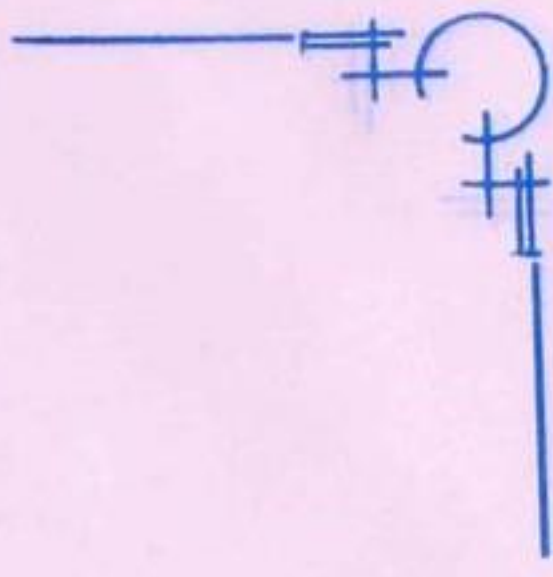
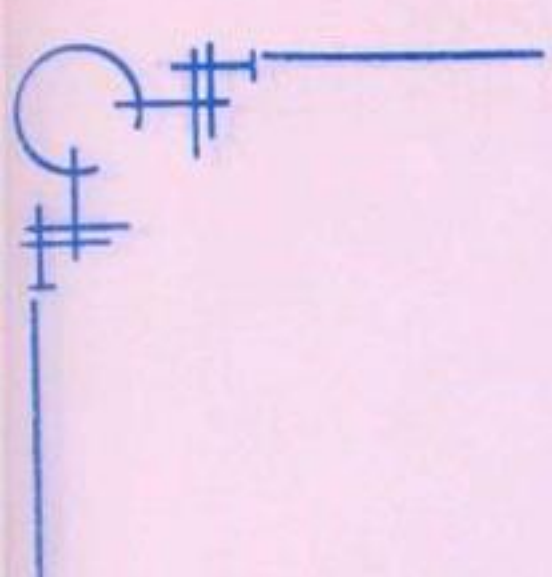
★

ناں ایہ ہا و ہو ای ہوندی، ناناں میخانہ ہوندا
زندگی دی سب گرمیاں توں انسان بیگانہ ہوندا

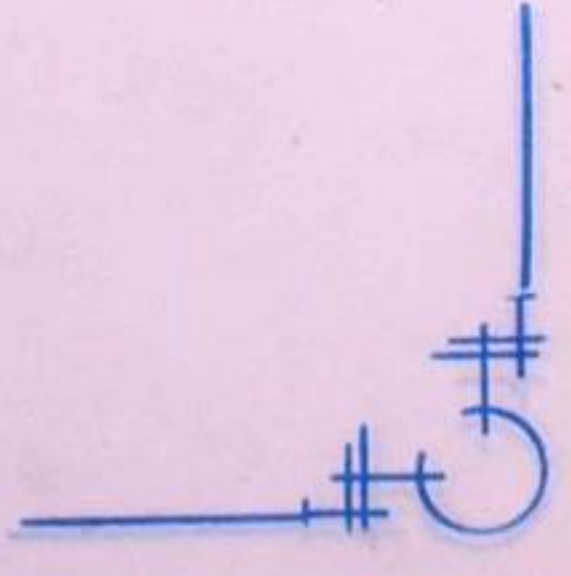
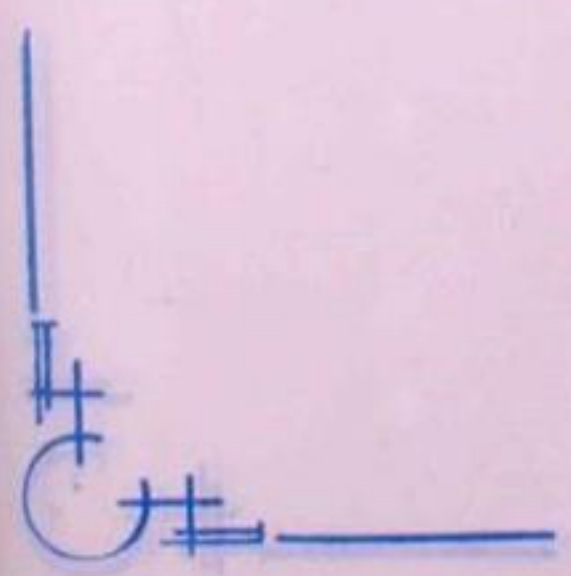
ناہیں عشق ہوندا تے ناہیں عشق دا ایہ ہنگامہ
عقل دے وانگن دل وی ساڈا جیکر سیانہ ہوندا

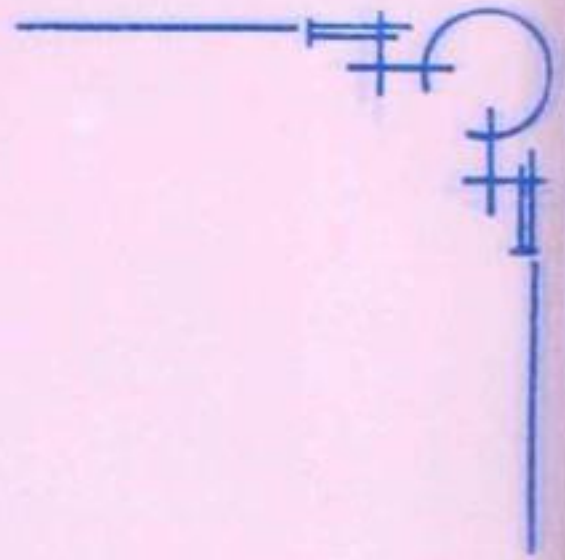
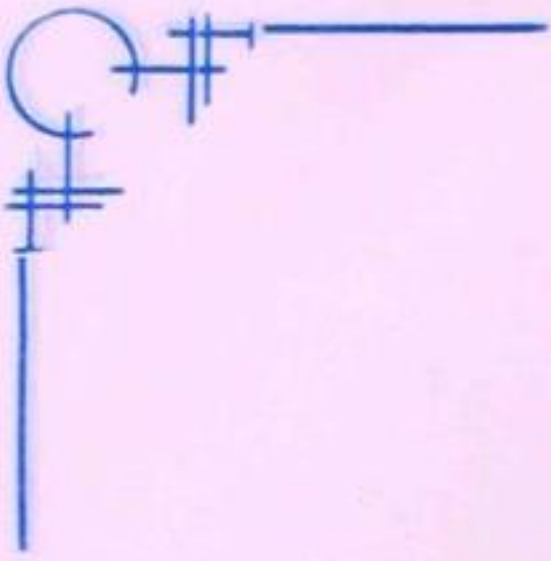

رہے در سینہ انجم کشائی
ولے از خویشتن تا آشنائی

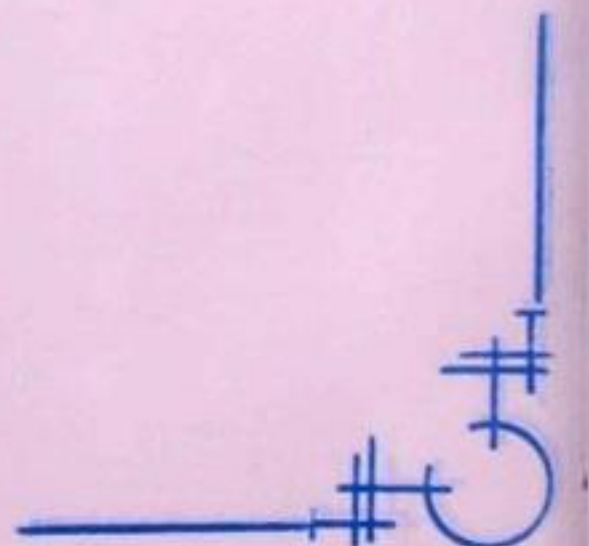
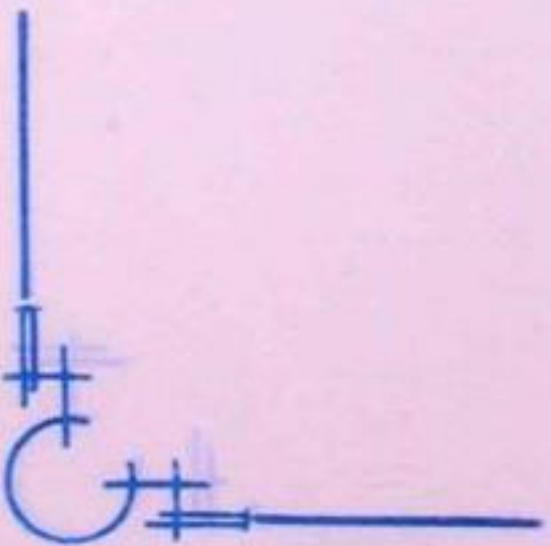
یکے بر خود کشا چون دانہ چشمے
کہ از زیر زمین نخلے بر آئی

تاریاں دا تون سینہ چیر کے اندر جھاتی پاویں
اپنی قدر پہچان نہ سکیں جانے کیوں گھبراویں

دانے وانگوں اکھیاں کھول کے اپنے آپ نوں ویکھ لے
جے چاہویں رکھ پورا بن کے مٹیوں باہر آویں

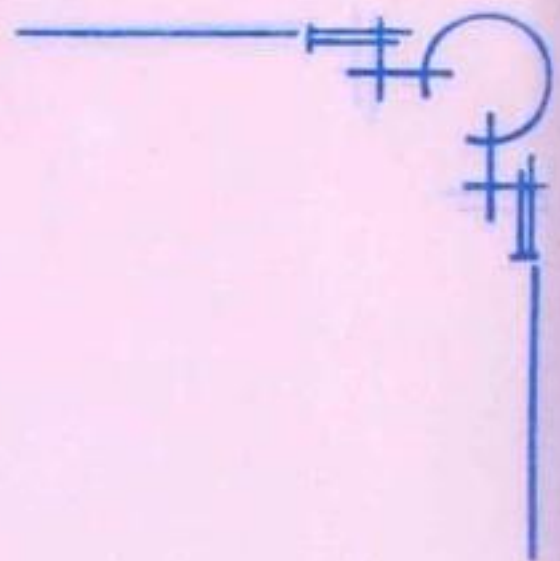
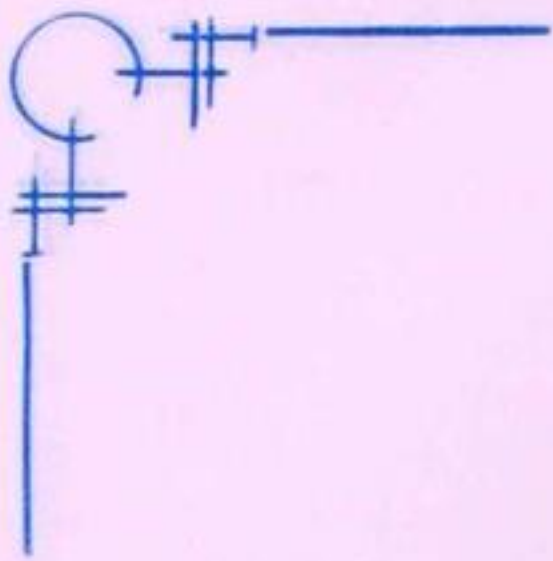

سفالَم را ، مئے آو ، جامِ جم کرد
درونِ قطره ام پوشیده یم کرد

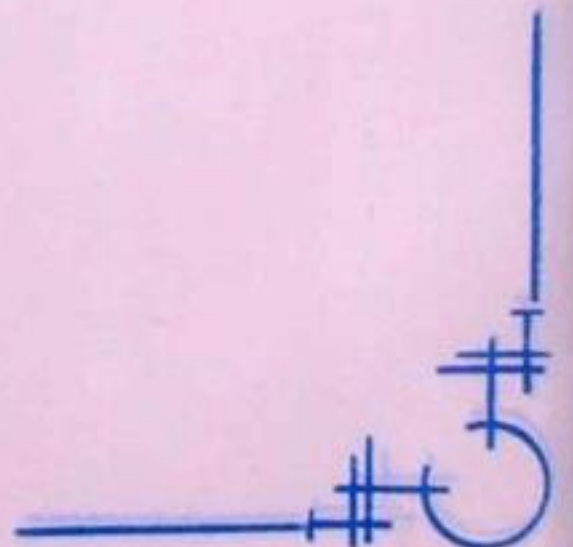
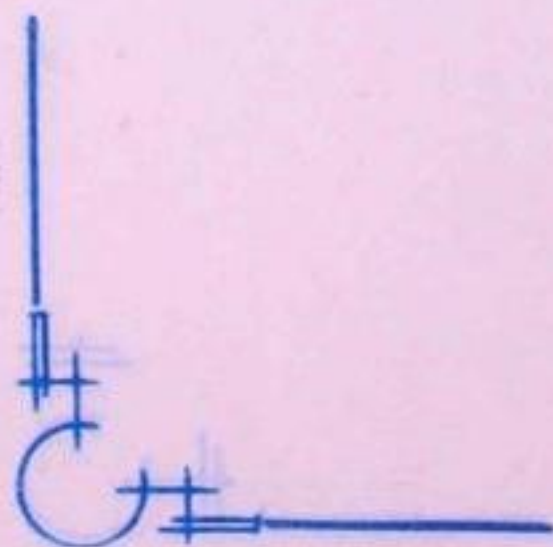
خرد اندر سرم بتخانده ریخت
خلیلِ عشق ، دیرم را ، جرم کرد

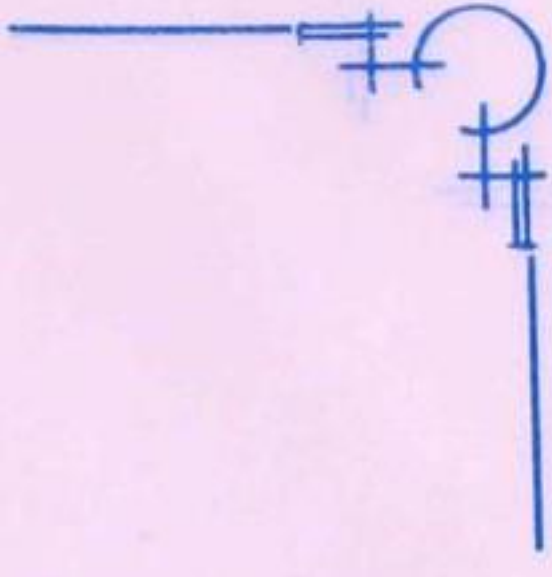
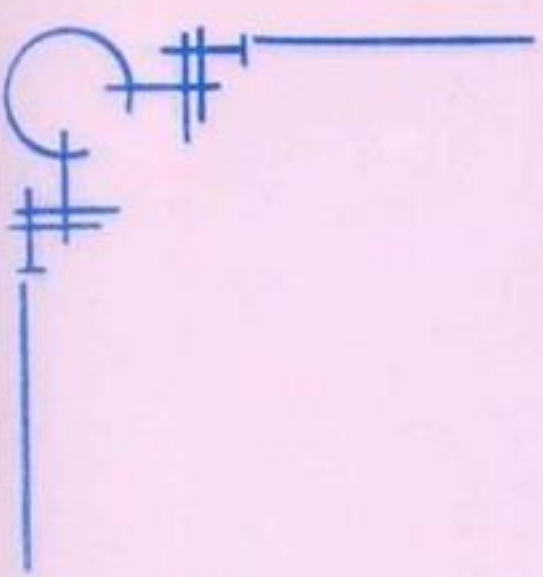

ٹھیکری مری 'نوں اوہدی مے نے جامِ جم بنایا
میرے اندر اک قطرہ سی ، اوسنوں یم بنایا

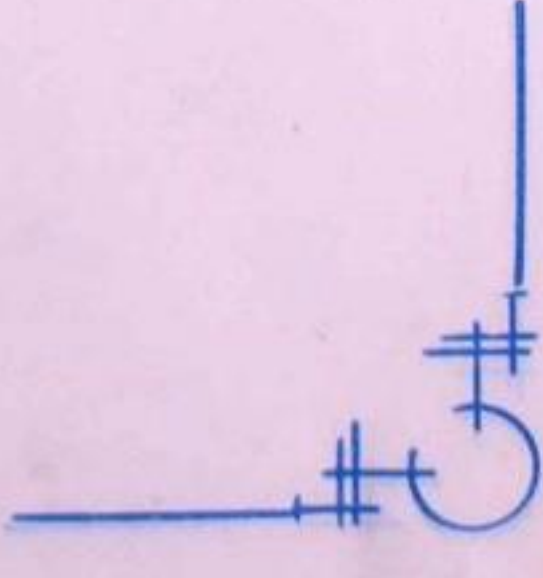
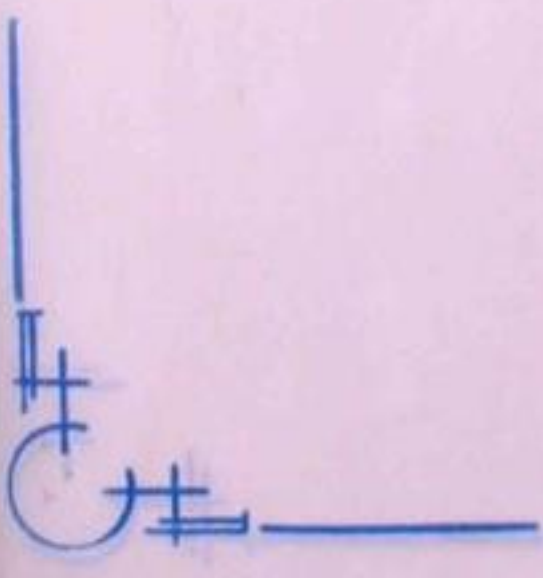
عقل نے میرے سر وچ لیا کے اک بتخانہ سٹیا
عشق دے ابراہیم نے میرے کدیر نوں حرم بنایا

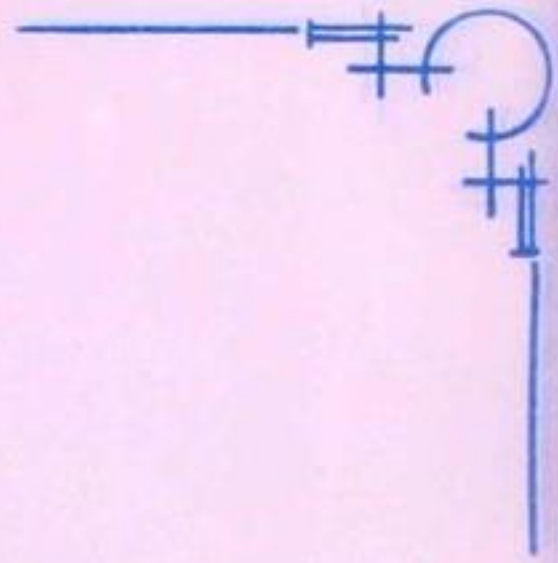
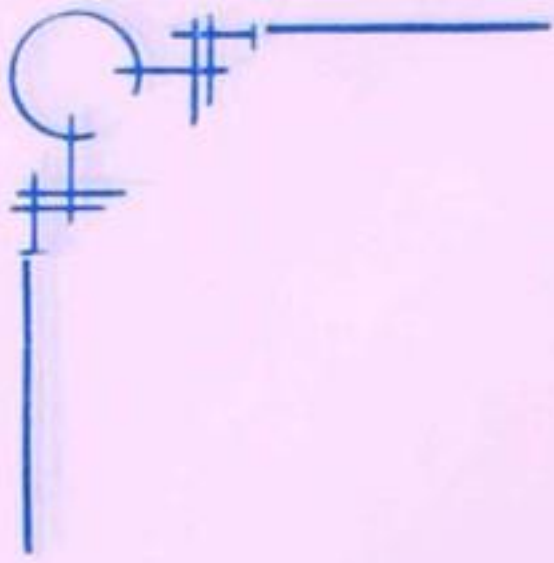

خرد بر چهره تو پرده‌ها بافت
نگاہے تشنه دیدار دارم

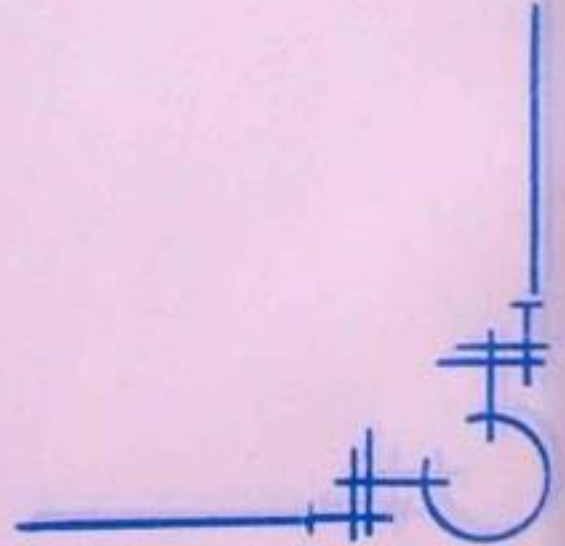
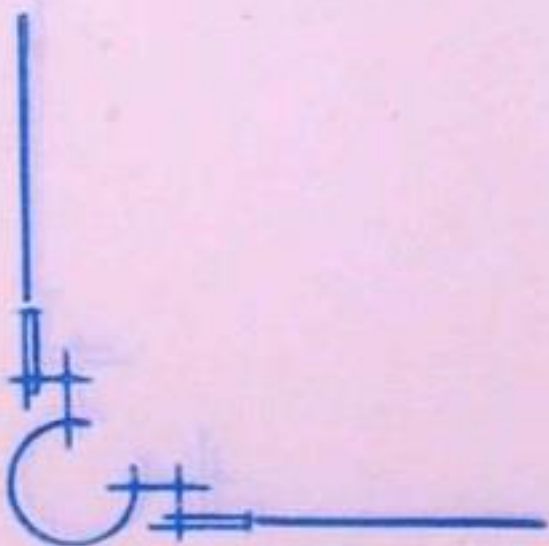
در افتد هر زمان اندیشه شوق
چه آشوب افگنی در جان زارم

عقل نے ادوھر ترے چہرے تے لکھاں پردے پائے نیں
ایدھر میری نگاہ پیاسی سخت ترے دیدار دی اے

گھڑی گھڑی اک تازہ اندیشہ میرے شوق نال کھیندا اے
کیہ دساں جو نازک حالت میری جانِ زار دی اے

ز رازی معنی قرآن چه پرسید
ضمیر ما بآیاتش دلیل است

خرد آتش فروزد ، دل بسوزد
همین تفسیر نمود و خلیل است

توں قرآن دے معنے جا کے رازی توں کیوں پُچھنا ایں
ساڈا ضمیر ایدی آیتاں دی آپ ای صورت اک دلیل دی اے

عقل اگ نون بھڑکاؤندی اے تے دل او بدے وچ سڑدا اے
ایہو اک کہانی ساری بس نمرود خلیل^۴ دی اے

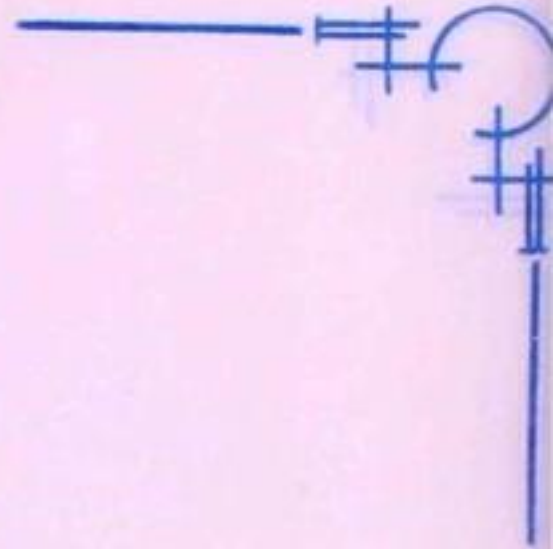
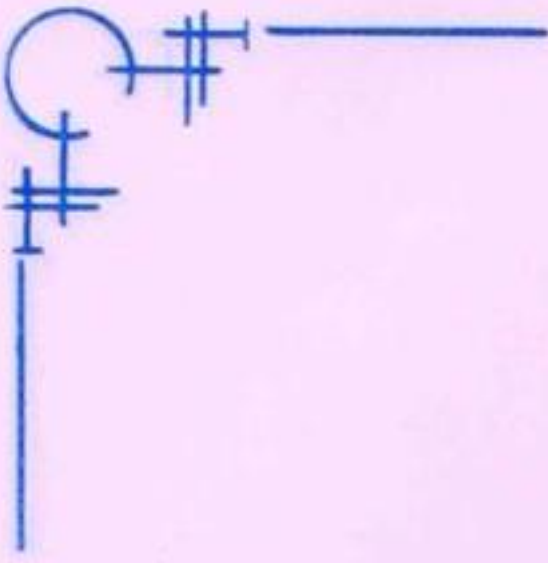

★

بگو جبریل را از من پیامی بده که نماند
مرا آن پیکر نوری ندادند

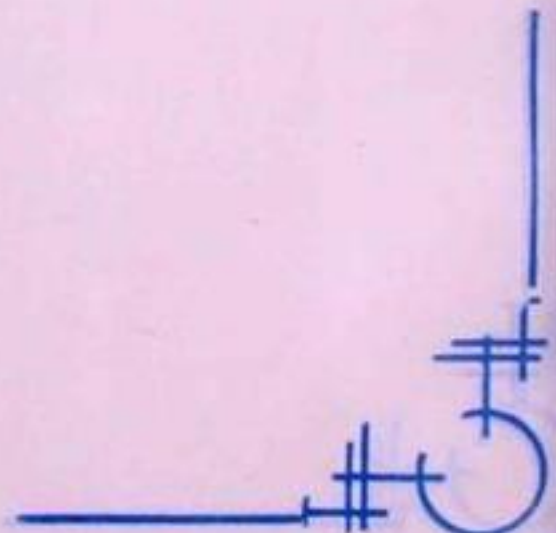
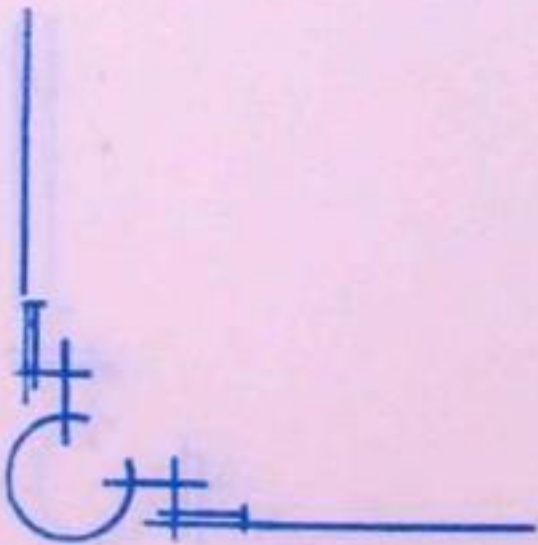
ولے تاب و تب ما خاکیاں ہیں
بنوری ذوقِ مسہجوری ندادند

★

کوئی میرے ولوں جا کے ایہ جبریل نون کہہ دے
میں خاکی ہاں ، خاک دا پتلا ، تیرا پیکر نوری

پر ذرا ایس خاکی دیاں تڑپاں نون وی ویکھ
نوری دی قسمت وچ کتھے ایہ دوری مسہجوری

★★

ز من با شاعر رنگین بیان گویا
چه سود از سوز اگر چون لاله سوزی

نه خود را می گدازی ز آتش خویش
نه شام دردمندان برفروزی

★★

رنگیں بیاں شاعرؔ نوں میرے ولوں کوئی کہہ دے
فائدہ کیہ جے لالے وانگوں ٹھنڈا سوز وکھاوین

نہؔ تونؔ آپ گداز ہونا این اپنی اگ دے وچ
نہؔ تونؔ کسے دکھی دے دل دی شامؔ نوں ہی چمکاوین

جهانِ ما که پایانی ندارد
چو ماهی در یَمِ ایام غرق است

یکے بر دل نظر واکن کہ بینی
یَمِ ایام در یک جام غرق است

ایہ جہان اسادا جس دا انت حساب نہ کوئی
مچھلی وانگوں دناں دے ایس سمندر دے وچ غرق اے

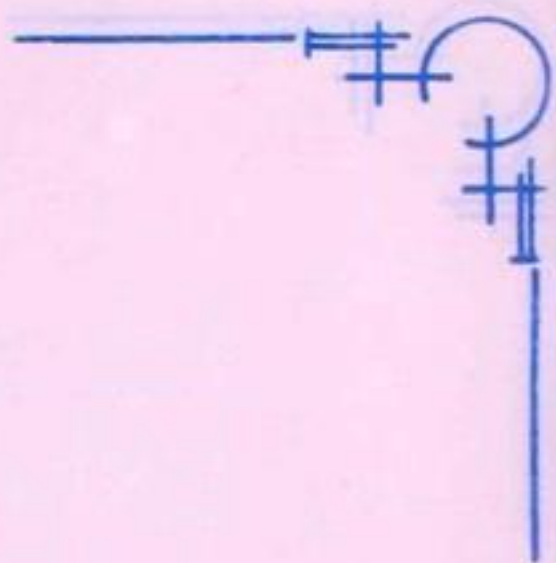
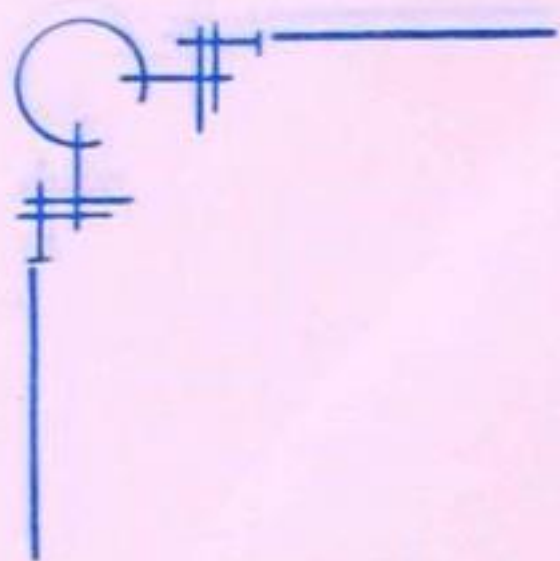
اک ویری تون اپنے دل وچ نظراں پا کے تک
دناں دا ایہ سمندر، ویکھ اک ساغر دے وچ غرق اے

گداے بلوہ رفتی بر سرِ طور الٰہا ناہجہ سوا
کہ جانِ تو ز خود نامحرمة ہست

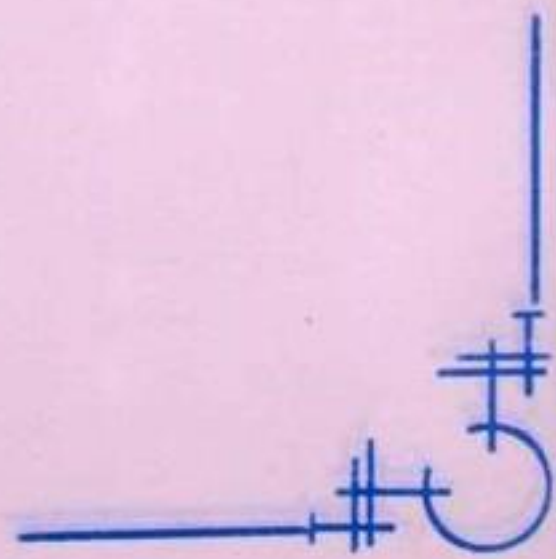
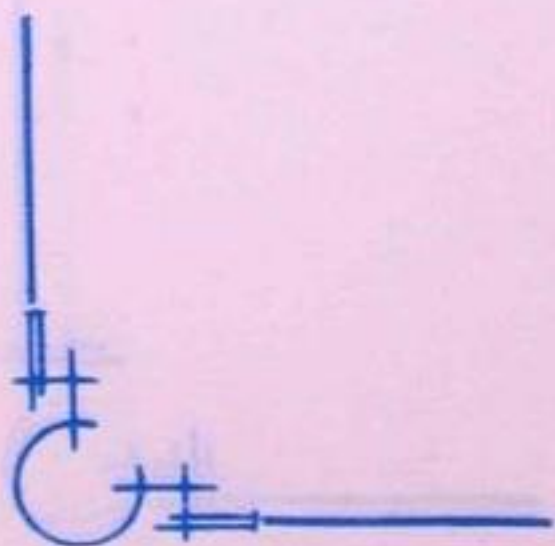
قدم در جستجوی آدمے زن
خدا خود در تلاشِ آدمے ہست

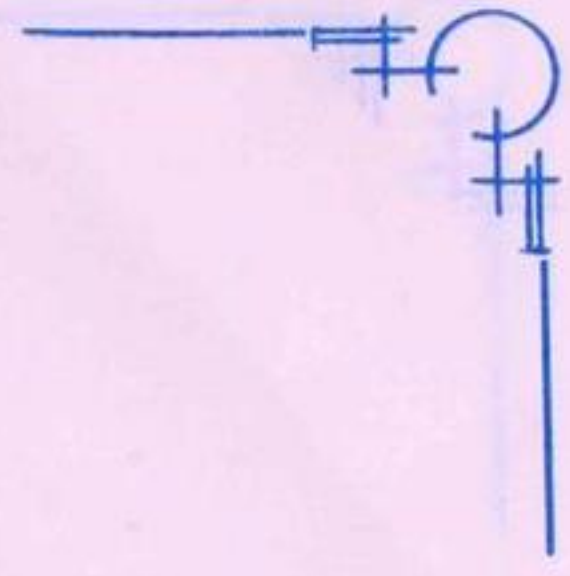
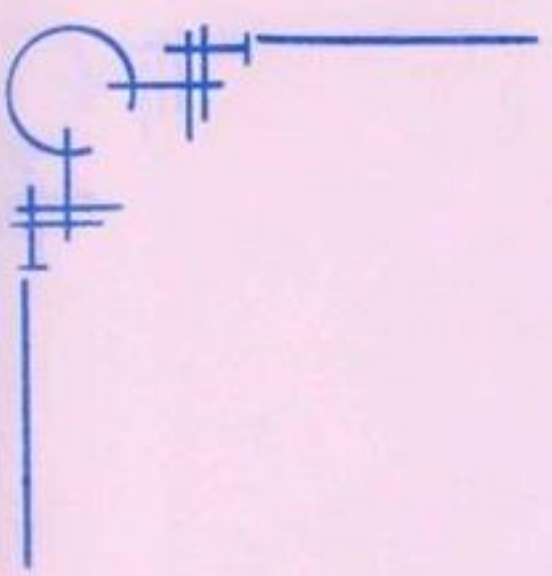

ایہ انسان جلوے دی بھکیا منگن طور نوں جاوے
اپنے آپ وچ جہات نہ پائی باہر محرم لبھے

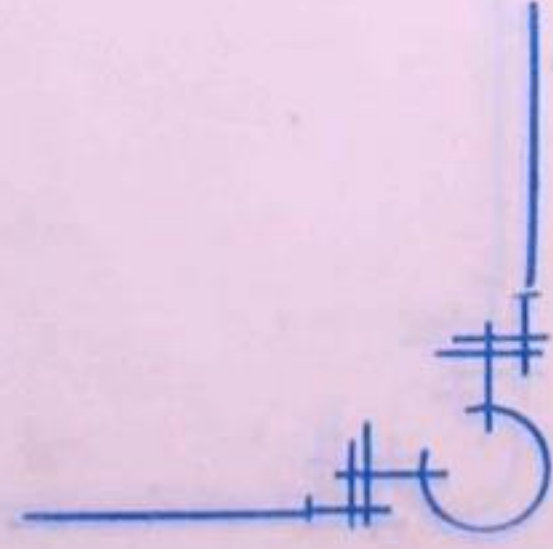
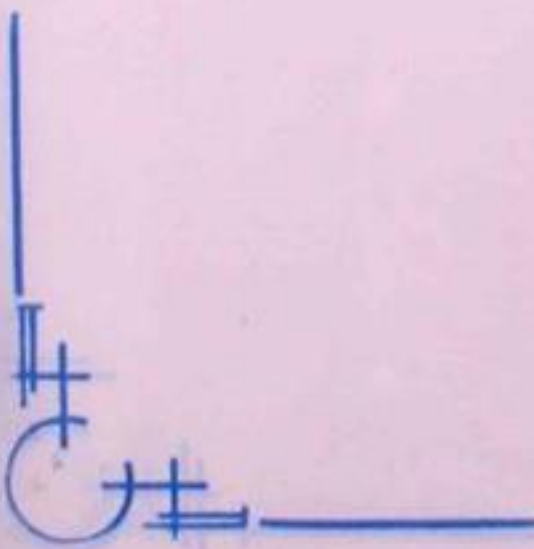
ہمت کر، تے تون وی بندیا آدمی لبھن چل
ویکھ خدا وی ایس دنیا وچ خود آدم نوں لبھے

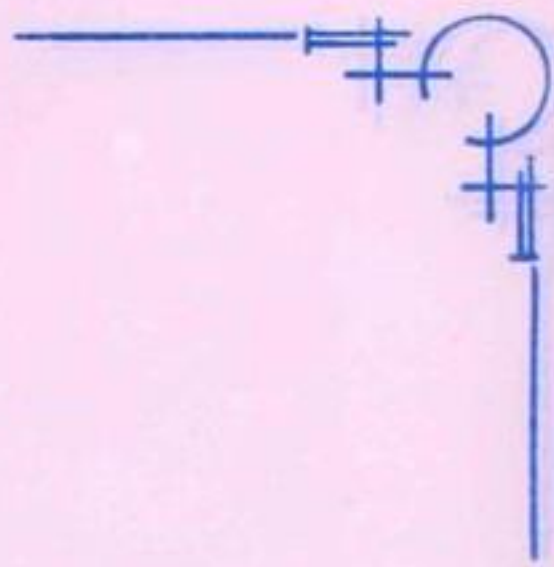
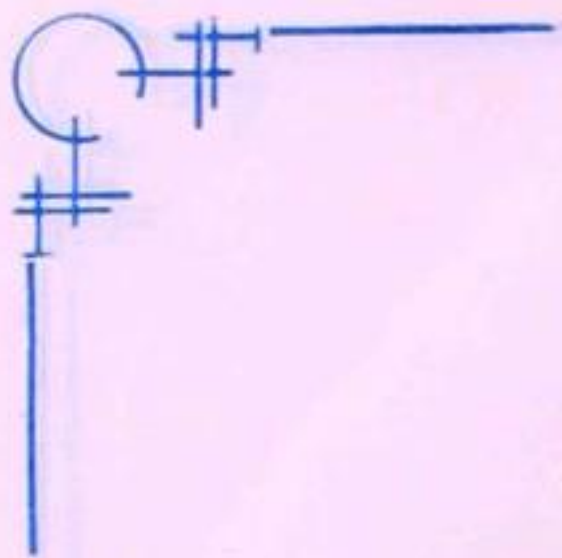

اگر کردی نگه بر پاره سنگ
 زه فیض آرزوی تو گهر شد

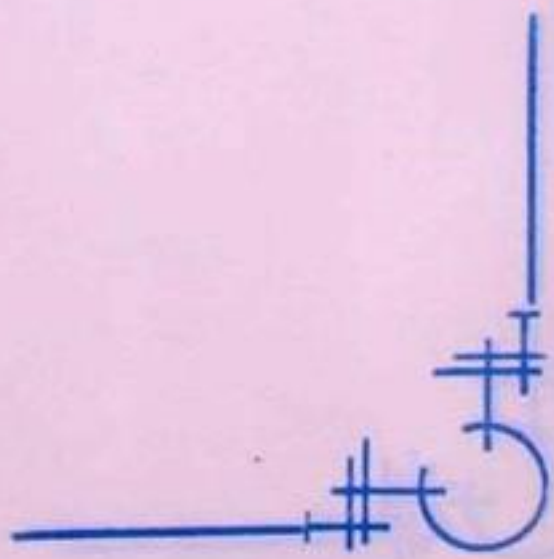
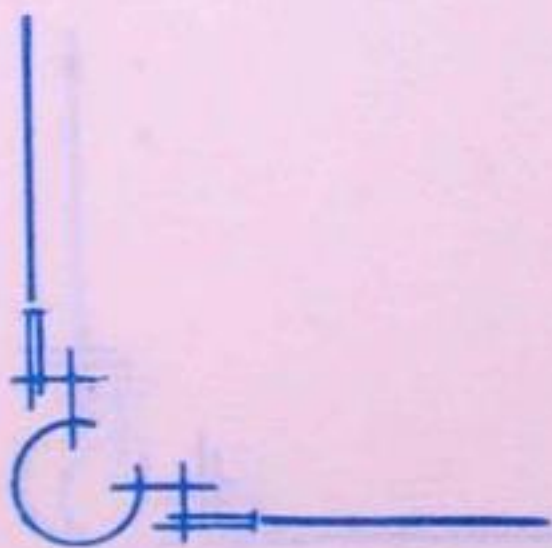
بجز زهبا زهبا زهبا
 زهبا زهبا زهبا زهبا

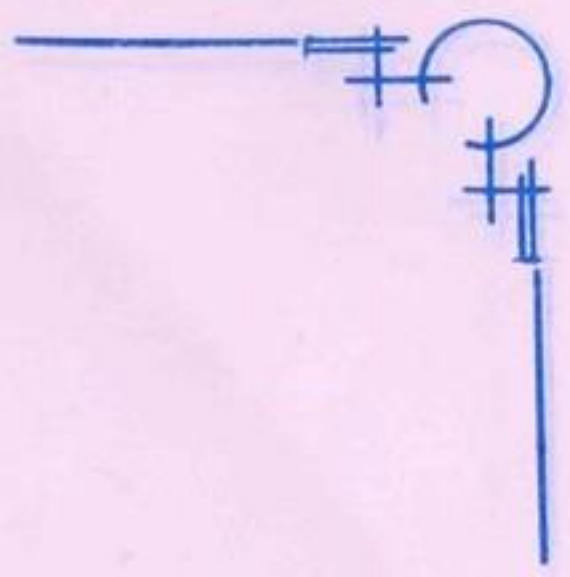
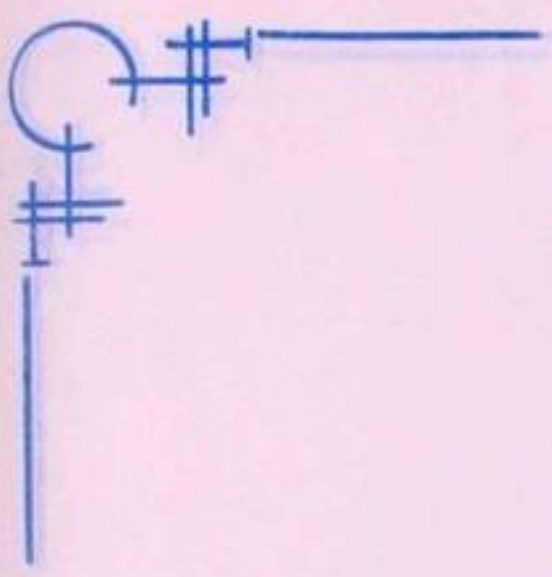

جے تو کسے پتھر دے ٹکڑے اُتے نظر جاوین
جیسی تیری آرزو ہووے ویسا گوہر ہوندا اے

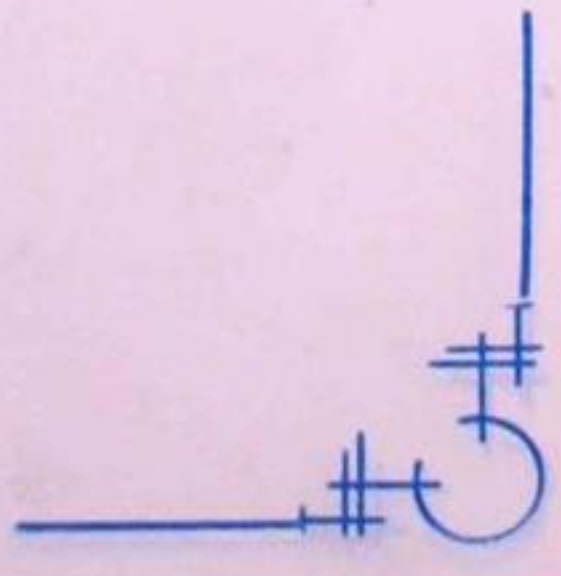
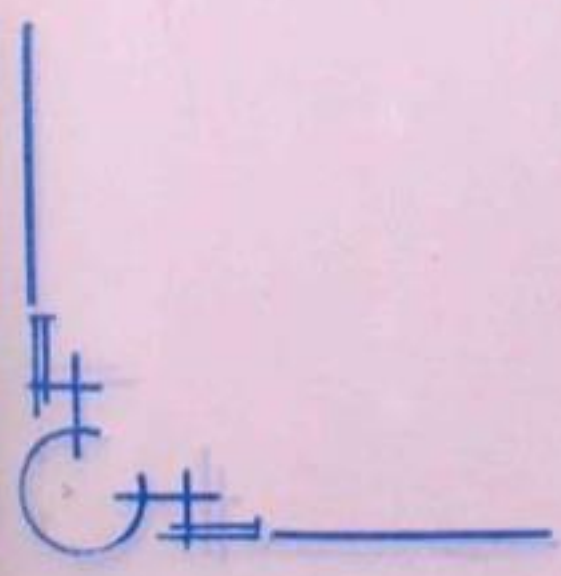
زر دے بندے اپنے آپ نوں زر دے نال نہ تول
زرتے تیری اکھ دی پرکھ دا اپنا جوہر ہوندا اے

مپرس از عشق و از نیرنگی عشق
 بهر رنگی که خواهی سر برآرد

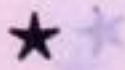
درونِ سینه بیش از نقطه نیست
 چو آید بر زبان ، پایا ندارد

عشق تے اوہدے عجوبیاں دا تون میتھوں حال کیہ پچھنا این
جس وی رنگ دے وچ تو چاہویں اپنا روپ وکھاوے

جد تک سینے اندر ہووے ، نقطے وانگوں ہووے
جد زبان اُتے آجاوے بے پایاں ہو جاوے

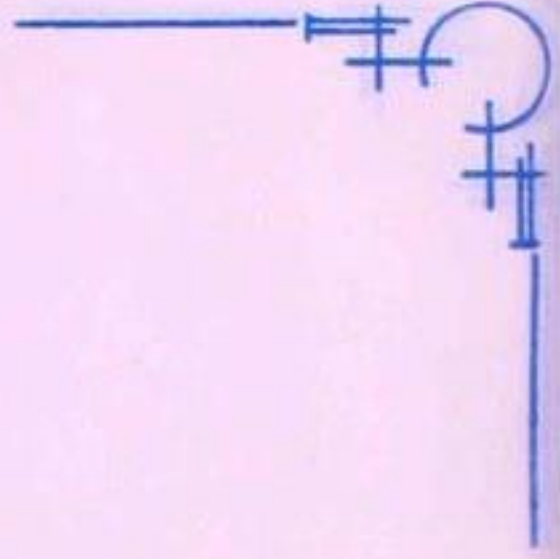
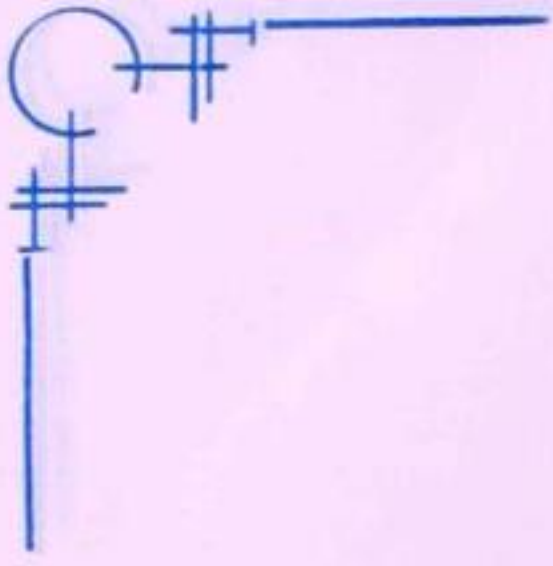

تو خورشیدی و من سیاره تو
سراپا نورم از نظاره تو

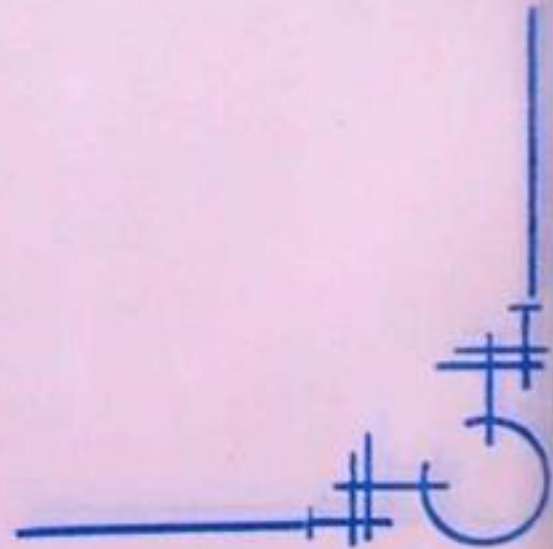
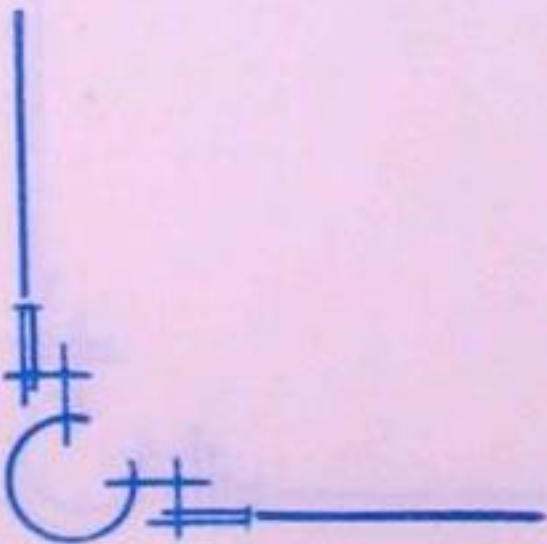
ز آغوش تو دورم ، نا تمامم
تو قرآنی و من میپاره تو

تو ہیں میرا سورج تے ہیں تیرا اک سیارہ میں
نور ای نور بن جانا این بس ویکھ تیرا نظارہ میں

تیرے کولوں و کھرا رہ کے اینویں ادھ پچدا این
توں پورا قرآن این ، خالی تیرا اک سیپارہ میں

ترا دردِ یکی در سینه پیچید
جهانِ رنگ و بو را آفریدی

دگر از عشقِ بے باکم چه رنجی
که خود این پا و پو را آفریدی

تیرے سینے وچ تنہائی دا جسدِ کُنڈا چُہیا
توں خود اُٹھ کے چک بنائی دنیا رنگ و بُودی

میرے عشق بے دھڑک توں کس لئی ہن توں این گھبراؤنا
توں ہی تے ہے پیدا کیتی صورت ہا و ہو دی

تو گوئی طائرِ ما زیرِ دام است
پریدن بر پر و بالش حرام است

ز تن برجسته تر شد معنی جان
فسانِ خنجرِ ما از نیام است

تو کہنا ایہ پنچھی ساڈا پھسیا زیرِ دام اے
اپنے پراں بالاں تے اڈنا ایدے لئی حرام اے

ساڈے جسم دے نال ای ساڈی روح دے جوہر نکھرے
ساڈی تیغ نون تیز کرن لئی ریتی ایہ نیام اے

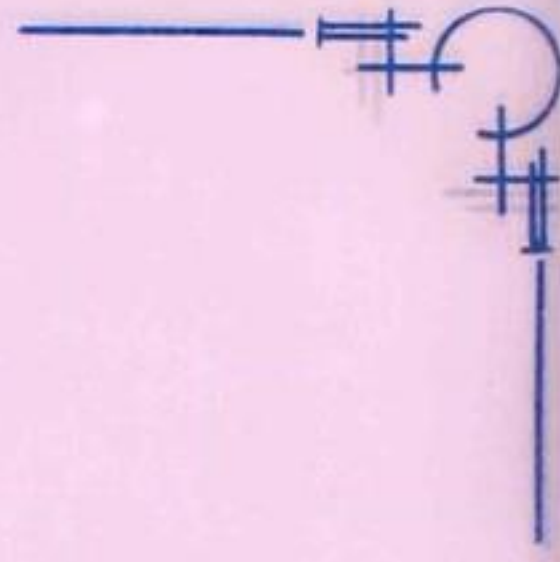
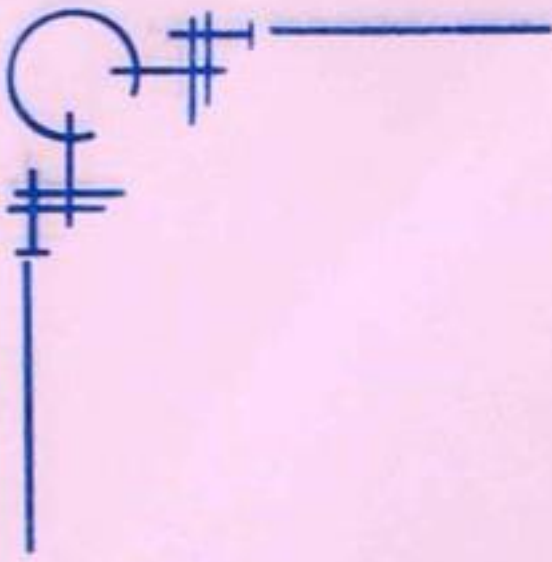

ندانم باده ام یا ماغرم من
گهر در دامنم یا گوهرم من

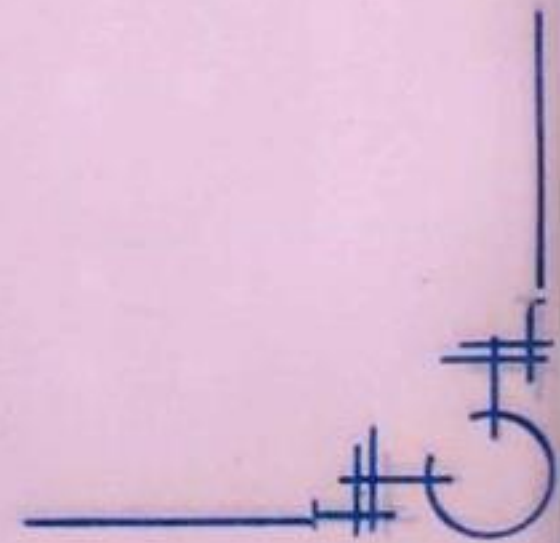
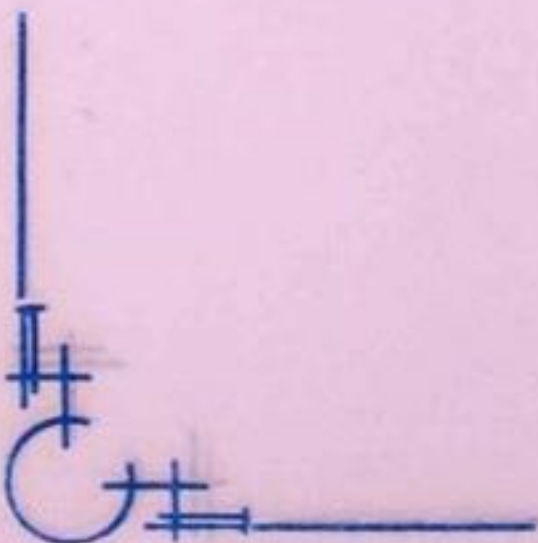
چنان بینم چو بر دل دیده بندم
که جانم دیگر است و دیگرم من

میں نہیں جاندا میں بادہ ہیں یاں اک ساغر ہیں میں
میری جھولی وچ گوہر اے یاں خود گوہر ہیں میں

دل وچ نیجاں لاؤنا این جسدم ، انج پیا کجھ جچدا اے
جان اے میری میتھوں اودھر ، جان توں اودھر ہیں میں

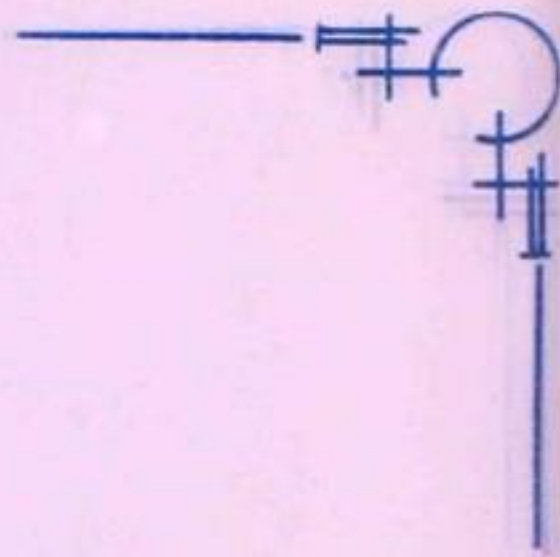
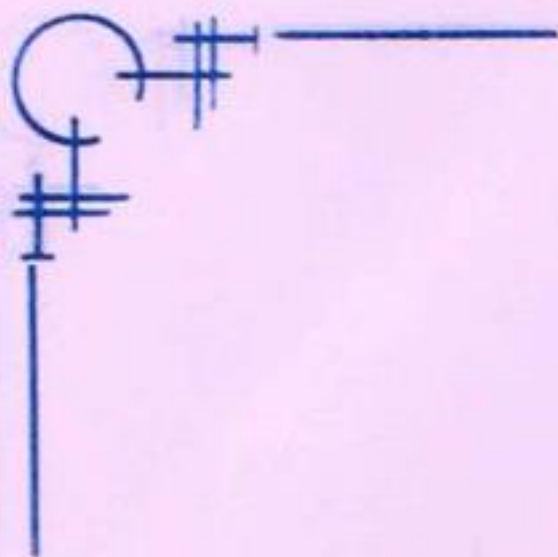

چو در جنت خرامیدم پس از مرگ
بچشمم این زمین و آسمان بود

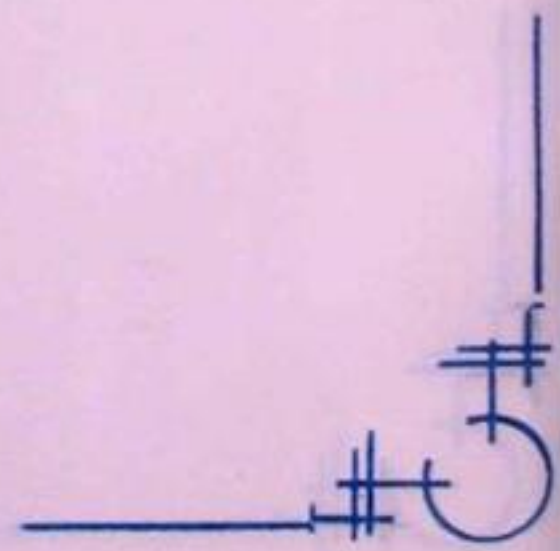
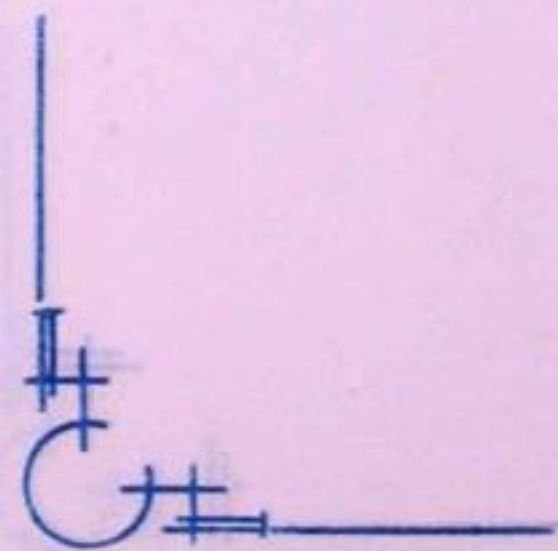
شکری با جان حیرانم در آویخت
جهان بود آن که تصویر جهان بود

مرن دے بعد میں جنت وچ جد ٹہلدا ٹہلدا آیا
اکھاں سامنے بالکل صورت ایس زمیں آمان دی سی

سخت حیران ہوئی جان میری مینوں ایہ شک ہويا
خود ای اک جہان سی یا پھر اک تصویر جہان دی سی

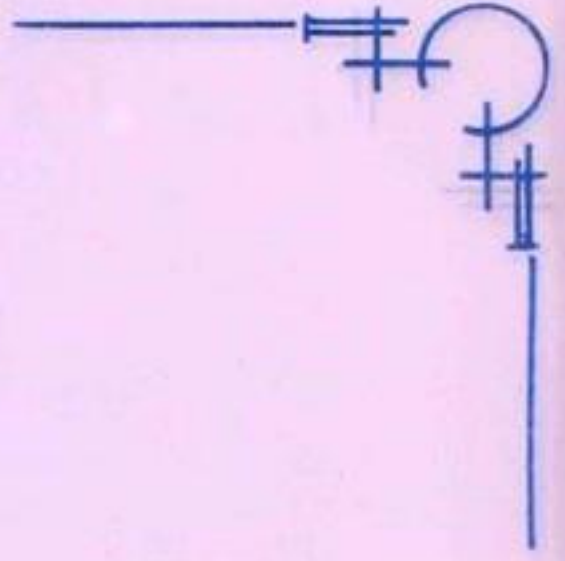
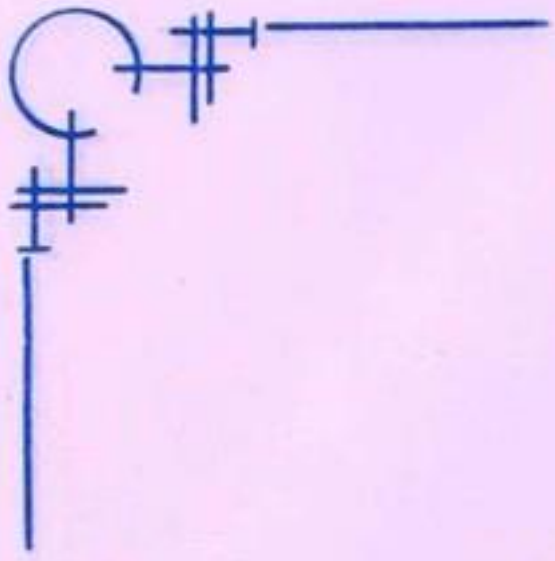

تراش از تیشه خود حاده خویش
بِراهِ دیگران رفتن عذاب است

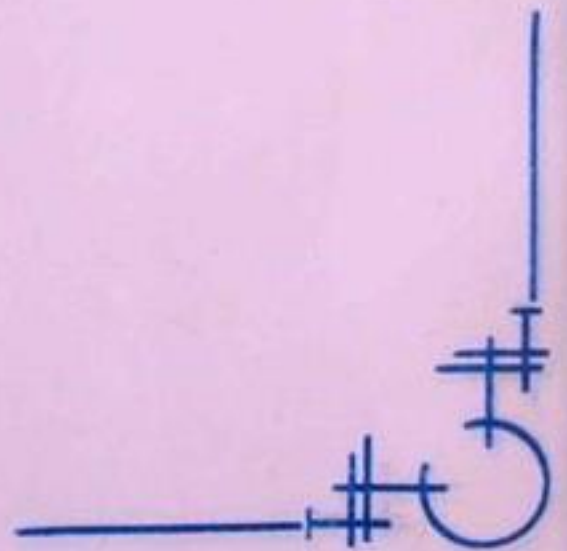
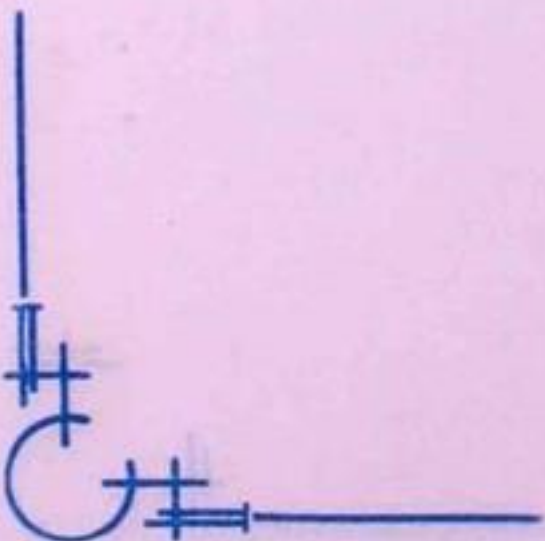
گر از دستِ تو کارِ نادر آید
گناهِ هم اگر باشد ثواب است

اپنے تیشے نال تراش کے اپنا رستہ کڈھ لے
دوسریاں دی رہ تے چلنا بڑا ہی سخت عذاب اے

جے کر تیرا ہنر وکھاوے کوئی کم انوکھا
اوہ جے کوئی گناہ وی ہووے فیروی اک ثواب اے

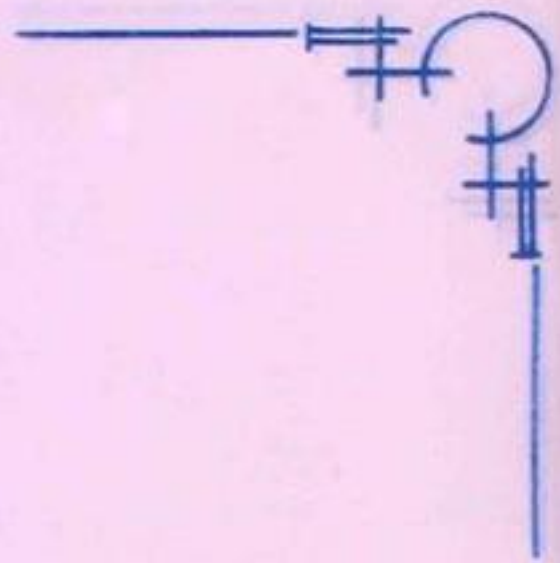
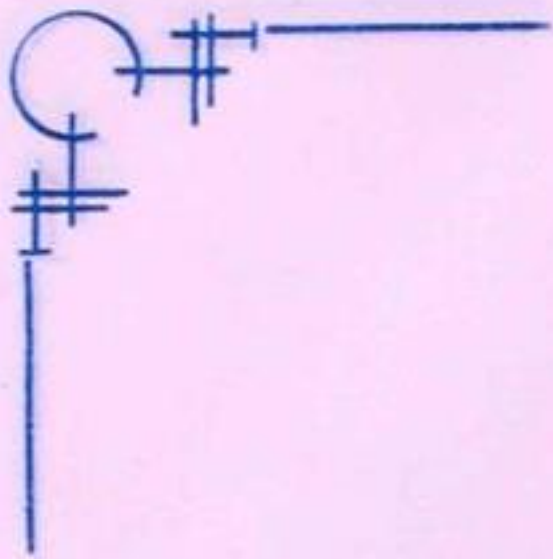
گریز آخر ز عقلِ ذوفنوں کرد

دلِ خود کام را از عشقِ خون کرد

ز اقبالِ فلک پیمای چه پرسوی

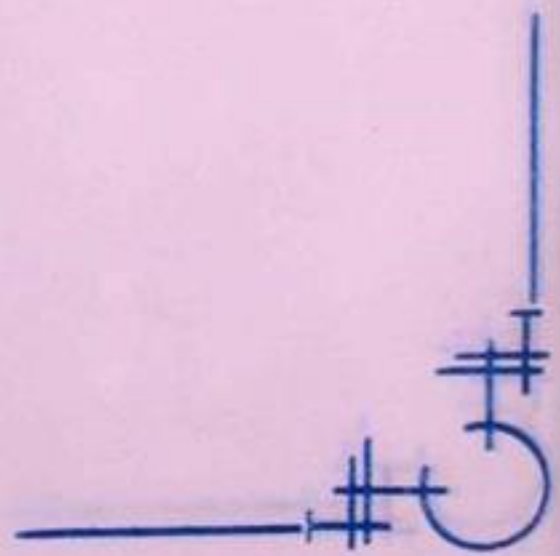
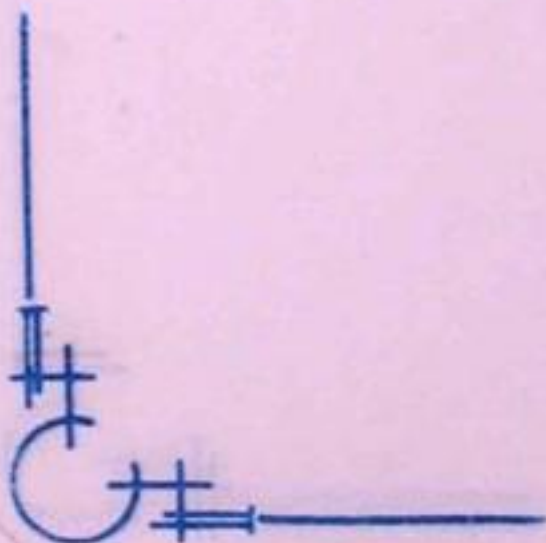
حکیمِ نکته‌دانِ ما جنوں کرد

آخر کار خرد دے پننجیوں بیچ کے باہر آیا
عشق وچ ڈب گیا دل اوہدا ڈاہڈا ہی خوں ہويا

فلک تے پھرن والے اقبال دی ہن کی حالت پچھنا این
ایہ دانا ، سیانا بیانا اوڑک مجنوں ہويا

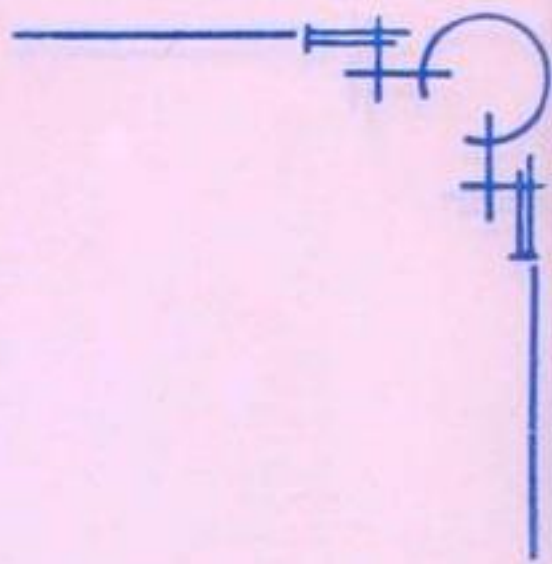
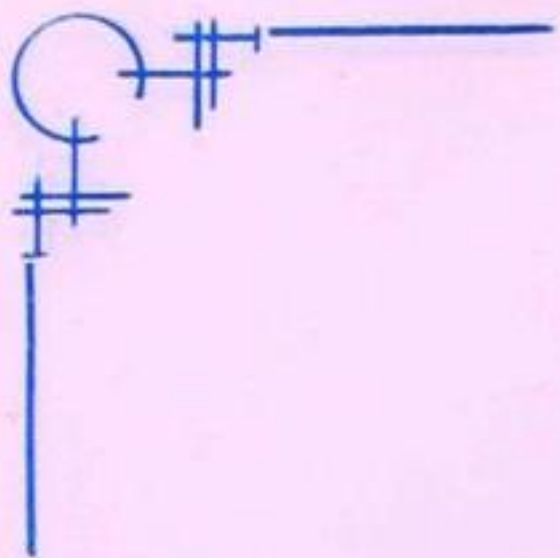

تو اے شیخِ حرم شاید ندانی
بہانِ عشق را ہم محشرے ہست

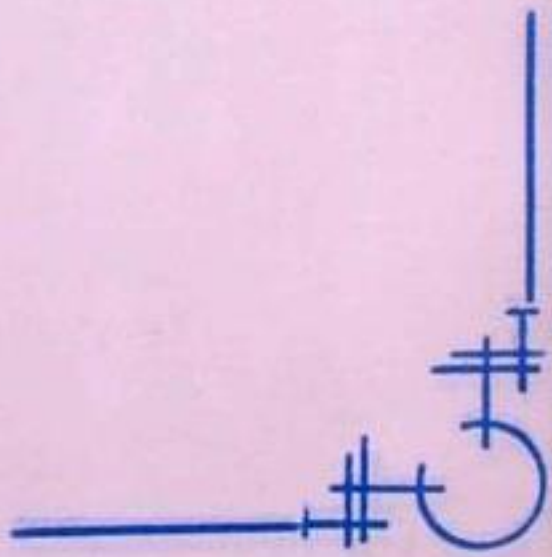
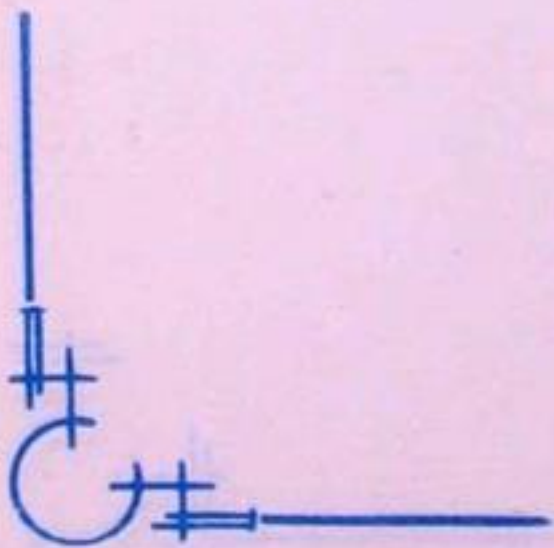
گناہ و نامہ و میزان ندارد
نہ او را مسلمے نے کافرے امت

شاید تینوں خبر نہیں اے شیخ حرم سن میتھوں
عشق دی دنیا دا بھی خود اک اپنا محشر ہے گا

ناں اوتھے اعمال نامہ اے ، نانا اوتھے میزان
اوس جگہ تے نانا کوئی مسلم نانا کوئی کافر ہے گا

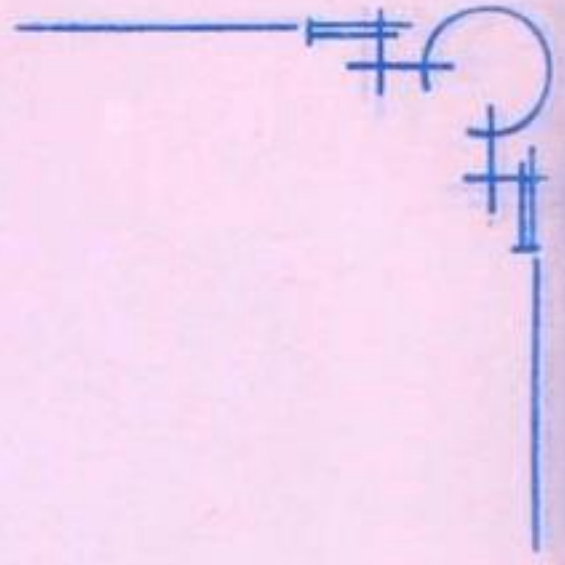
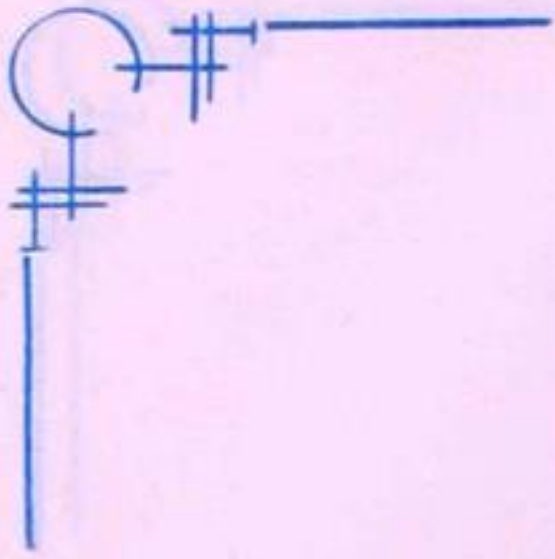

*

به هر دلِ عشقِ رنگِ تازه بر کرد
گهری با سنگ گه با شیشه سر کرد

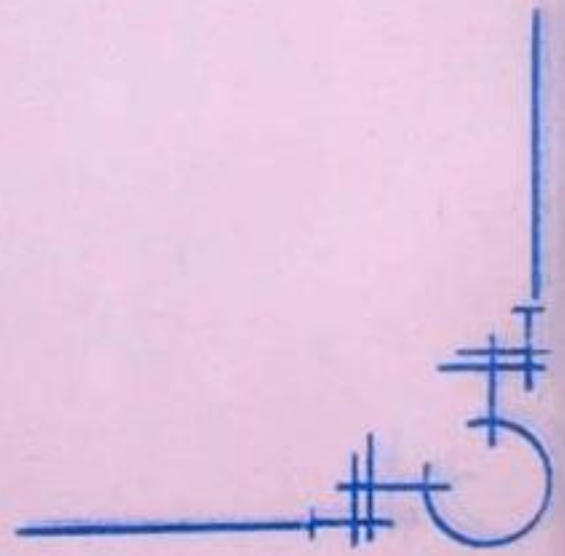
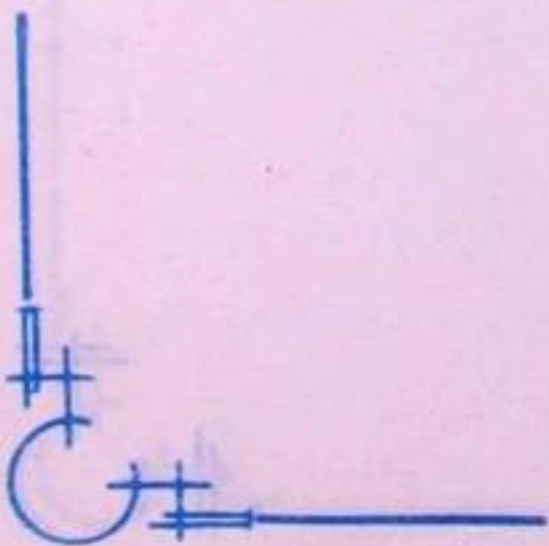
ترا از خود ربود و چشمِ تر داد
مرا با خویشتن نزدیک تر کرد

*

عشق نے ہر اک دل دے اندر تازہ رنگ جایا
کدی پتھرتے کدی شیشے نوں اپنے سنگ ملایا

تینوں تیتھوں و کھرا کیتا اشک و گاؤن سکھائے
سینوں میرے کولوں وی کچھ ہور قریب لیایا

ترا نومیدی از طفلان روا نیست
چه پروا گر دماغِ شان رسا نیست

بگو اے شیخِ مکتبِ گر بدانی
کہ دل در سینہٴ شان هست یا نیست

پریشماں ہونا بچیاں توں روا نہیں
کہہ ہویا جے دماغ ایڈا رسا نہیں

پر ایناں شیخِ مکتب مینوں دسدے
دل ہے اوہنادے سینے وچہ کہہ یا نہیں

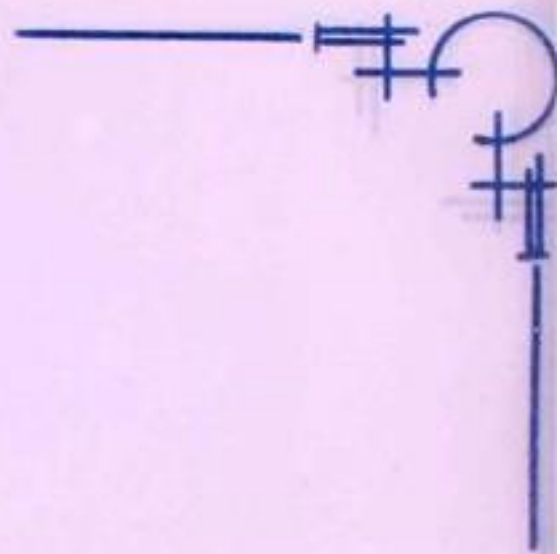
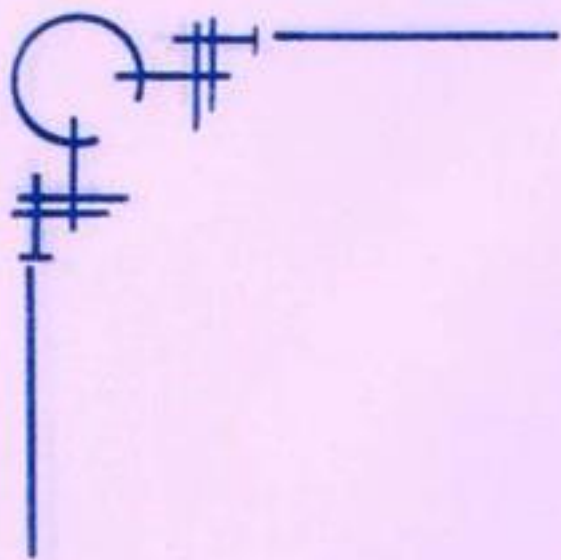

چه حاجت طول دادن دامستان را
بجرفے گویم اسرارِ جہاں را

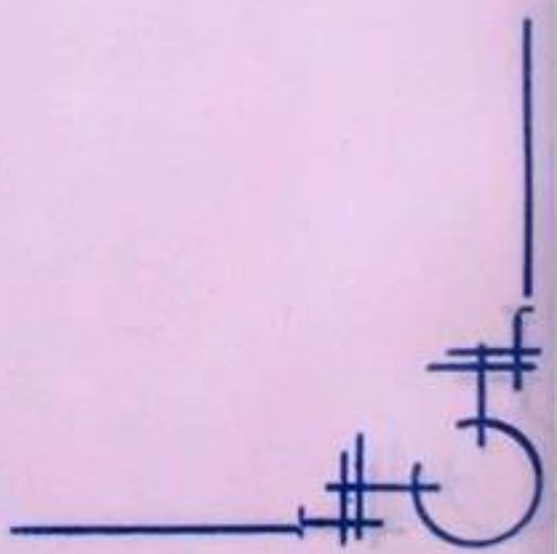
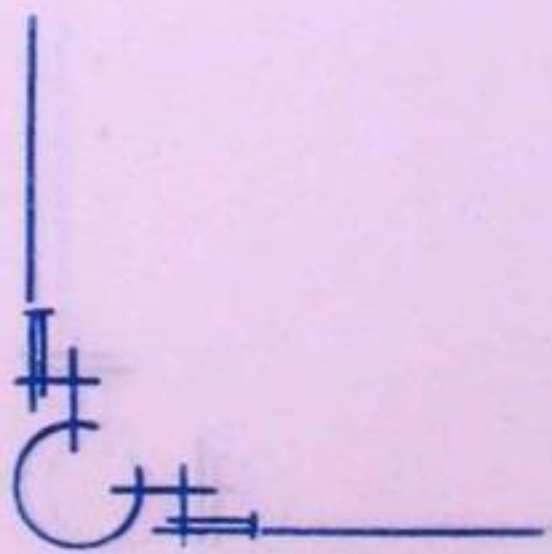
جہاںِ خویش با سوداگراں داد
چه داند لا مکان قدر مکان را

نہیں چنگا و دھاونا داستاں انون
عیان کر دینا اچھا ایس نہاں انون

توں دتا ایہ جہاں سودا گراں انون
کیہہ جانے لا مکان قدر مکان انون

فرنگ آئینِ رزاقی بداند
با این بخشد ازو واسے ستاند

به شیطان آنچنان روزی رساند
که یزداں اندرآں حیران بماند

فرنگی دی ہے رزاقی نرالی
اوہا کنوں دے تے دوجے کولوں کھوندا اے

اوہ انج ابلیس نوں روزی پوچاندا اے
کہ یزداں ویکھ کے حیران ہوندا اے

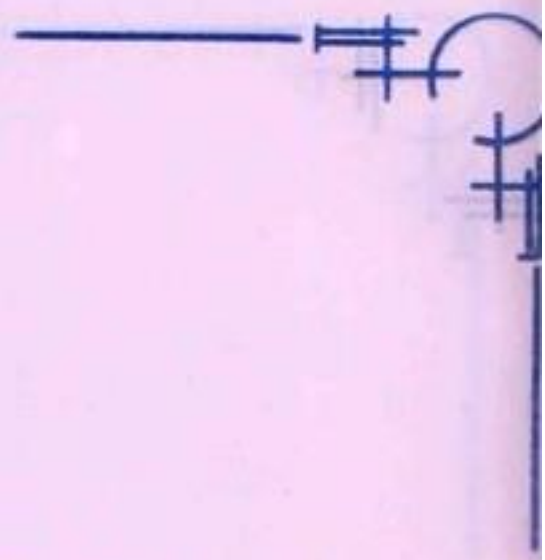
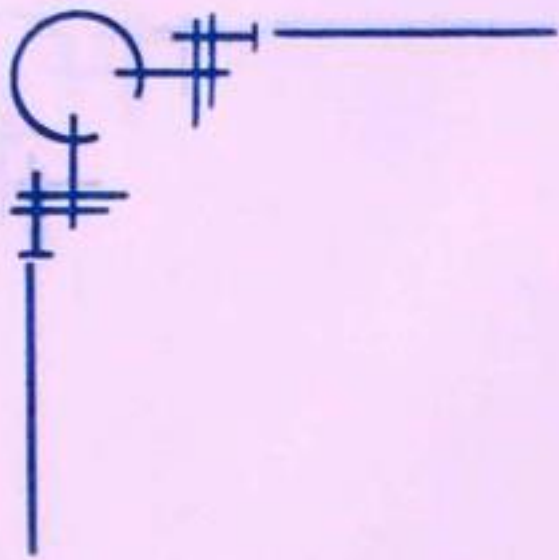
فرنگی صید بست از کعبه و دیر

صدا از خانقاهان رفت 'لاغیر'

حکایت پیش ملا باز گفتم

'دعا فرمود یارب عاقبت خیر

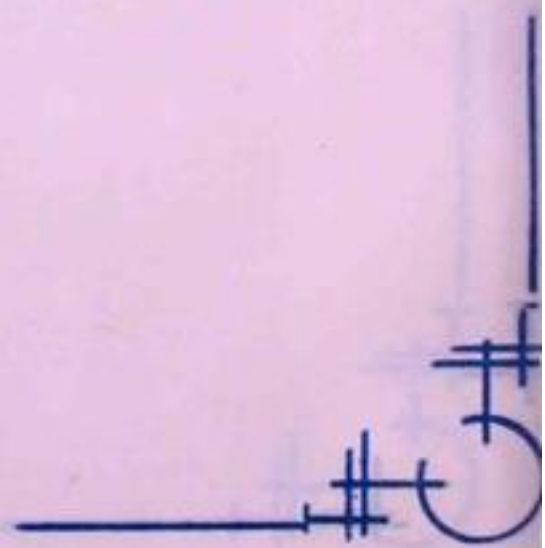
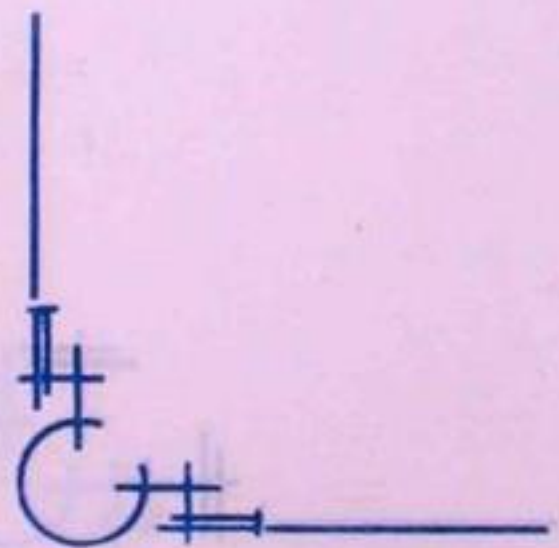

فرنگی نے پھسائے کعبہ و دیر لہذا رجبہ میں
پکارے خانقہ والے کہ 'لاغیر' رجبہ میں

میں ایہہ گل جا کے ملاں نوں سنائی

دعا فرمائی ، مولا عاقبت خیر !

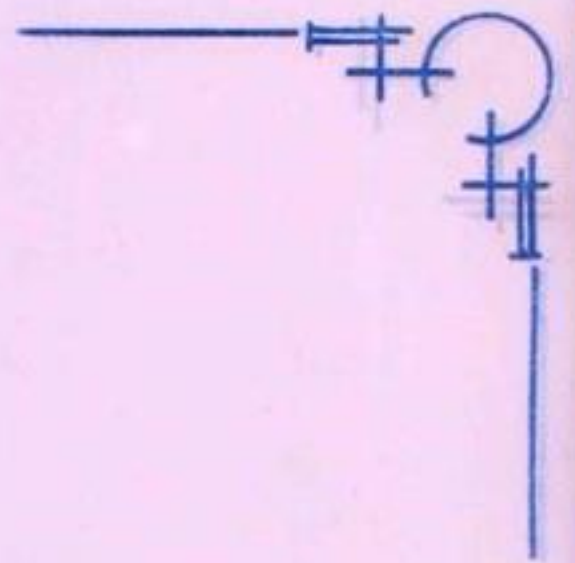
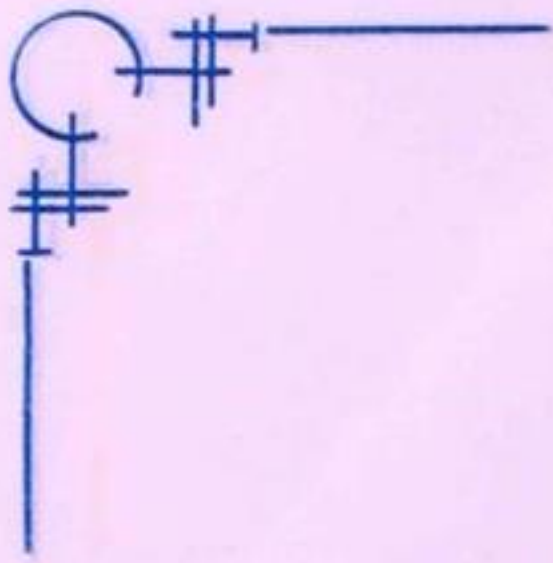

چه پرسى از نماز عاشقانه
رکوعش چون سجودش محرمانه

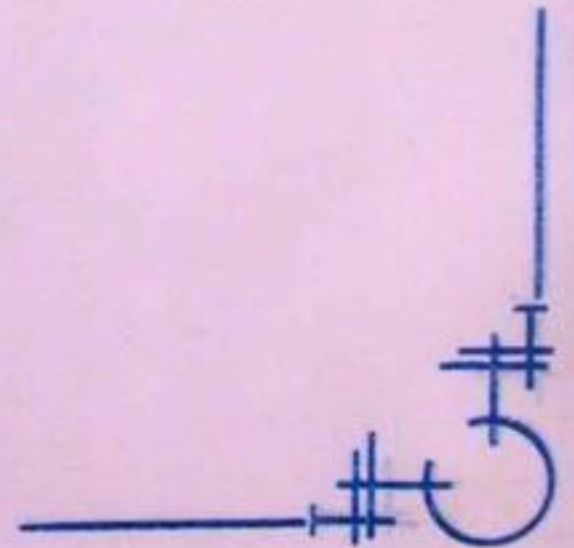
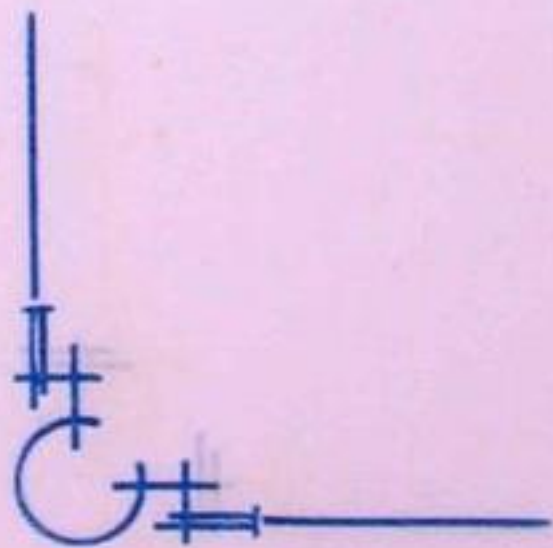
تب تاب يکے الله اکبر
نه گنجد در نماز پنجگانه

عجب شے ہے نمازِ عاشقانہ
رکوع تے سجدہ دونویں محرمانہ

کتھے اللہ اکبر دیاں تڑپاں
کتھے ساڈی نماز پنجگانہ

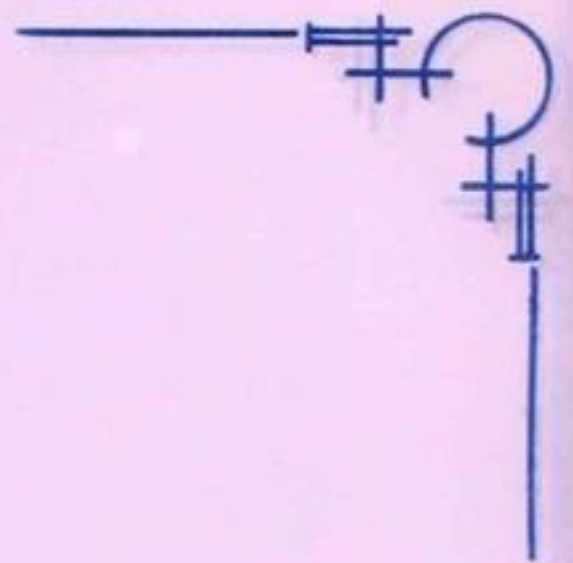
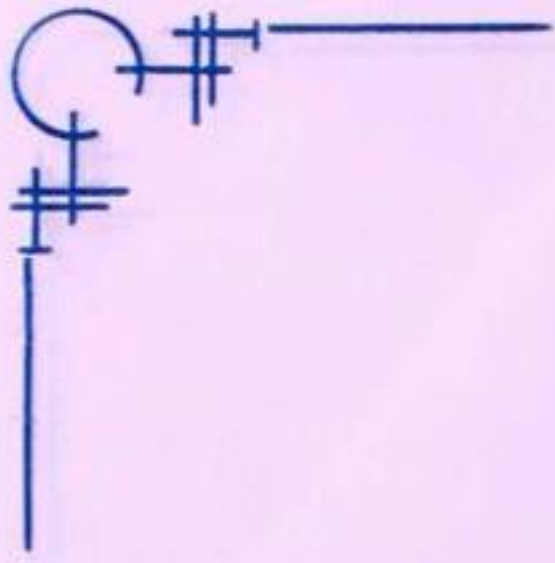

چو رختِ خویش بر بستم ازین خاک
همه گفتند با ما آشنا بود

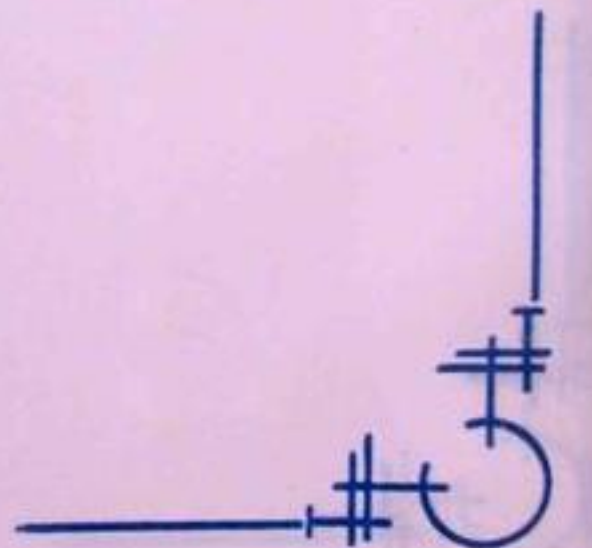
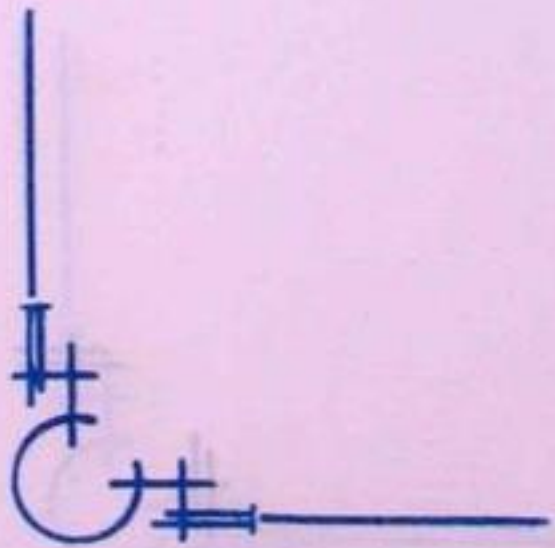
ولیکن کس ندانست این مسافر
چه گفت و با که گفت و از کجا بود

میں رخصت ہو گیا جد ایس جہاں توں
کہیا ہر اک نے ساڈا آشنا سی

پر ایہہ کوئی نہ جانے ایہہ مسافر
اوہ گلاں کر گیا کیہہ، کتھوں دا سی

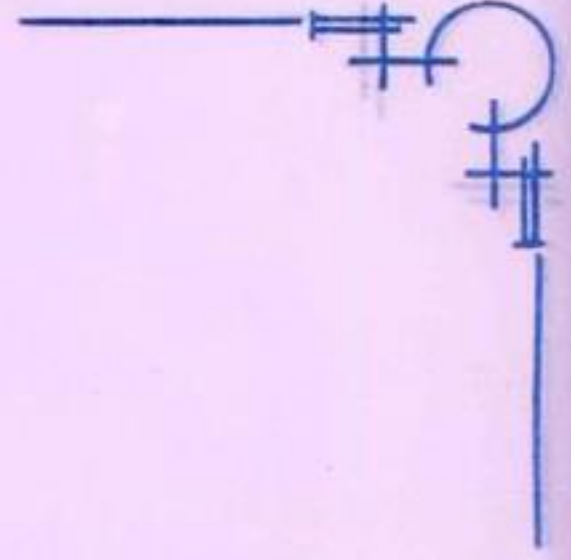
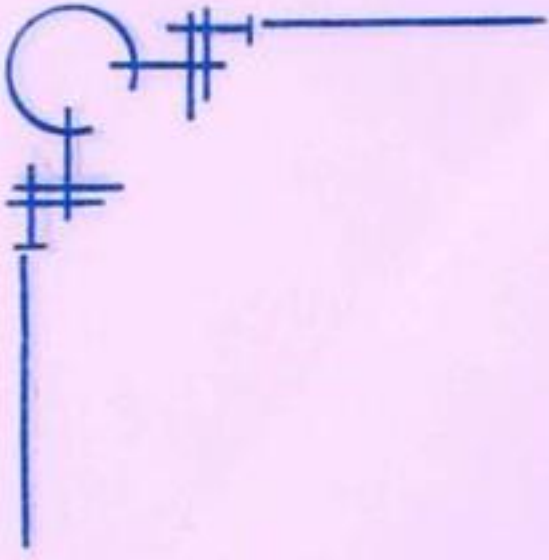

شتر را بچه او گفت در دشت
نمی بینم خدایه چار سو را

پدر گفت اے پسر چوں پا به لغزد
شتر هم خویش را بیند هم او را

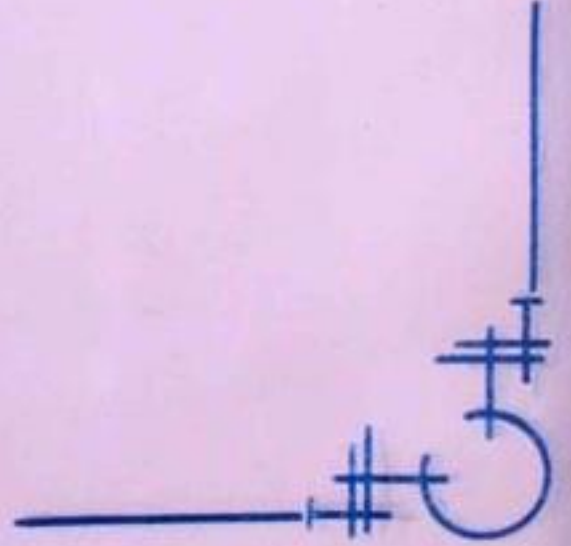
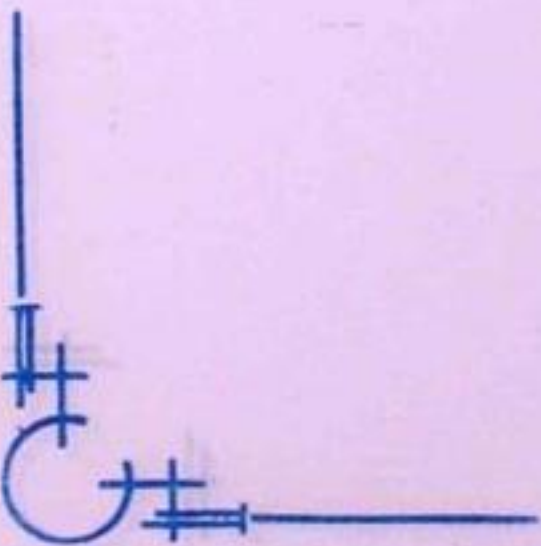

★

کہیا اک اُونٹ دے بچے نیں پیو نوں
نہیں دسدی کتے صورت خدا دی

کہیا پیو نیں جے تیرا پیر پھسلے
نظر آویں گا تو وی تے خدا وی

★

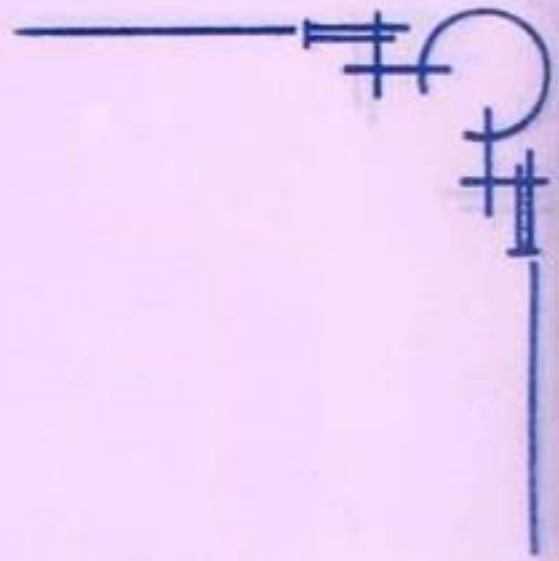
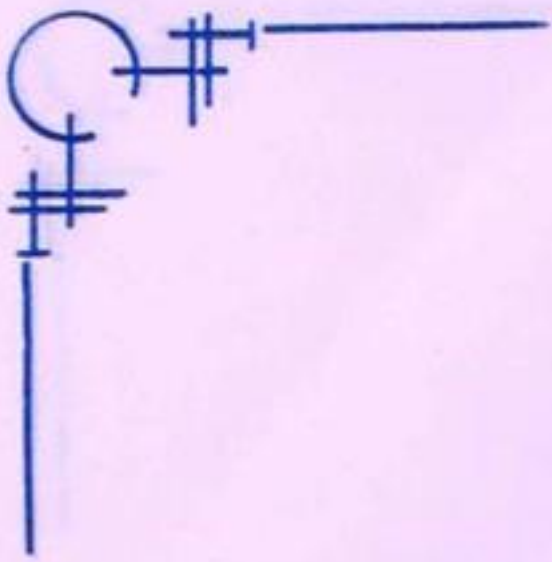

زبانِ ما غریبان از نگاهِ است
حدیثِ دردمندان اشک و آه است

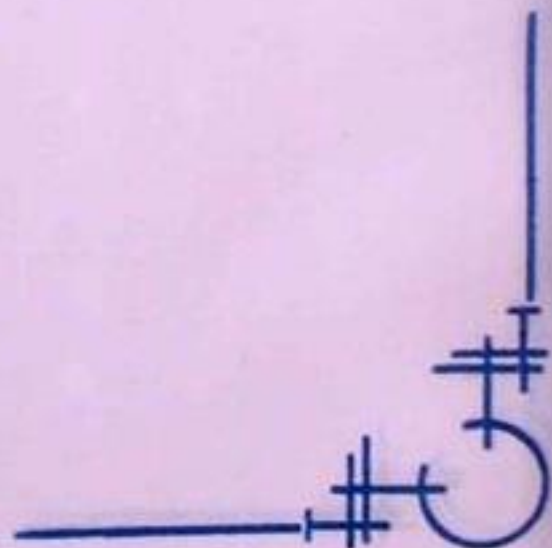
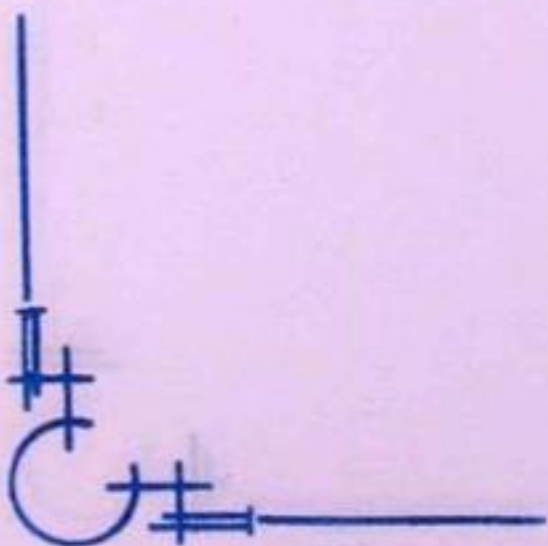
کشادم چشم و بر بستم لبِ خویش
سخن اندر طریقِ ما گناه است

ایہہ گلاں ساڈیاں ہن جو تے آہاں
زباں ساڈے غریباں دی نگہ ہے

میں اکھاں کھولیاں ، لب سی لتے نہیں
بولنا ای اک گنہہ ہے

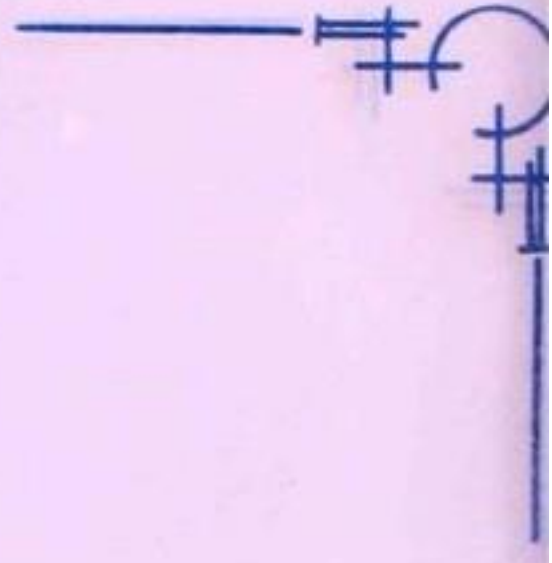
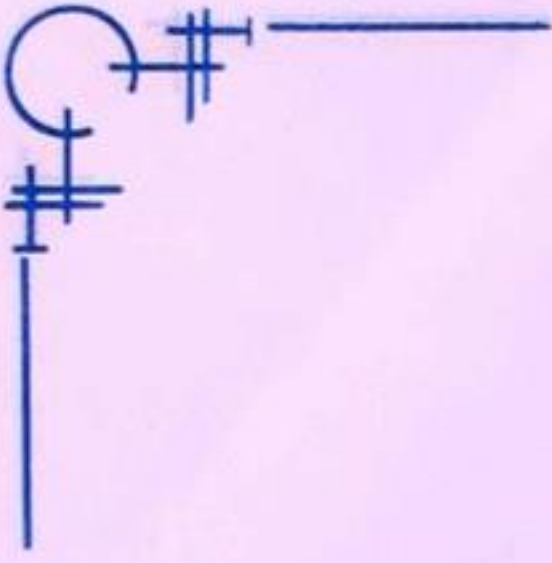

انا الحق جز مقام کبریا نیست
سزای او چلیپا هست یا نیست

اگر فردے بگوید سرزنش به
اگر قومے بگوید ناروا نیست

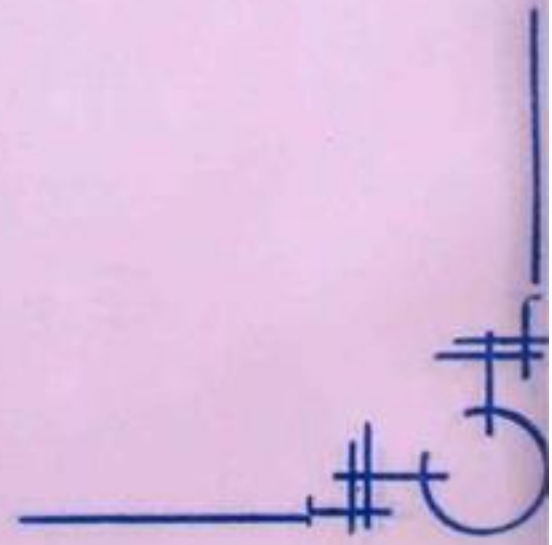
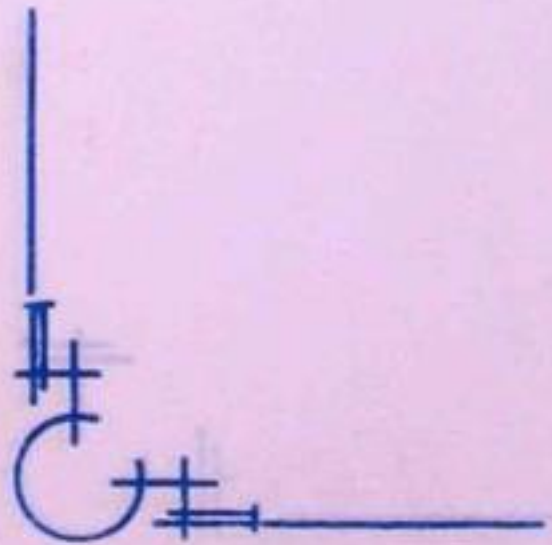

★

اناالحق تو مقامِ کبریا ہے
سزا اوہدی چلیپا ہے کہ یا نہیں

اگر اک فرد کہہ دے، قابل دار
اگر اک قوم کہہ دے ناروا نہیں

★

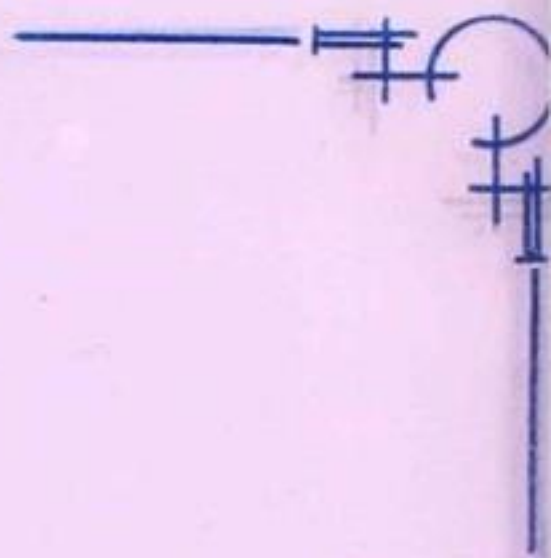
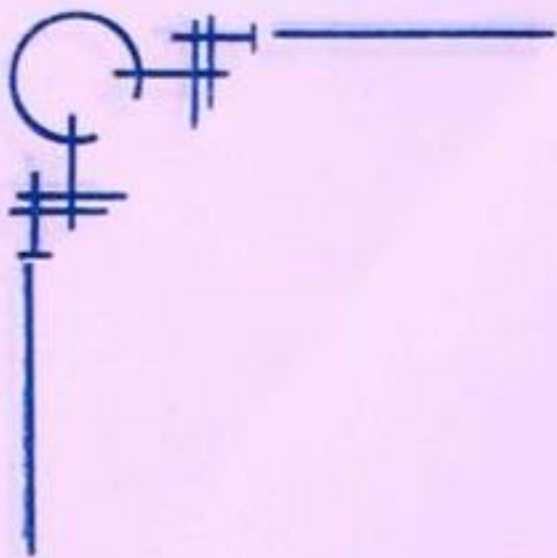

★

مے من از تنک جاماں نگہدار
شرابِ پختہ از خاماں نگہدار

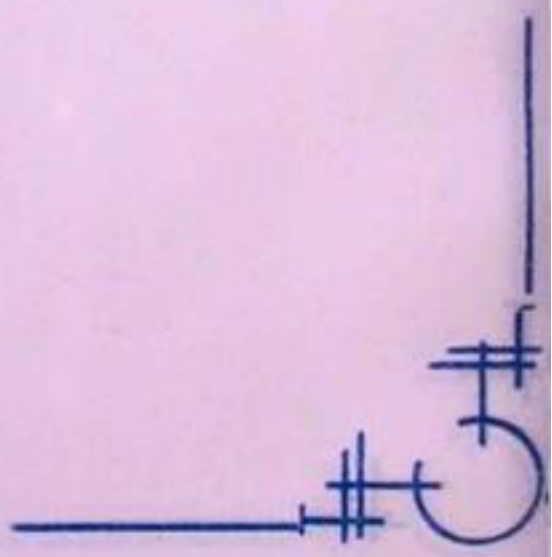
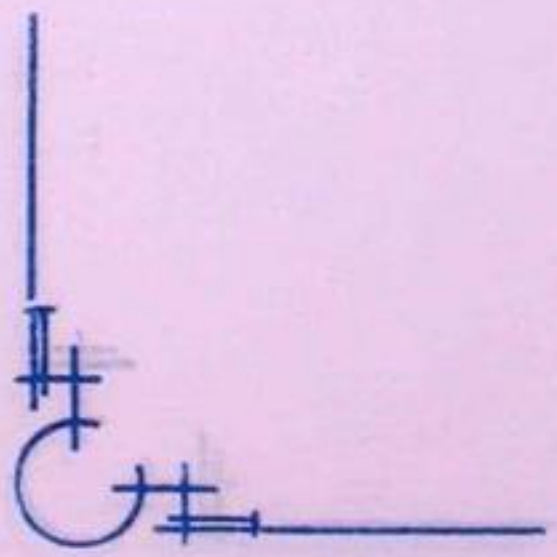
شہر از نیستانے دور تر بہ
بمخاصاں بخش از عامان نگہدار

★

مری مے تنگ جاماں توں بچا لے
بڑی پختہ ہے خاماں توں بچا لے

شرر نوں نیستاں توں دور ای رکھ
پلا خاصاں نوں ، عاماں توں بچا لے

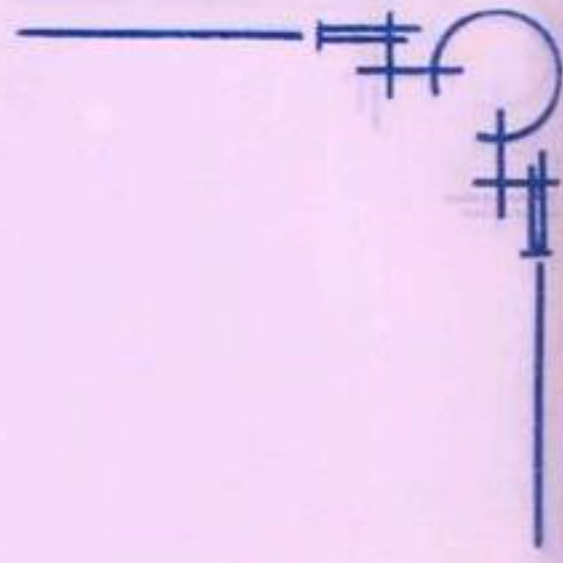
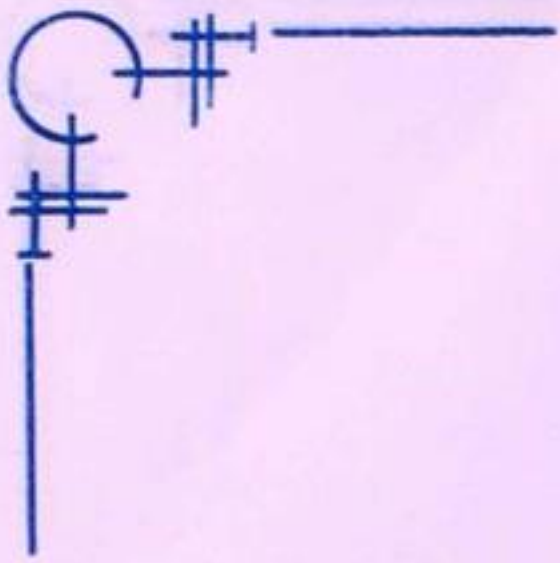

حرم جز قبله قلب و نظر نیست
طواف او طواف بام و در نیست

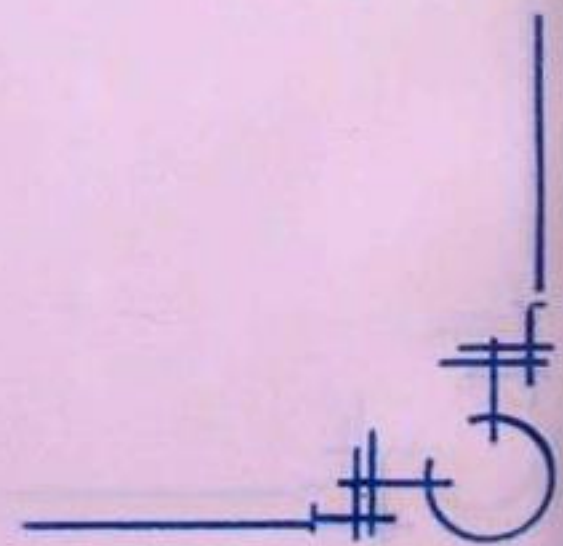
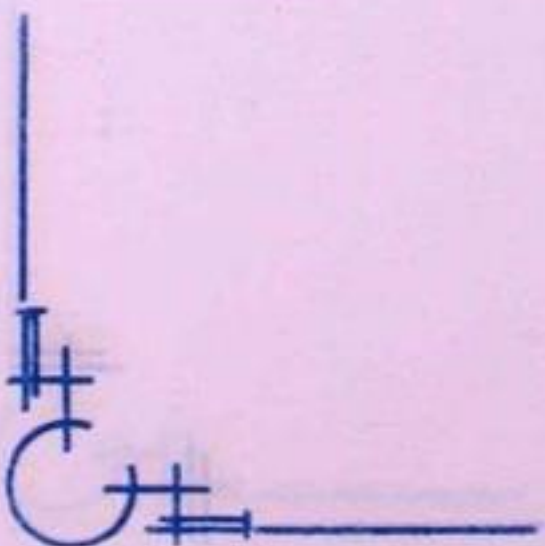
میان ما و بیت الله رمز نیست
که جبریل امین را هم خبر نیست

حرم اک قبلہ ہے قلب و نظر دا
طواف اوہدا ، طوافِ بام و در نہیں

ہے ڈاہڈا راز کعبے دا تے ساڈا
کہ جبریل امین نوں بھی خبر نہیں

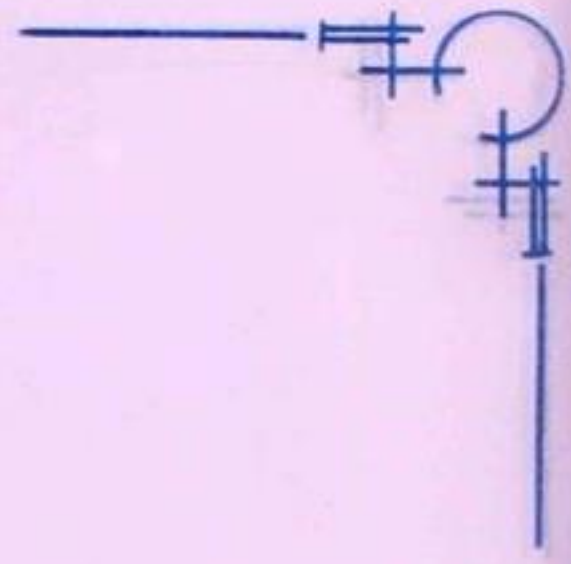
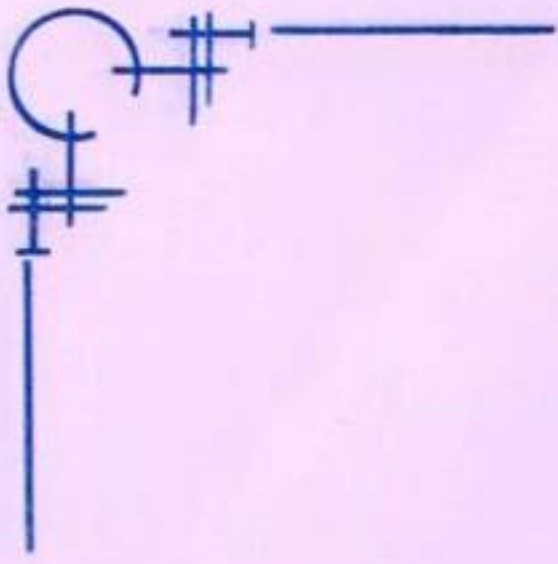

مسلمانے کہ داند رمز دین را
نساید پیش غیر الله جبین را

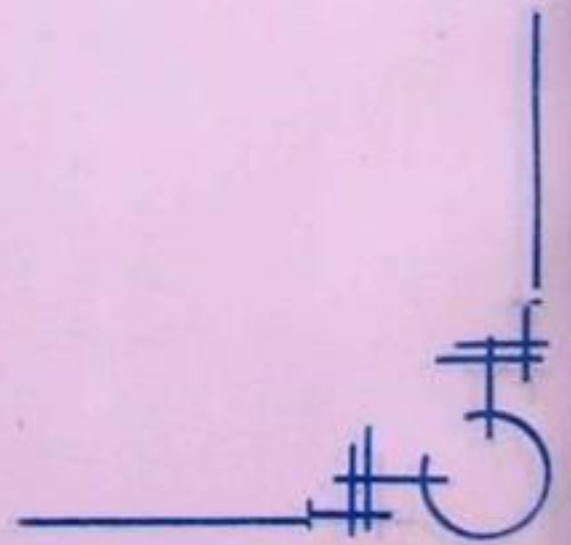
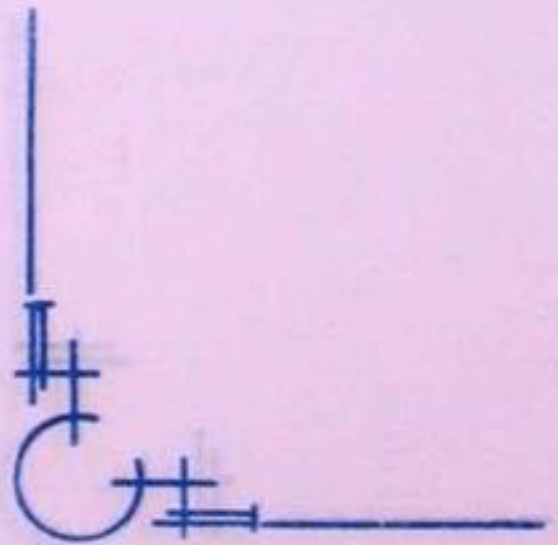
اگر گردوں بہ کام او نہ گردد
بکام خود بگر داند زمین را

اوہ مومن جو سمجھدا اے رمزِ دینِ مُنوں
ہر اکہ اگے جھکاؤندا نہیں جہیں مُنوں

اگر اسہاں ساتھ اوہدا نہ دیوے نہ چلے
چلا لیندا اے نال اپنے ، زمیں نوں

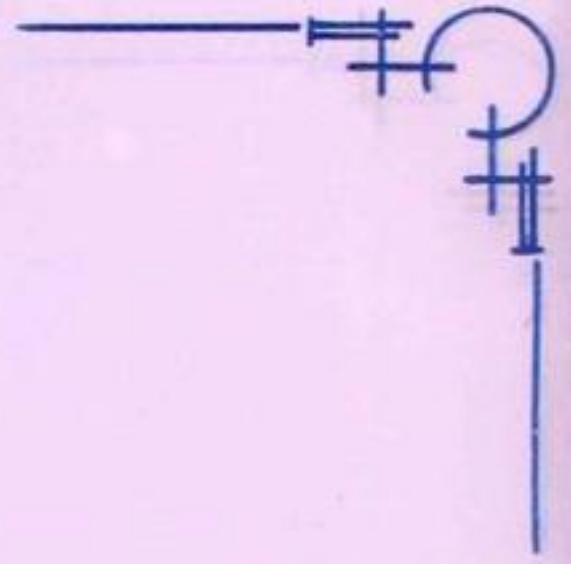
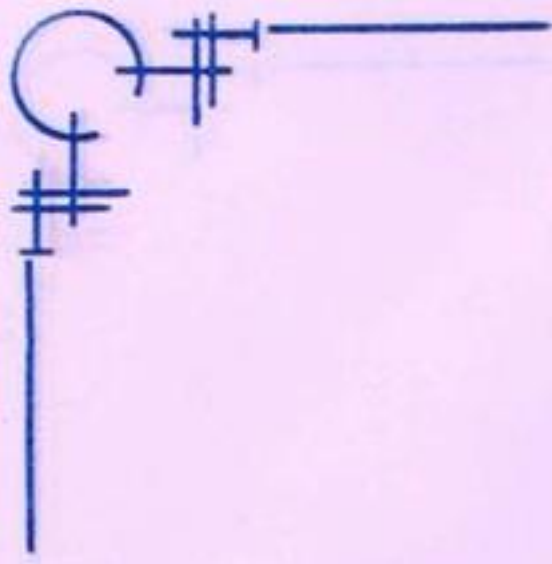

غلامم جز رضائے تو نجویم
جز آن را ہے کہ فرمودی نہ پویم

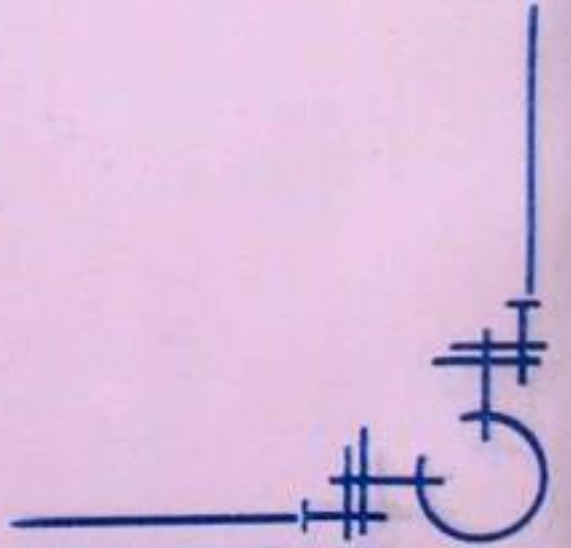
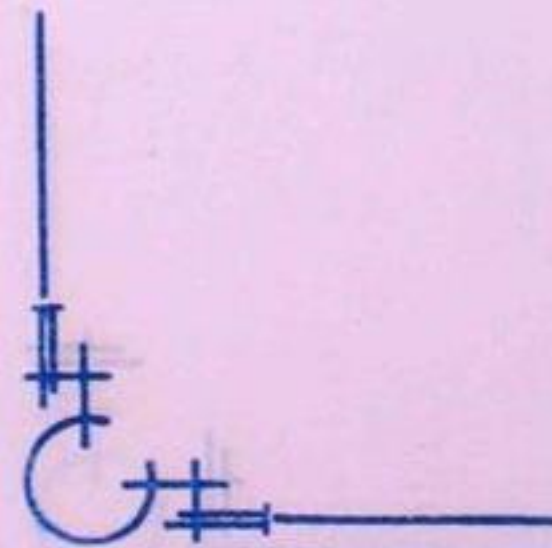
و لیکن گر بہ این نادان بگوئی
خرے را اسب تازی گو، نگویم

میں بندہ ہیں ترا ، بندہ رہواں گا
چلائیں گا جیہڑی رہ تے چلاں گا

مگر ایہہ گل وی سُن لے میرے مولا
گدھے سُنوں اسب تازی نہیں کہواں گا

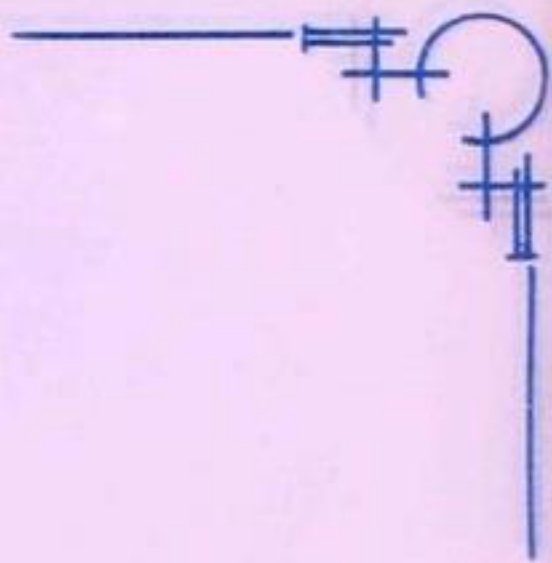
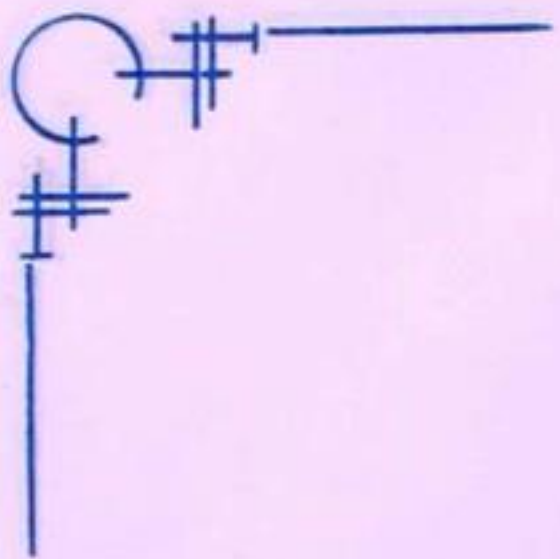

مجو از من کلام عارفانه
که من دارم سرشتِ عاشقانه

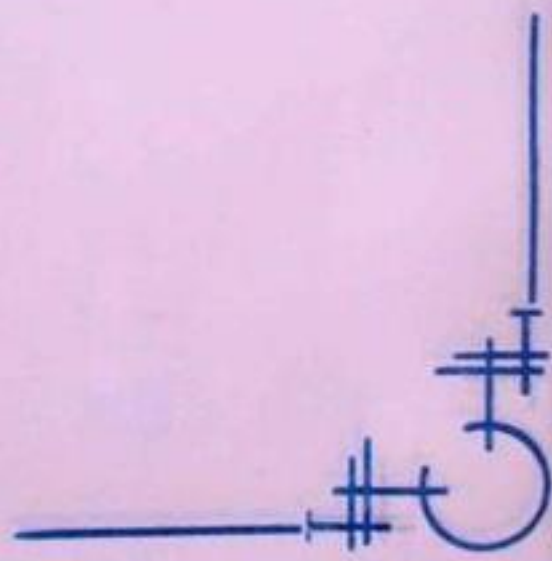
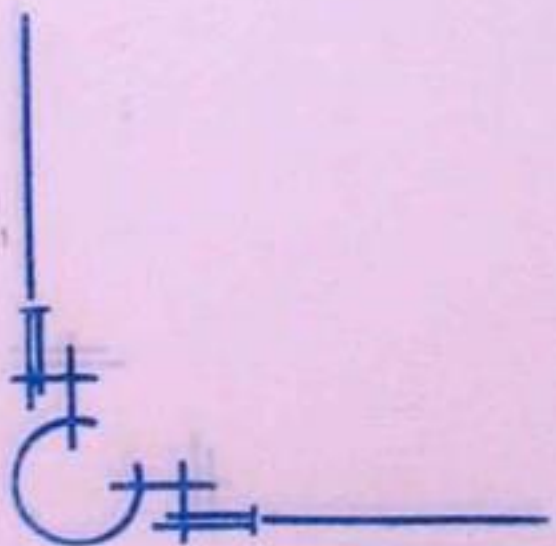
سرشک لاله گون را اندرین باغ
بیفشانم چو شبنم دانه دانه

نہ پچھ میتھوں کلامِ عارفانہ
مری فطرت ہے بالکل عاشقانہ

میں لالے ورگے نیر اندر چمن دے
گر اونا وانگ شبنم دانہ دانہ

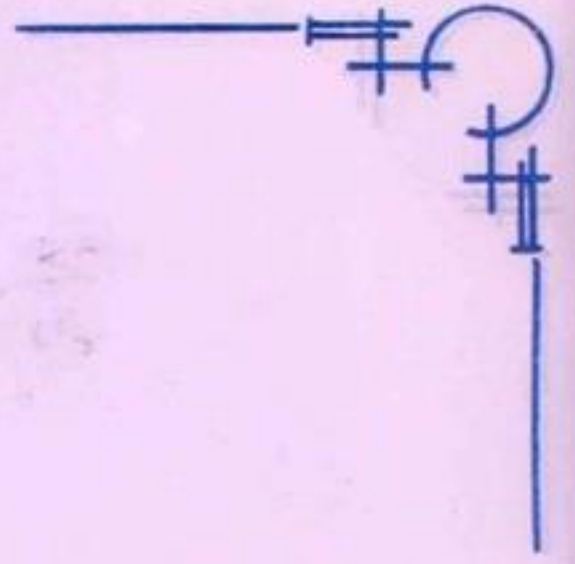
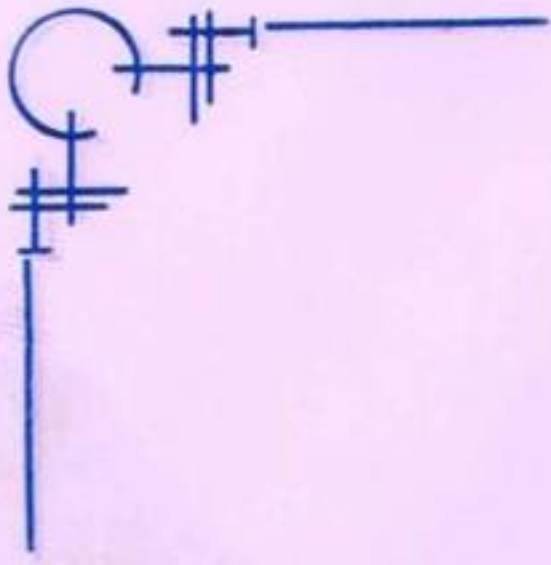

رباعی

عطا کن شورِ روسی ، موزِ خسرو
عطا کن صدق و اخلاصِ سنائی

چنان با بندگی در ساختم من
نه گیرم گر مرا بخشی خدائی

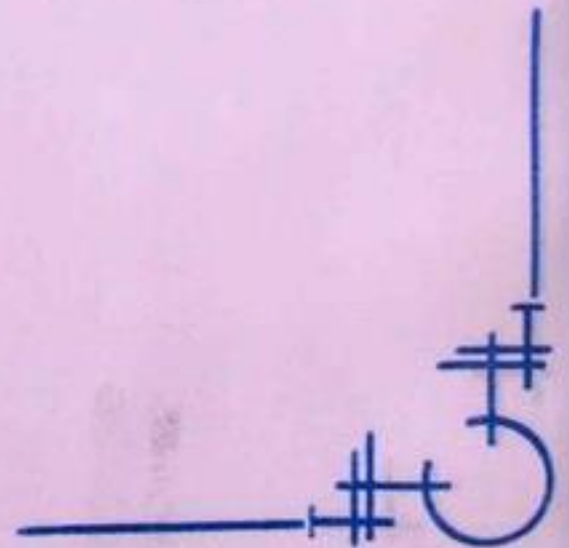
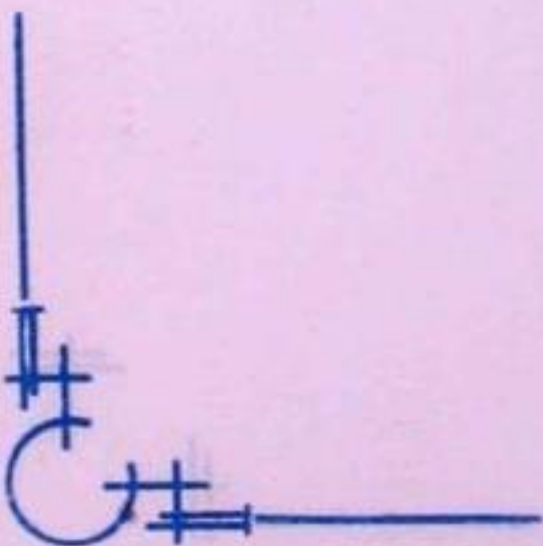

رباعی

دے رومی دے سوز تک رسائی مولا
خسرو ہی بنا دے یا سنائی مولا

منظور ہے مینوں تیرا بندہ رہنا
رکھ اپنے ہی کول ایہہ خدائی مولا

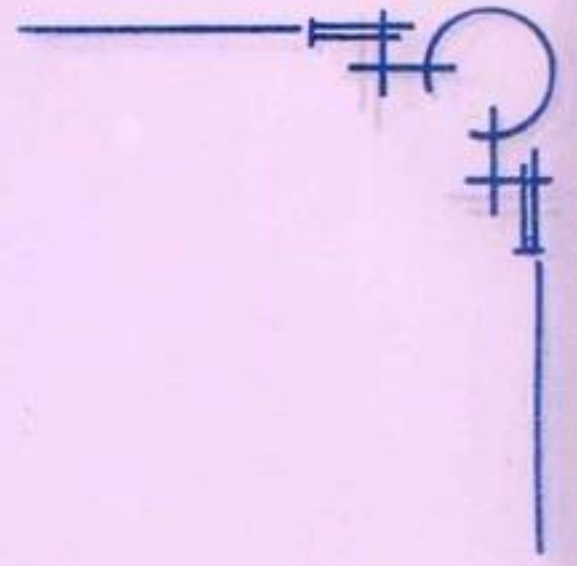
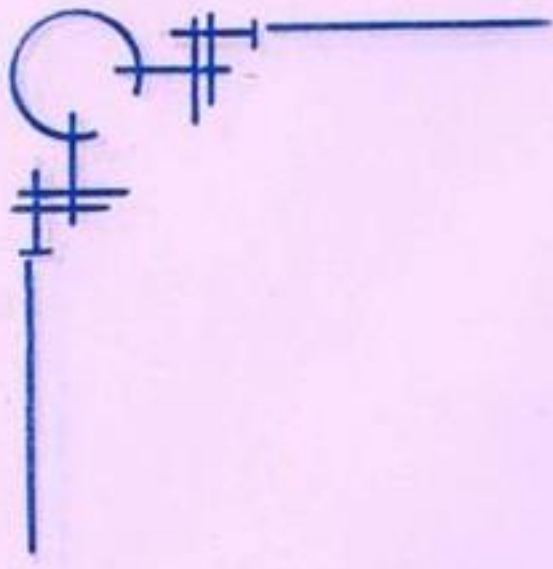

رباعی

غریبے ، درد مندے ، نے نوازے
ز سوزِ نغمہ خود ، درگدازے

تو می دانی ، چہ می جوید ، چہ خواہد
دلے از ہر دو عالم ، بے نیازے

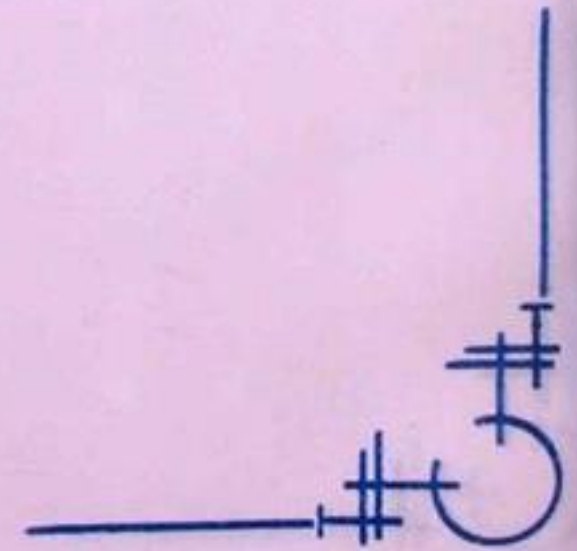
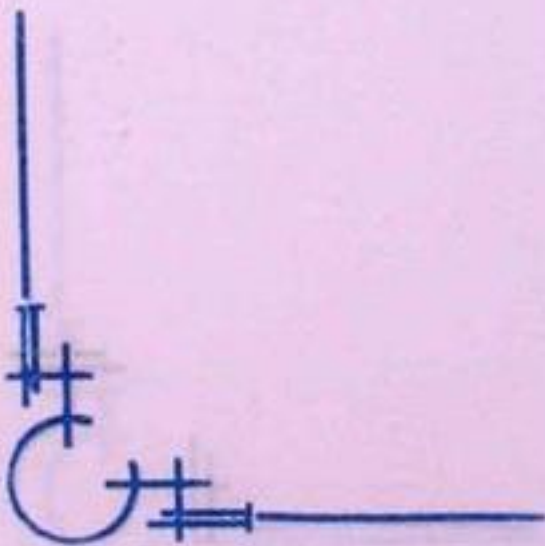
★

رباعی

دل ہے یاں دکھ دا ساز دل ہے میرا
خود نغمیاں وچ گداز دل ہے میرا

توں دس ایہہ کیہہ چاؤندا ایہہ کیہہ لبھدا اے
ہر چیز توں بے نیاز دل ہے میرا

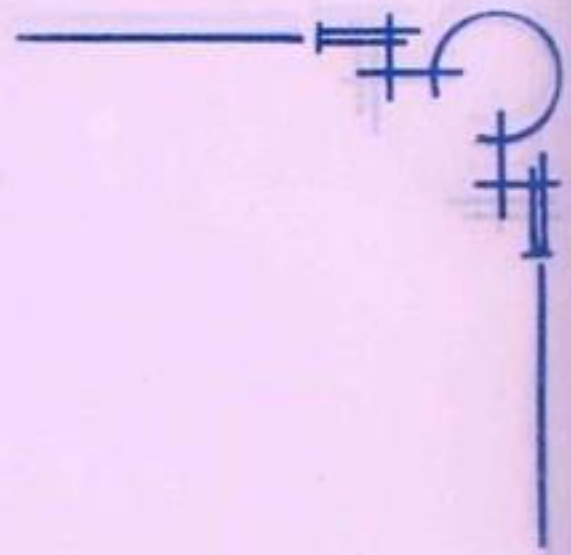
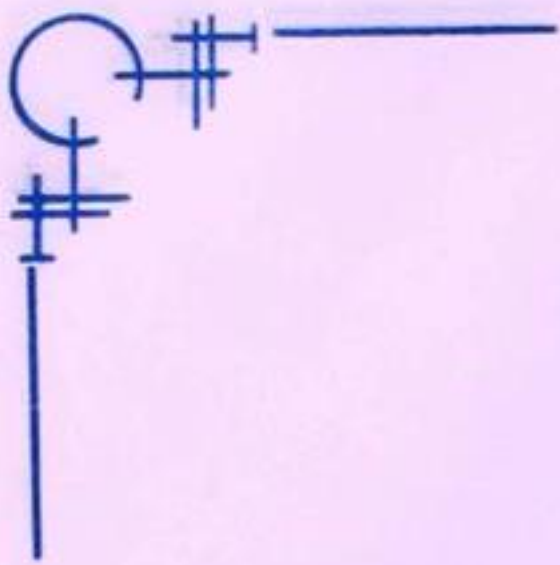

رباعی

دلِ مُلّا گرفتارِ غمِ نیست
نگاہِ هست در چشمش نمِ نیست

از آن بگریختم از مکتبِ او
که در ریگ حجازش زمزے نیست

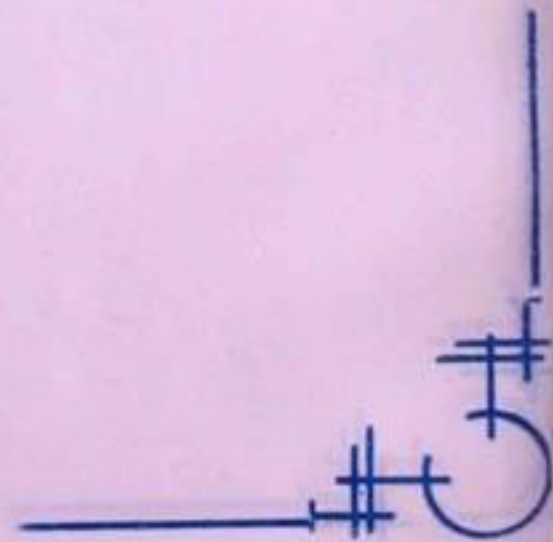
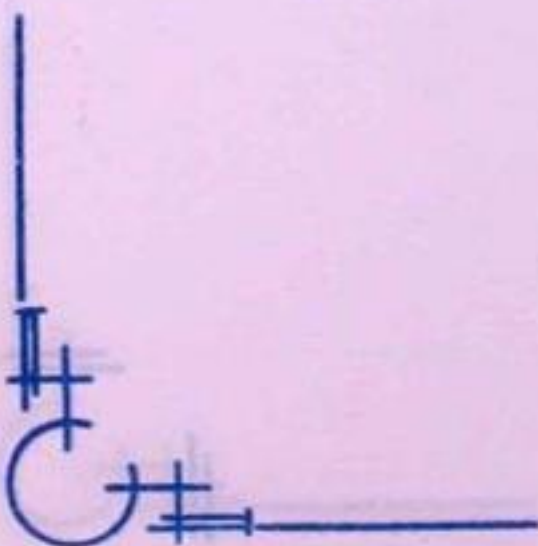
★

رباعی

ایس مُلاں دے دل دے وچ نہیں غم کوئی
اکھ نظراں بھری، مگر نہیں تم کوئی

نس آیاں میں چھڈ کے اوہدا مکتب
اس ریت دے وچ نہیں ہے زمزم کوئی

رباعی

مسلمانیم و آزادِ مکنیم
بروں از حلقہٴ نہ آسانیم

بما آموختند آن سجدہ کزوے
بہاے ہر خداوندے بدانیم

*

رباعی

مسلم دی اے زندگی مکان تو اگے
ہے اوسدا جہان آسمان تو اگے

جھکدی اے کچھ اس طرح اوہدی پیشانی
ہر سجدہ اگل ، ہر آستان تو اگے

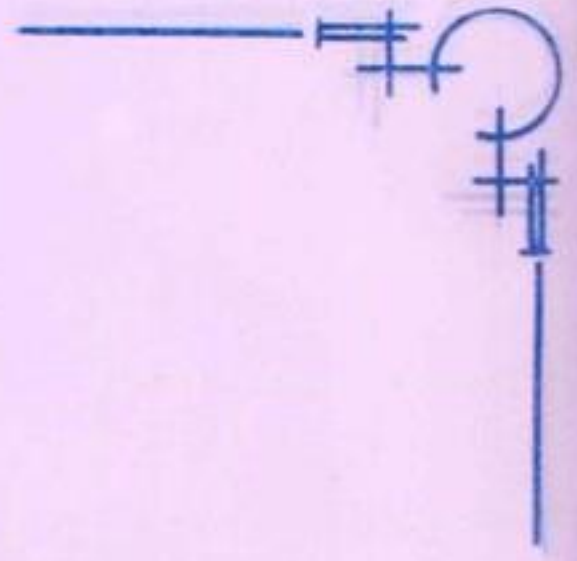
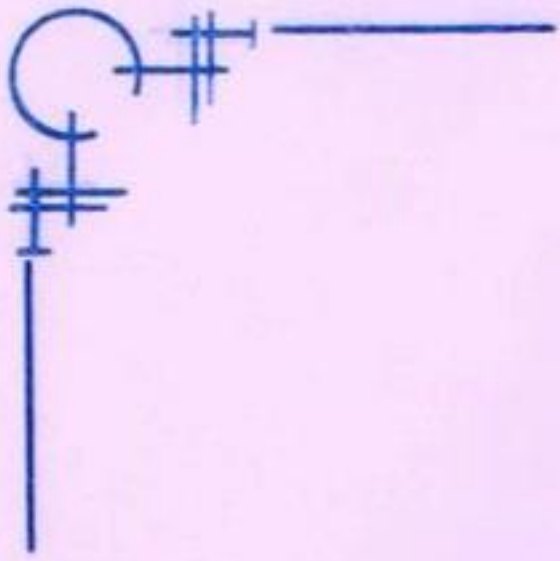

رباعی

روم را ہے کہ او را منزلی نیست
از آن مُتخمے کہ ریزم حاصلے نیست

من از غم ہا نمی ترسم ولیکن
مدہ آن غم کہ شایانِ دلے نیست

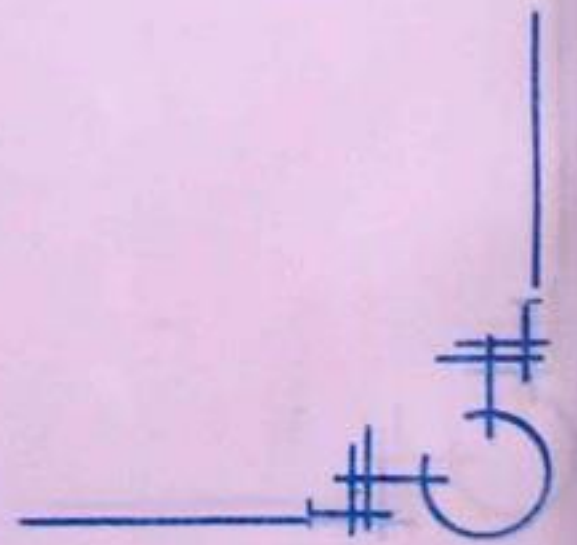
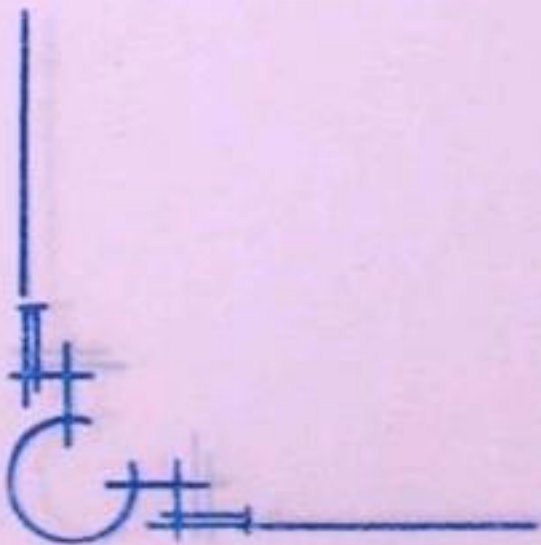

رباعی

چلنا این اوہ رہ ، کہ منزل ای لک جاوے
بی بیجنا اوہ کہ ہتھ نہ کچھ بھی آوے

میں غماں زوں ویکھ کے نہیں گھبراؤندا
اوہ غم نہ دٹیں کہ دل پیا شرماوے

رباعی

متاعِ شیخِ اساطیرِ کهن بود
حدیثِ او همه تخمین و ظن بود

بنوز اسلامِ او ز ناردار است
حرم چون کدیر بود، او برهن بود

رباعی

ایس شیخ دا سرمایا پرانا دھن سی
جو بات بھی کردا سی اوہ شک تے ظن سی

ایمان آجے بھی رہے اوہدا زناری
جد حرم سی دیر، اوہدوں ایہ بہمن سی

رباعی

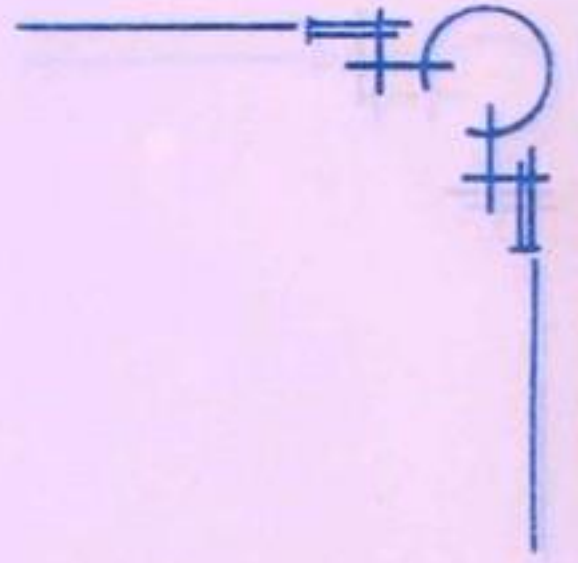
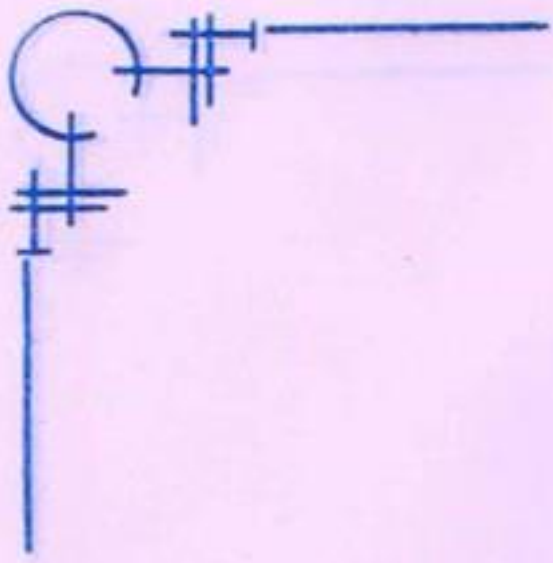
هنوز این خاک دارای شرر هست

هنوز این سینه را آه سحر هست

تجلی ریز بر چشمم که بینی

باین پیری مرا تابِ نظر هست

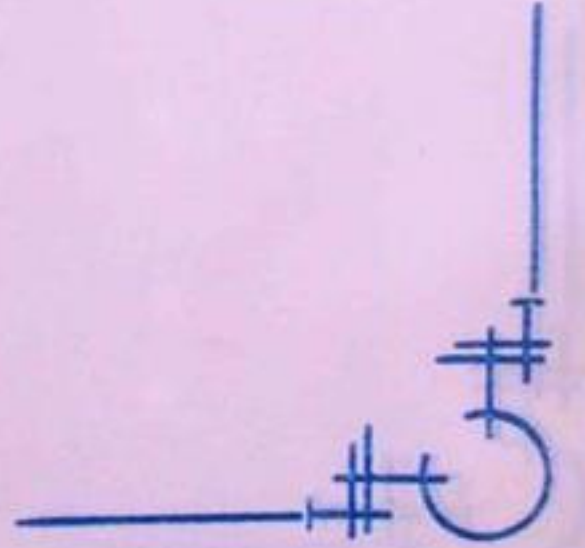
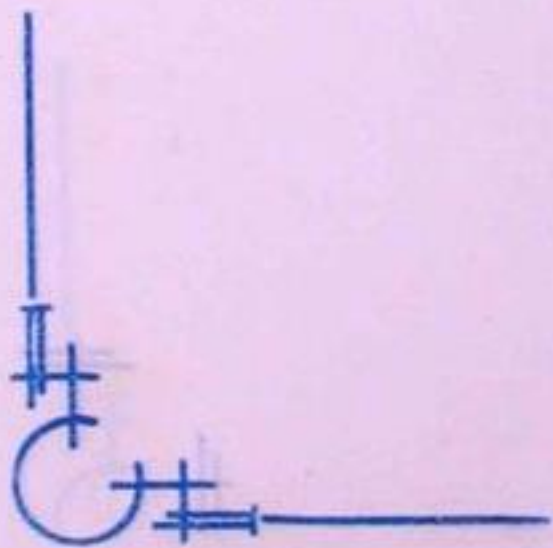

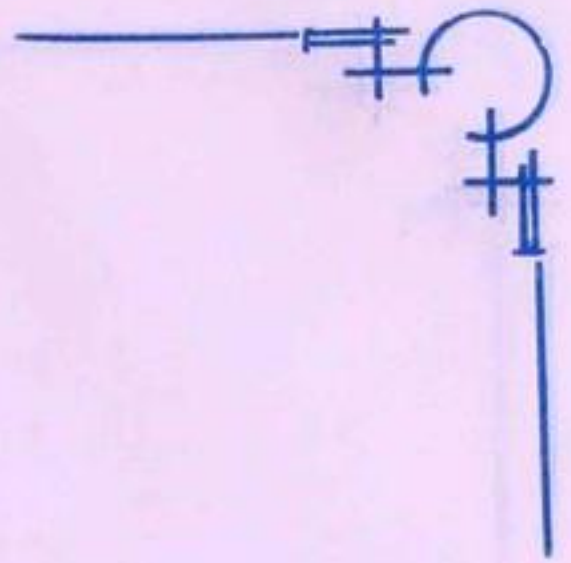
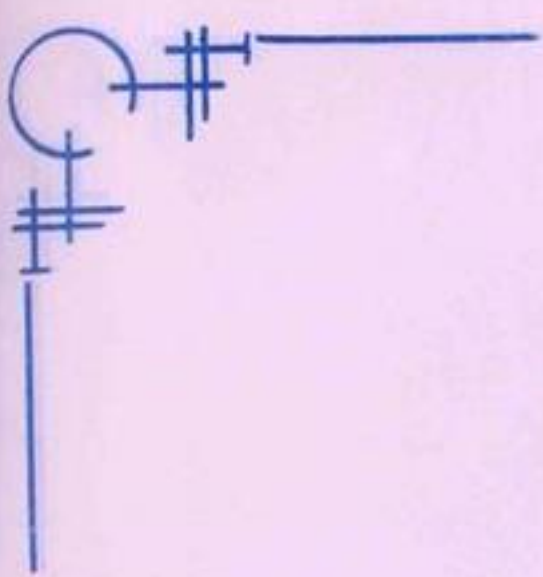
رباعی

ایس خاک اندر مری ، شرر اے ہن وی
آہاں دا مری اوہو اثر اے ہن وی

اک جلوہ وکھا کہ ایس بڑھاپے وچ وی
نڈھیاں والی جواں نظر ہے ہن وی

★

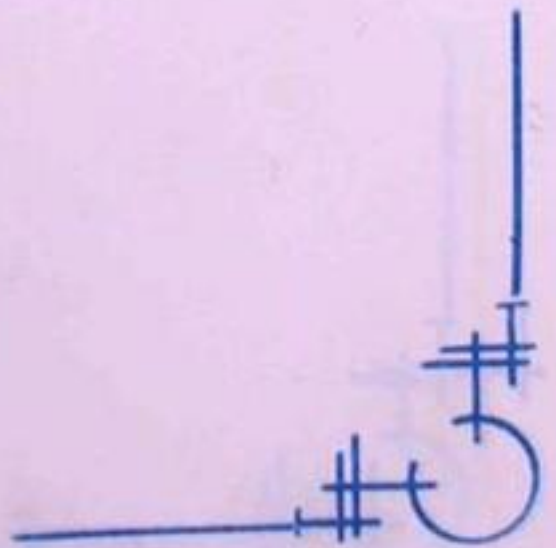
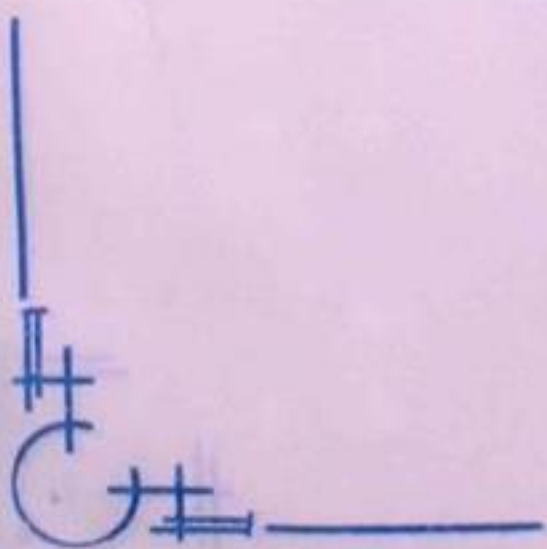

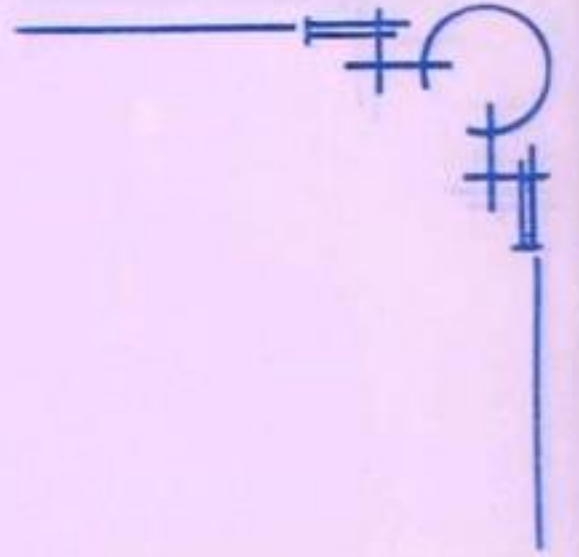
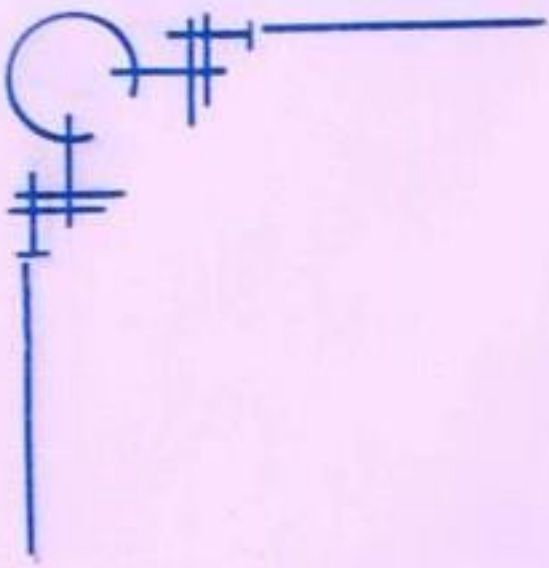

رباعی

مرا در عصرِ بے سوز آفریدند
بجا کم جانِ پر شورے دمیدند

چون نخ در گردنِ من زندگانی
تو گوئی بر سرِ دارم کشیدند

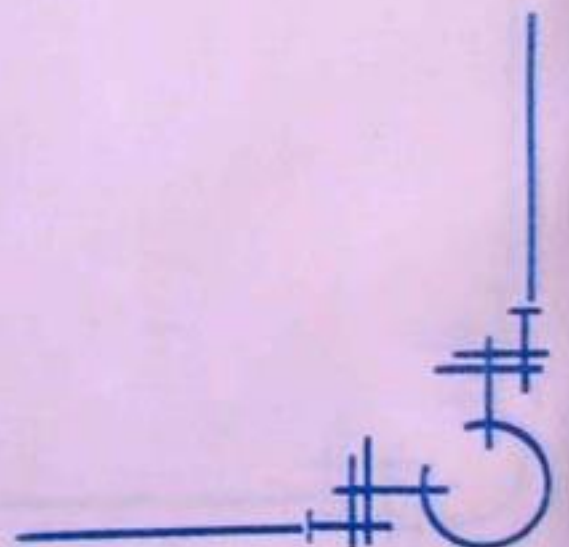
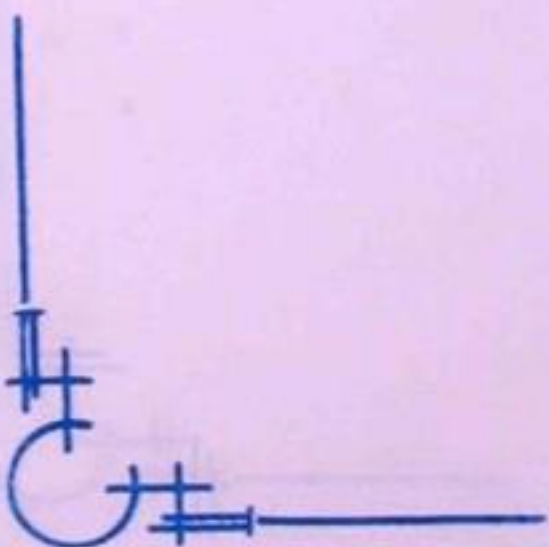

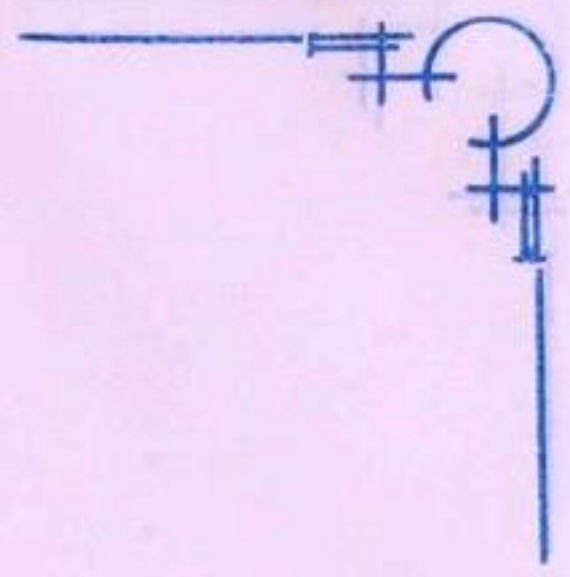
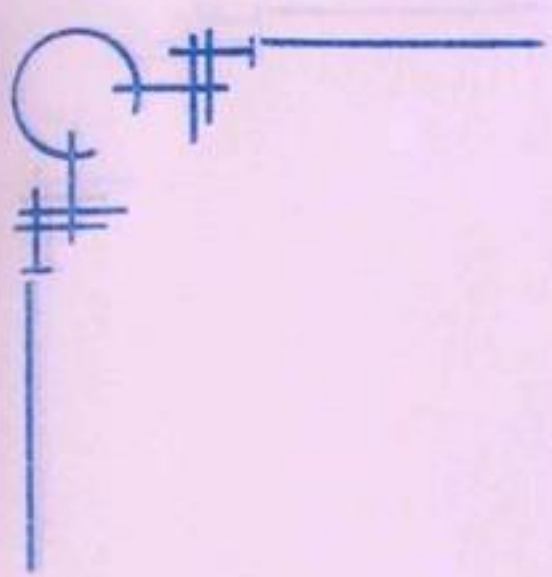

رباعی

مولا مرے ! کتھے ہیں میں پیدا ہویا
لے آیاں این ساتھ دل تڑپدا ہویا

اے جندِ ہے رسی وانگ گردن دے وچ
اک سُولی تے ہیں میں گویا ٹنگیا ہویا

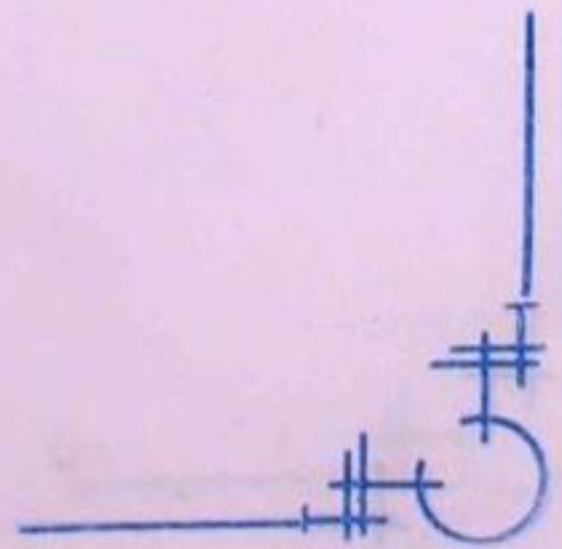
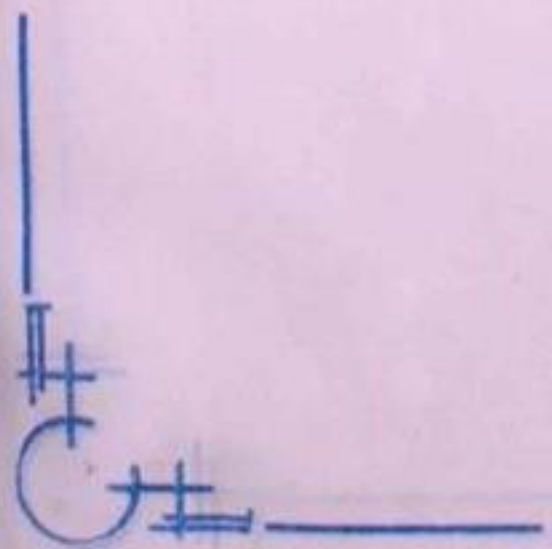

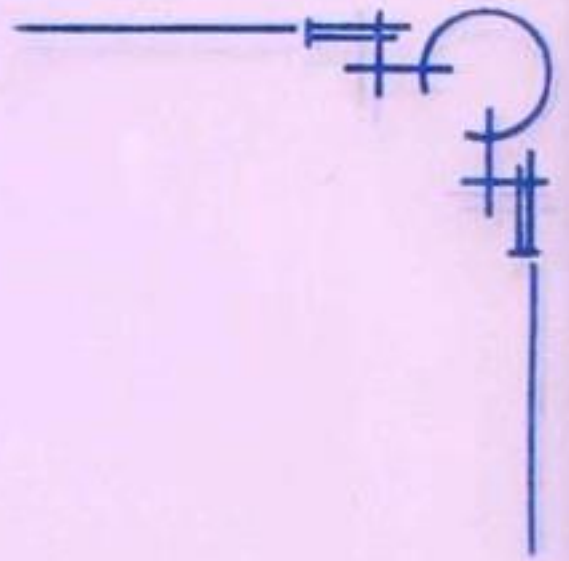
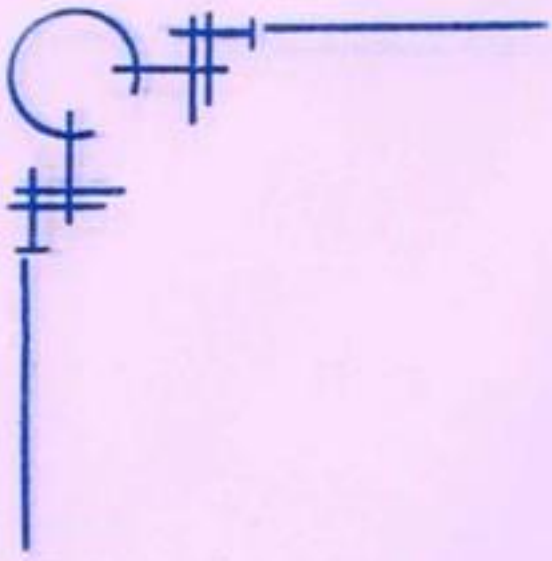
رباعی

من اندر مشرق و مغرب غریب
که از یارانِ محرم بے نصیب

غمِ خود را بگویم بادلِ خویش
چه معصومانه غربت را فریب

*

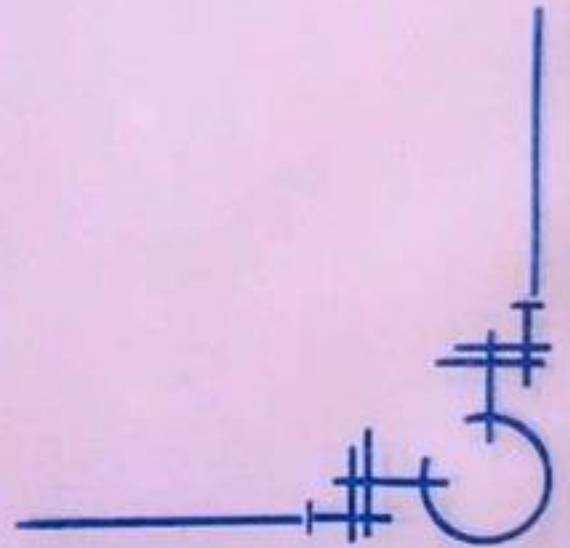
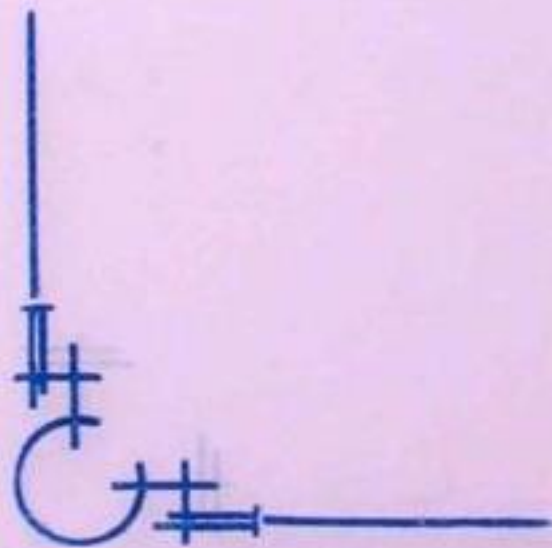

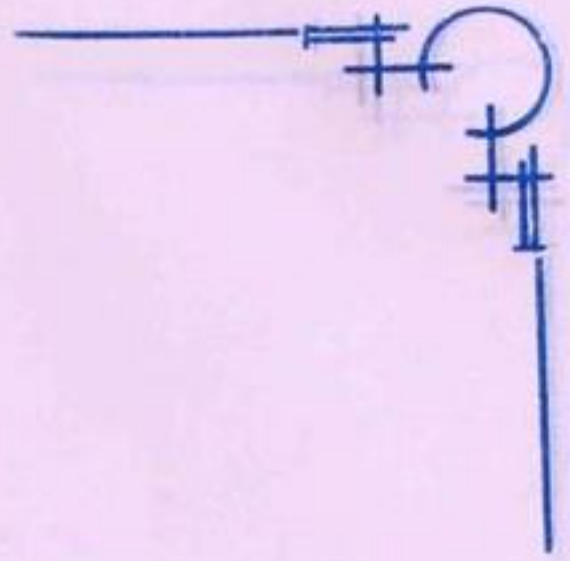
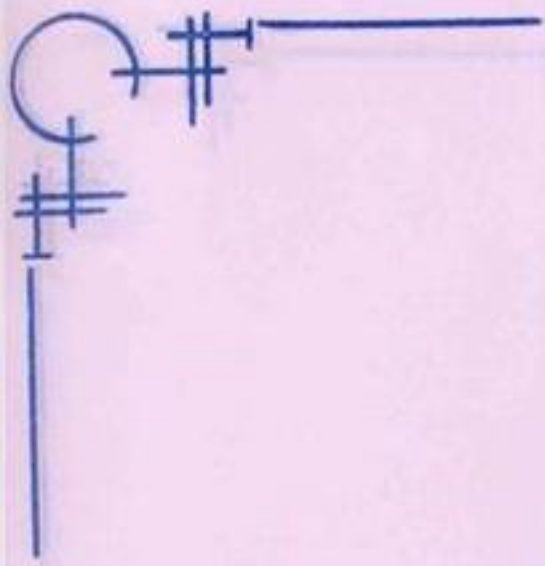

رباعی

مشرق ، مغرب ولے تکنان ہیں میں
ملدا نہیں کوئی راز دار ویناں ہیں تمیں

اس اجنبی پن 'نوں میرے ویکھو یارو!
کنے معصوم دھوکے دیناں ہیں تمیں

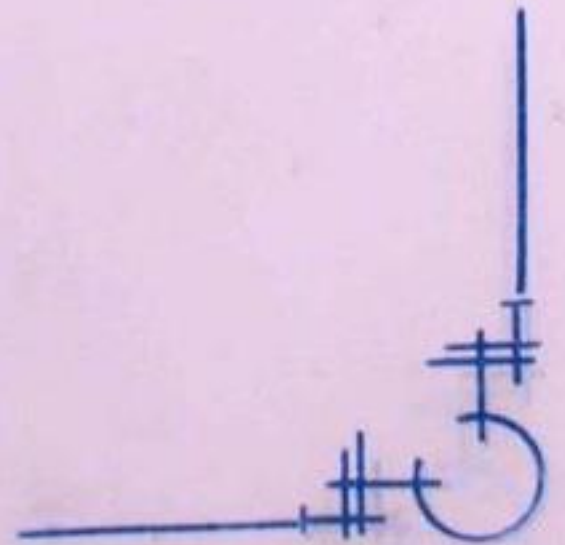
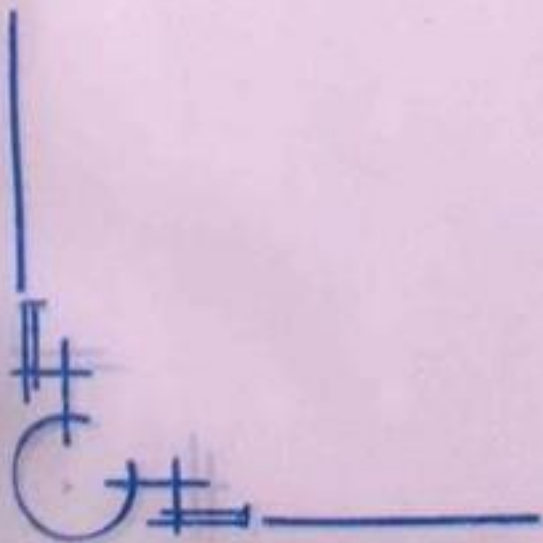

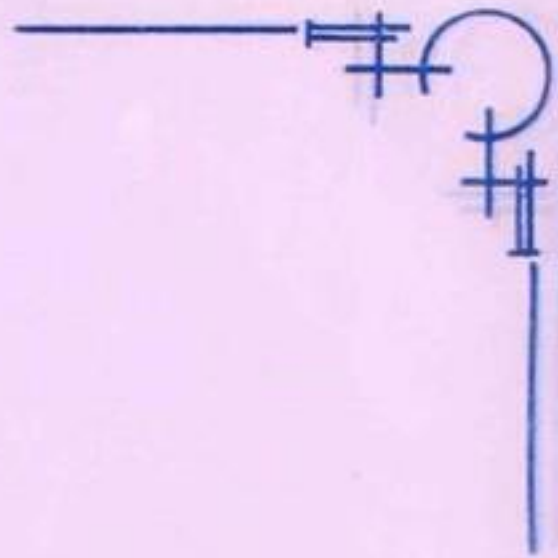
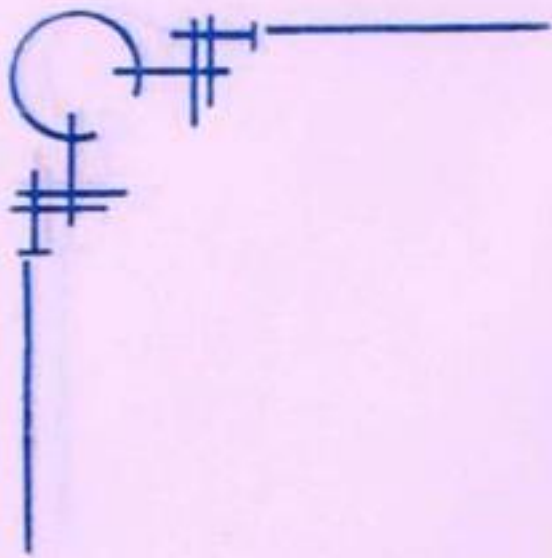

رباعی

بخلوت نے نوازی ہاے من ہیں
بخلوت خود گدازی ہاے من ہیں

گرفتم نکتہ فقر از نیا گان
ز سلطان بے نیازی ہاے من ہیں

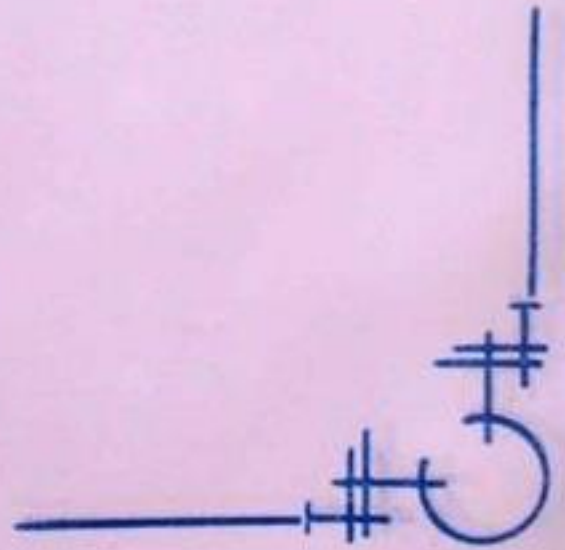
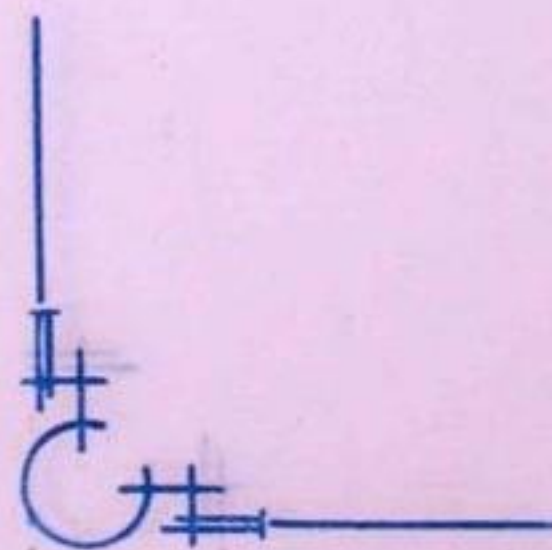

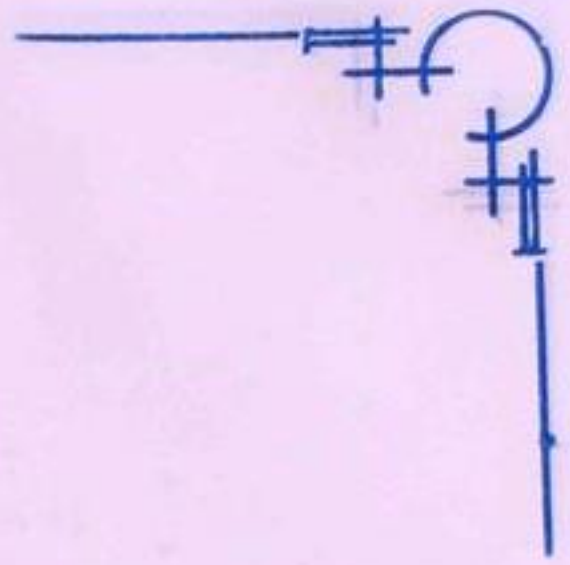
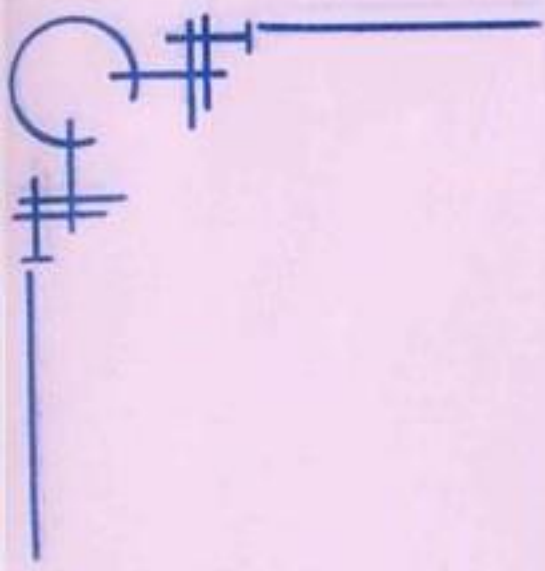
رباعی

جلوت وچ میری نے نوازی ویکھو
خلوت وچ میری بے نیازی ویکھو

ایہ نکتہ ہے فقر دا ، بزرگان دسیا
سلطاناں توں میری بے نیازی ویکھو

★

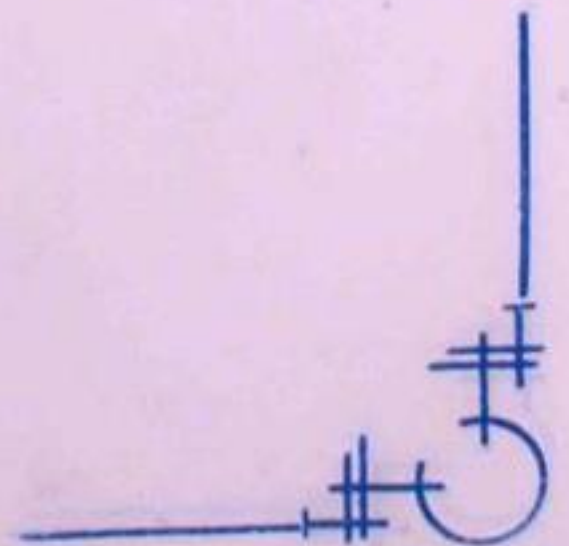
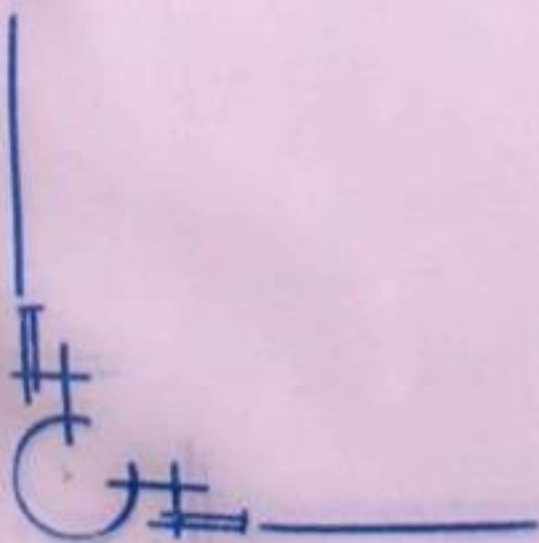

رباعی

و گل گفت کہ عیشِ نو بہارے خوشتر
یک صبحِ چمن ز روزگارے خوشتر

ز آن پیش کہ کس ترا بدستار زند
مردن بکنار شاخسارے خوشتر

*

رباعی

پہل آکھیا 'سکھ دا ساہ بھرنا چنگا

وچ رہ کے چمن دے عیش کرنا چنگا

اینویں کوئی توڑ کے لگا وے پگ تے

ٹہنی نال جھپھی پا کے مرنا چنگا

*

سخن گو

سخن گو طفاک و برنا و پیر است
سخن را سالے و ماہے نباشد

*

سخن گو

شاعر ، بچہ ، جوان تے بڈھا
اکو جئی ایدی چال نہیں

سخن نوں ناپن والے فیتے
دن ، مسہینے سال نہیں

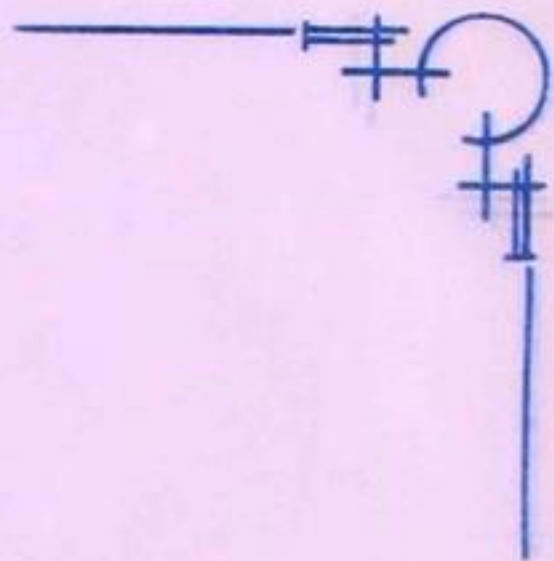
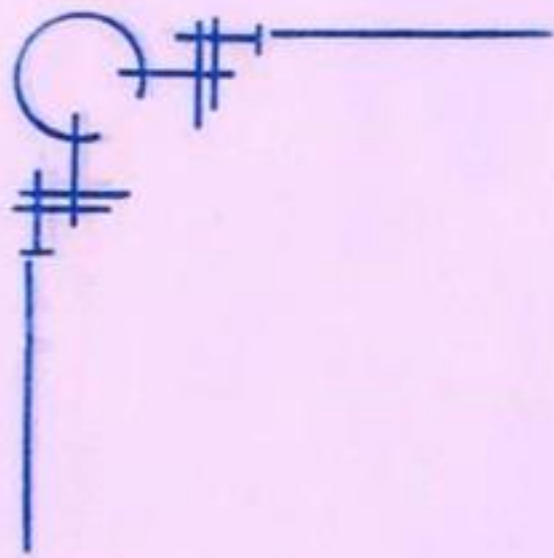
★

متفرق

منم کہ طوف حرم کرده ام بتے بکنار
منم کہ پیش بتاں نعرہ ہائے ہو زدہام

دلم ہنوز تقاضاے جستجو دارد
قدم بہ جادۂ باریک تر ز مو زدہام

★

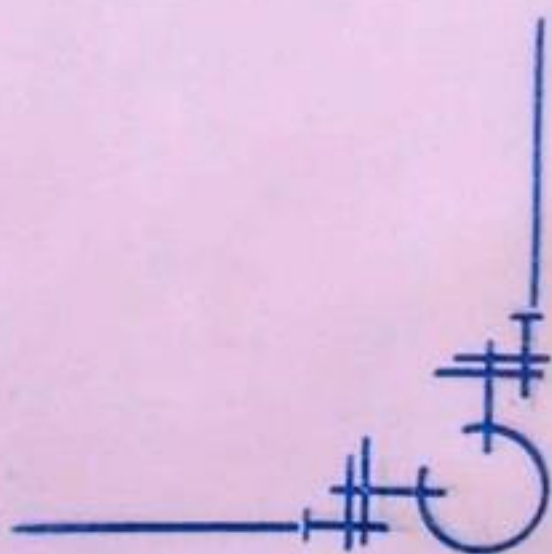
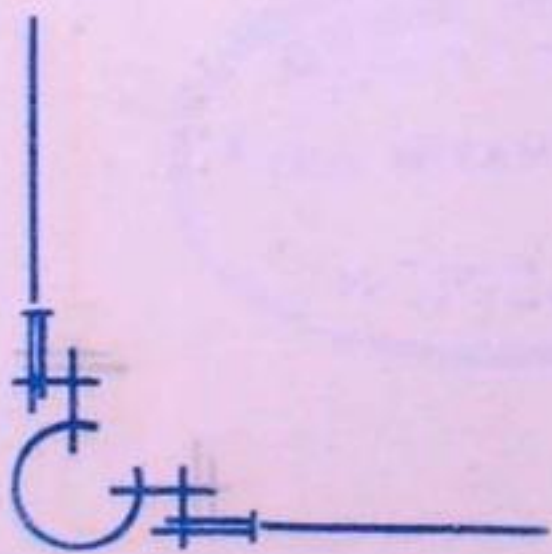
متفرق

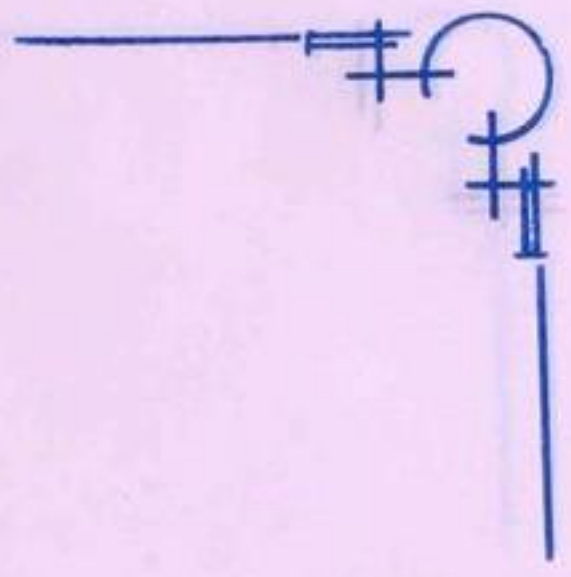
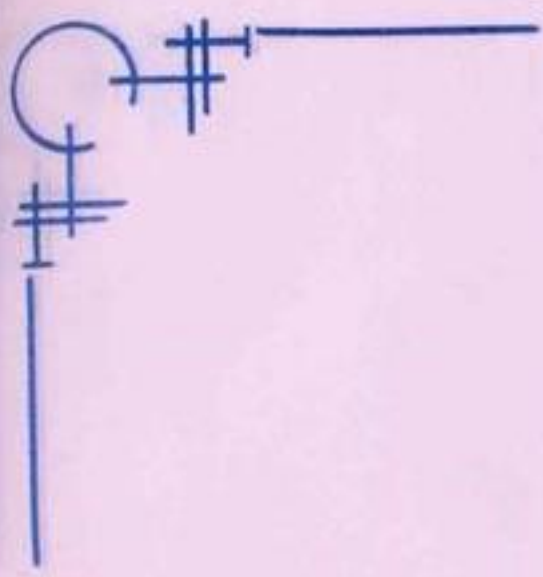
بتاں دے اگے سیس نوایا ، ہُو دے نعرے لائے نیں

ہن اک بُت نون بغل وچ لے کے کعبے ولے چلیاں میں

اجے وی میرے دل دے اندر چنتا ٹوہ دی باقی اے

رستہ وال توں وی باریک اے راہ کولے چلیاں میں

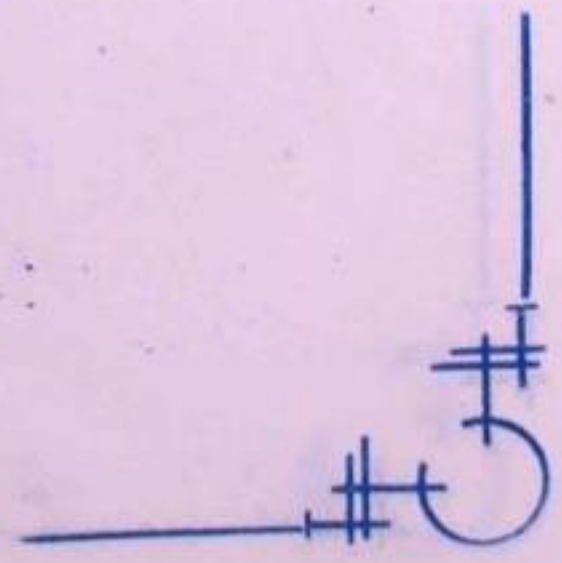
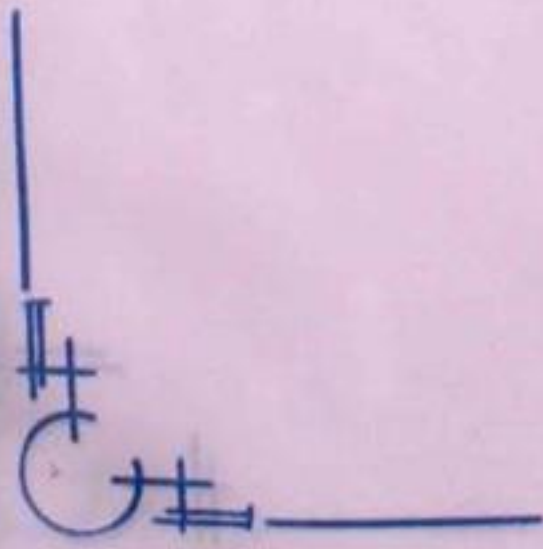

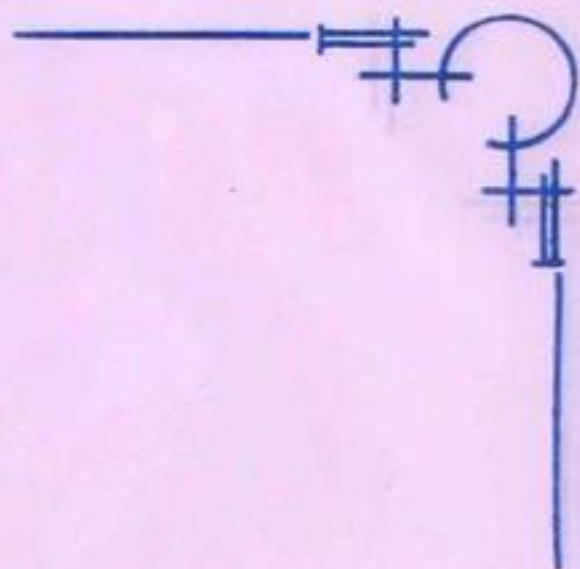
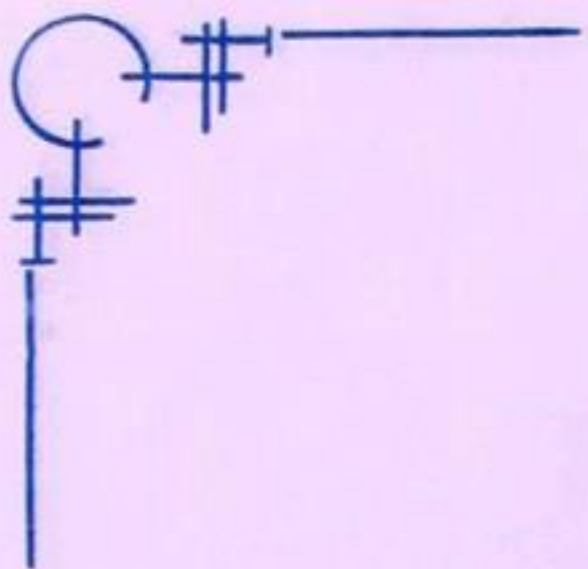

عشق

عشقِ شور انگیز را هر جا ده در کوئے تو بُرد
بر تلاشِ خود چه می نازی که ره سوئے تو بُرد

عشق نے جو وی رستہ پھڑیا ، آیا تیرے کوچے ول
ناز کی ایس تلاش دا ، خود ای رہ جانندی سی تیرے ول

